

naš
tovariš

TV 15

Glasilo Zveze združenj borcev NOV
in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Št. 14 ● 14. apr. 1977 ● Leto XV

Kal s Čebin

Neposredne priprave za ustanovni kongres KPS je vodil Edvard Kardelj po povratku v domovino februarja 1937. Pokrajinskega partijskega vodstva takrat ni bilo, najboljši kadri so bili v zaporih, kaznilnicah ali v politični emigraciji. Kardelj je s pomočjo predkongresnega pokrajinskega komiteja, ki ga je takrat sestavil, organizacijsko in tehnično pripravil ustanovni kongres, ki je bil v noči med 17. in 18. aprilom na Čebinah nad Zagorjem. Na kongresu je okrog 11 delegatov, ki so zastopali 250 članov partije, izvolilo centralni komite KPS s sekretarjem Francem Leskoškom.

Manifest, ki ga je kongres sprejel, je bil idejni in politični program ter akcijsko vodilo za vse nadaljnje delo komunistov. Izhajal je iz temeljne ugotovitve, da je obstoj slovenskega naroda ogrožen in da je spričo razcepljenosti in neenotnosti narod nesposoben za obrambo. Zato je odgovornost za bodočnost slovenskega naroda naložil delavskemu razredu kot edinemu, ki je sposoben združiti vse rodoljubne sile naroda za obrambo pred fašizmom. V manifestu je bila posebej poudarjena potreba po enotnosti slovenskih proletarskih množic, ki naj pospeši vodilno vlogo delavcev v protifašističnem, demokratičnem gibanju. Zahteve po demokratičnih svoboščinah, federativni ureditvi države, demokratično izvoljenem slovenskem parlamentu, po protifašistični zunanji politiki z vzpostavitvijo diplomatskih stikov s Sovjetsko zvezo so lahko pritegnile vse demokratične misleče Slovence.

Ustanovni kongres je hkrati pozval slovensko ljudstvo, naj podpre boj španskega naroda proti fašizmu. Takrat so se v internacionalnih brigadah na španskih bojiščih že borili slovenski prostovoljci, med njimi mnogo Slovencev s Primorske in slovenskih izseljencev. V okviru partije je deloval poseben odbor za materialno in propagandno pomoč španski republikanski vladi ter za pošiljanje prostovoljcev v Španijo. Partija je v letakih, brošurah in v legalnih listih pojasnjevala boj španskega ljudstva in ga približevala slovenskim ljudem. Ko so bili po končanem boju prostovoljci internirani v francoskih taboriščih, je Ljudska pomoč organizirala materialno pomoč in akcije za njihovo osvoboditev.

Str. 7

● 40 let od ustanovnega kongresa na Čebinah ● 40 let od ustanovnega kongresa na

40 let

PARTIJSKA PESEM

1930

Razpela mavrica se je v nebo,
pod njo življenje si je prlo svojo pot
in kot danes je sonca sij zalival žive njive,
pa spet oblakom je neurje vilo rdeče grive,
vodovje divje je valilo val za valom v dalje,
jaz pa v prelepo pomladansko zarjo
sem bil priklenjen ko da vesla ohiot.
Podoba tisocev in tisocev sem jaz
skovan in teden, pretepen v obraz
verige in sam in kakor blisk
prihaja luč s kreslom punta sem v ljudih.
Ta svet je naš,
ta svet je naš,
pred nami je življenje, radost, smeh! —
sem blaz v letnikih in ob časi jani —
zato je glad med stavko strl —
poreči si so z nami
in v zarki luči v sercan hladnih
ta črna vojska stidnih, gladnih
naprej in kar naprej!
In Zeloška je naša v kivi zacvetela,
spet srca novim tlačenjem gorela,
jaz pa v Glavnjaci skropal sem z zobmi
in skoz rešetko pel.
Po srečo svetlo za mano,
dovaj nam je gorja!
Mar dvignil se, tovariš moj?
Glej, te roke rasto nam iz srca,
a v srcu Lenin je in Partija!

1942

Cez domovino ogenj speja se v nebo,
Mrivaska ptica na vesalih smrti spay
križi nam v lica, rabeji zanko spleta, se krohoča
in rane vsak dan so bolj zgoče, zgoče.
Joj, domovina, nam je mar umreti?
In spet sem pesem revolucije zapel!
Za mano sosed je korak povzel,
vse ljudstvo se pognalo je v ognjen vihar... I
Nikar, nikar!
Naprej, tovariš, na poslednji udar!...

1950

Razpela mavrica se cez nebo,
pod njo življenje kar naprej gre svojo pot
in sonca sij preliva se cez žive njive,
oblakom v vihrav plapolajo rdeče grive,
vodovje divje pelje val za valom v dalje,
pa spet v prelepo pomladanske zarje
zdrži stopam vedro človek — gospodar usodi
Oj te roke, ko da jih domovina boža!
Se tisoč ton železa, železov, jekla,
od rudnika do rudnika bo proga mladih stekla
skoz gore in predore ter zasoke,
mimo morja, skoz mesta in bez rekel
Za srečnega človeka nov in lepši svet
zgradimo si za tisoč let!
Prižgite vse pečli!
Rudarji, več premoga!
Naj ogenj plavžev v nas milijonih zagori
in šiht za šihom noč in dan
ba zmaga ta naša dlan,
ker te roke rasto nam iz srca
a v srcu Lenin je in Partija!

Iz pesmi Toneta Saliskarja

Tudi po tirih je prihajala svoboda

str. 4

Človek mora imeti spomine

str. 5

Naša zemlja v tuji besedi

stran 12

Ne pozabimo na preteklost

stran 13

Čebine – noč svetlobe

str. 18

od torka
do torka

Sreda, 6. aprila 1977

Tovariš Tito se je v Bugojnu pogovarjal s predstavniki vlade BiH o razmerah v zvezi komunistov in o marksističnem izobraževanju pri nas.

Sekretar v CK ZKJ Stane Dolanc je končal obisk pri laburistični stranki v Londonu.

V New Delhiju se je začel sestanek koordinacijskega odbora neuvrščenih držav.

Četrtek, 7. aprila 1977

Na 28. seji predsedstva CK ZKJ so spregovorili o procesu združevanja zemlje, sredstev in dela ter o članstvu kmetov v ZKJ.

V Karlsruheju v ZR Nemčiji so verjetno pristaši anarhistične skupine Bader-Meinhof ubili vrhovnega zveznega tožilca Siegfrieda Bubacka.

Na ministrskem delu konference koordinacijskega biroja neuvrščenih držav v New Delhiju je spregovoril vodja naše delegacije Mojsov.

Petek, 8. aprila 1977

Položaj v Zairu se zapleta — v ZDA so že začeli zbirati plačance za Zaire, vojake pa je poslal tudi Maroko. Pomoč je obljubila tudi Kitajska.

V Rogaški Slatini so podpisali družbeni dogovor o zaščiti, urejanju in vzdrževanju spominskega doma dr. Franceta in Borisa Kidriča na Knežcu.

Zvezna štafeta mladosti potuje te dni skozi bosansko-hercegovske kraje.

Sobota, 9. aprila 1977

Španska vlada je legalizirala komunistično partijo Spanije.

Podpredsednik ZIS dr. Berislav Šefer je odpotoval na obisk v Irak.

Ponedeljek, 11. aprila 1977

V Ljubljani so podelili Kidričeve nagrade.

V Moskvo je odpotovala študijska delegacija ZKJ.

Iz Etiopije se je vrnila delegacija ZZZB NOV Jugoslavije, ki je bila na nekajdnevem obisku pri podobni organizaciji Etiopije.

Torek, 12. aprila 1977

Predsedstvo SZDL je na Skupščini SFRJ poslalo uradni predlog, da bi predsedniku Titu tretjič podelili red narodnega heroja.

Predsedstvo zveznega odbora ZRVS je podelilo letošnje plakete — med drugimi jo je dobila tudi organizacija ZZZB NOV Jugoslavije.

V beograjskem Domu JLA je oficirjem beograjske garnizije govoril tovariš Miha Marinko o vlogi tovariša Tita v partiji in revoluciji.

Gestapovski sluga
Janko Marinšek

Pojasnilo h knjigi Jožeta Vidica
»Po sledovih črne roke«

Priznati velja, da je knjiga Jožeta Vidica »Po sledovih črne roke« pomembno delo, ki je zahtevalo mnogo truda. Zbirati in zbrati tako obširno snov po obsežnem terenu, od ljudi in v številnih arhivih, ni bila lahko, še manj pa enostavna naloga.

Tokrat je seveda malo pozno, toda še vedno potrebno zapisati nekaj dopolnil na tisti del vsebine, ki premalo odgovorno, pomanjkljivo in netočno opisuje znanega izdajalca, oholega gestapovca Janeza Marinška. S tem ne želim razvrednotiti Vidiceve knjige, želim jo le dopolniti z dokazi o skrajno pokvarjeni izdajalski osebi.

Ne le jaz, še dosti nas je, ki smo Janka Marinška dobro poznali skoraj od otroških let in vse tja do začetka okupacije in ga kot domačini lahko takole predstavimo:

Janko Marinšek, Lenarčev iz Strahinja, je bil sin srednjepremožnega kmeta. Nihče izmed članov številne Lenarčeve družine ne živi v domovini. Janko je šel tik pred vojno zaradi nesoglasij od doma na Kokrico pri Kranju. Znano je, da je v začetku narodnoosvobodilnega boja navidezno simpatiziral z OF in kmalu začel vse globlje v izdajo. Postal je nemajno zvesti sluga okupatorja in domačih izdajalcev. Poleg hlapčevstva okupatorju se je bavil tudi s tihotapstvom, črno borzo in zlasti s prekupčevanjem. Vse to je rodil pohlep po lahkem zaslužku in udobnem življenju! Avtor knjige »Po sledovih črne roke« je med drugim zapisal, da je bil Janko Marinšek lesni trgovec. To ni točno! Janko ni imel svoje žage niti manipulativnega skladišča zaloga lesa oziroma podjetja kot drugi lesni trgovci. Dalje piše tovariš Vidic, da je imel Marinšek na Kokrici svojo hišo. To ne drži. Janko je imel le v najemu stanovanje. Dalje v knjigi piše, da je imel njegov oče obrt za izdelovanje bičev. Tudi to ni res. Oče je bil samostojni kmet in nekaj let v stari Jugoslaviji tudi župan takratne občine Naklo. Sin Janko je imel zaključene štiri razrede osnovne šole. Delal je doma na kmetiji, tja do fantovskih let, potem pa mu kmečko delo ni več dišalo. Začel se je ukvarjati s prekupčevanjem

Janko Marinšek v klerikalni uniformi slovenskih fantov leta 1939

krompirja in prašičev tako, da je pri kmetih kupil blago in ga prodajal po višjih cenah na Jesenice. Pozneje je začel pri kmetih kupovati manjše količine lesa ter istega prodajati lesnim trgovcem in gradbenikom. Kmetom je blago večinoma plačeval pozneje, zelo rad je ostal dolžan in tudi denar si je rad izposojal. Potem so njegovega očeta nadlegovali upniki in to je bil tudi vzrok, da je moral od doma. Njegov oče je često potožil, da se je Janko popolnoma izpričal in pokvaril. Bil je potuhnjel, neodkrit in častihlepen, hinavsko licemeren, skrivnosten, teatralen, sicer pa tudi zvito prilizjen, prebrisan ter zelo agresiven. Tudi do domačih živali je bil grob, in surov, predvsem do konj. Na sočloveka je gledal vzvišeno, naduto, domišljavo. Bil je sanjaško vepotezen, bolešno ambiciozen, sicer pa neinteligenten. Prijateljstvo z redkimi izjemami ni imel, bolj je bil nagnjen k samotarnosti in ekstravaganci. Tudi za denar je rad igral, bučno komentiral in se prepiral.

V predvojnih strankarskih bojih je bil posebno aktiven pobudnik na strani klerikalcev. Stevilnim dobrim poznavalcem takratnih razmer je znano, da je Janko Marinšek v začetku zime leta 1941 odšel iz Kokrice v Ljubljano, kjer so mu Nemci dali vodilno delovno mesto za posek lesa na meji nemškega rajha. Poleg tega se je, kar sem že povedal, na veliko bavil s tihotapstvom in živel na veliki nogi udobja in okupatorjevih privilegijev. Leta 1942 se je vrnil nazaj na Kokrico. Veliko je potoval in nihče ni vedel, kam. Imel je okupatorjevo posebno vozno karto in še neko izkaznico, pa ga je nemška kontrola ob pregledu na vlaku ali ulici celo pozdravljala. Znano je tudi, da je bil povezan z gestapovsko sodelavko Olgo Bohinčevico iz Medvoda. Od Olge je bil Janko namreč bratranec po očetu. Seveda se lahko sklepa glede na nekatera dejstva, da je ta zveza delovala do vodilnih gestapovcev Rosumeka in Druschkeja.

Z mnogimi delim mnenje, da še danes ni dovolj raziskana in s tem znana vsa izdajalsko umazana dejavnost gestapovskega sluga Janka Marinška, ki sedaj živi v Argentini. Mimogrede naj povem v ilustracijo dva primera: Nemški policisti so po zaslugi nekega izdajalca zajeli blizu Jesenic tri partizane, med njimi Franca Potočnika iz Podbrezja. Nato so se našli skupaj z Jankom Marinškom. On jih je nagovarjal, da naj kar vse povedo in trdijo, da je že dolgo zaprt, da žaga in cepi drva za komando itd. Imel pa je posebno hrano in dovolj cigaret, prost izhod, posteljo in pet odevi, obiske. Pravi zaporniki vsega tega niso bili deležni! Žal so mu nekaj zaupali. Že pri prvem zaslišanju so spoznali in ugotovili, da je Marinšek provokator in da je Druschke že vse vedel, kar so ujeti partizani govorili v zaporu med seboj in z Marinškom. Pri zaslišanju, ki ga je vodil gestapovec Druschke, je partizana Franca Potočnika Druschke tako močno udaril na usta, da mu je razbil zobe. Potočnik se je po srečnem naključju rešil iz krempljev Druschkeja in Marinška ter pobegnil spet k partizanom. Tokrat, ko je spet videl Druschkeja v časnikih in na televizijskem zaslonu, je spet izgubil živce, spanje. Dalje je znano, da se je Janko Marinšek pred koncem vojne pojavil v koncentracijskem taborišču Ljubelj — podružnici Mauthausen — v taboriščni obleki, spet kot provokator. Zadnje dni vojne pa ga spet vidimo v belogardistični uniformi, ko seje med taboriščniki sovražstvo proti novi Jugoslaviji.

ANTON GRASIČ-SAVO, Naklo

Hvala vam,
partizanske
mamice!

Prav one so mnogim rešile mlada življenja, saj so večkrat dajale tudi poslednji kosček kruha

Naj povem, da je ZB Trata-Skojja Loka obiskala vse partizanske mamice na našem območju in jih obdarila s skromnimi darili.

Ker je naš teren izrazito industrijski, saj se je pred leti naselilo pri nas tudi mnogo prebivalcev iz sosednjih republik pa iz bližnjih krajev in hribovitih območij, je z njimi prišlo tudi več partizanskih mamice. Te so prej večinoma živele same v svojih hišicah, saj so se otroci odločili za delo tam, kjer delo je. Ko niso bile več sposobne, da same obdelujejo zemljo, so se preselile k svojim otrokom, vnukom, kjer uživajo jesen svojega življenja.

Ko smo te mamice obiskali na njihovih domovih, so bile zelo vesele in so s solzami v očeh izražale presenečenje nad nepričakovano pozornostjo. Tudi darila so se razveselile, čeprav je bilo skromno. In kako se ne bi, še vedno so skromne, kot so bile skromne vse življenje! Prizadeto so se tudi spominjale težavnih vojnih dni, v katerih so resnično mnogo pretrpele. Prav one so mnogim rešile mlada življenja, saj so večkrat dajale tudi poslednji kosček kruha, zadnji krompir, peščico moke.

Za njihovo delo, prizadevanje in pomoč smo jim iskreno hvaležni, čeprav ob tem ugotavljamo, da smo do njih še premalo pozorni. Čeprav smo to hvaležnost izrazili že osebno, bi se jim želeli zahvaliti tudi prek našega časnika in to z željo, da bi še dolgo srečno živele v krogu svojih najbližjih!

MARTIN PIZENT,
ZB Trata

Knjiga, ki zasluži
družbeno priznanje

Odmev na knjigo Jožeta Vidica »Po sledovih črne roke«

Franca Fraklja — »Petra Skalarja« iz Dražgoš starega 59 let, opisuje Jože Vidic v svoji knjigi »Po sledovih črne roke« kot enega največjih zločincev med narodnoosvobodilnim bojem v Sloveniji. On je poleg drugih zločinov v Gošči pri Ljubljani umoril več kot sto ljudi, med njimi več kot deset otrok. Umoril je Melikovo iz Črne vasi pri Ljubljani, mater 15 otrok, Verbičevico iz Podpeči, mater 10 otrok.

Po vojni je pobegnil v Italijo in potem v Kanado, kjer si je nadel novo ime »Peter Markez«. Tam se je predstavil za »preganjano nedolžno ovco« in protikomunističnega borca. Kot tak si je pri kanadskih oblasteh pridobil precej veljave, med drugim je postal predsednik Slovenske hranilnice in posojilnice v Torontu.

Pred kratkim me je obiskal prijatelj, ki že dalj časa živi v Torontu. Povedal mi je, da je knjiga Jožeta Vidica »Po sledovih črne roke« v tamkajšnji politični in emigrantski sredini doživela velik odmev in pozornost.

Prijatelj, ki dobro pozna tamkajšnje razmere, mi je povedal, da Frakelj pri kanadskih oblasteh vse bolj izgublja zaupanje. Med emigracijo je razkrinkan in se ga zmernejši emigranti izogibajo. Vprašanje je, koliko časa bo še ostal na sedanjih položajih, ki jih ima v javnem življenju.

Ta primer, ki ni edini, govori, da bi to pomembno knjigo morali prevesti v tuje, predvsem v angleški jezik!

Menim, da bi to delo moralo, glede na literarno-politično pomembnost, dobiti tudi odgovarjajoče družbeno priznanje.

LJUBO KRŽISNIK, Kranj

Potreba po enotni službi za skrb borcev v občini

Neodgovorno s sredstvi

Na 14. seji komisije za vprašanja borcev NOV pri skupščini SR Slovenije, ki je bila prejšnji četrtek, so člani komisije spregovorili o nekaterih nepravilnostih pri porabi sredstev federacije in tudi republik, ki so namenjena za pomoč in izplačilo pokojnin, invalidnin... borcem NOV. Spregovorili so tudi o službah za varstvo pravic borcev.

Pod prvo točko dnevnega reda sta komisija za vprašanja borcev NOV in komisija za volitve, imenovanja in administrativne zadeve skupščine SR Slovenije na skupni seji obravnavali poročilo predsedstva SR Slovenije o temeljnih političnih vprašanjih družbenega življenja in razvoja naše republike. Po plodni razpravi so poročilo zelo pozitivno ocenili.

Kot drugo točko so obravnavali informacijo skupščine SFRJ o uresničevanju politike finansiranja temeljnih pravic borcev, vojaških invalidov in družin padlih

borcev. Povedali so, da nekatere skupnosti invalidskega in pokojninskega zavarovanja še vedno ne ločijo, kaj spada v pristojnost federacije in kaj v pristojnost republik in pokrajin, ali pa nekatere nejasne razmejitve izkoriščajo v svojo korist. V letih 1975 in 1976 je proračunska inšpekcija Zveznega sekretarijata za finance v sodelovanju z Zveznim komitejem za vprašanja borcev in vojaških invalidov pregledala vse obračune obveznosti federacije na podlagi zahtev republiških in pokrajinskih skupnosti pokojninskega in invalidskega

zavarovanja. Inšpekcija je ugotovila številne nepravilnosti, zaradi katerih so se izdatki federacije občutno povečali. Tudi zvezni komitej za vprašanja borcev in vojaških invalidov je sestavil posebno skupino za kontrolo, ki je poleg kontrole v skupnostih invalidskega in pokojninskega zavarovanja opravila kontrolo tudi v 44 občinskih upravnih organih v vsej državi. Ugotovila je, da je v vseh občinah dokaj različno organizirana služba za varstvo borcev in invalidov. Delavci, zaposleni pri varstvu borcev in invalidov, največkrat nimajo zadostne

kvalifikacije in jih je premalo zaposlenih, delajo v neustreznih prostorih in tudi nagajeni so manj kot delavci, ki se ukvarjajo s podobnimi vprašanji. Prav zaradi nedovoljno usposobljenih delavcev prihaja pri dokaj kompliciranem postopku za uveljavljanje temeljnih pravic oziroma dopolnilnih pravic v upravnem postopku do nepopolnih in poznih rešitev, nezadostna pa je tudi pomoč in povezanost med višjimi upravnimi organi ter občinskimi. Nepopolno so vodene tudi evidence o izplačilih invalidskih prejemkov, saj na pri-

mer v Škofji Loki kar nekaj let invalidskega dodatka niso uskladjali z rastjo življenjskih stroškov. V precejšnjem številu občin nimajo niti točne evidence o celotnem številu uveljavljenih števila posameznih oblik uveljavljenih. Strojene so bile še nekatere napake, zaradi česar bi bilo potrebno poostri odgovornost pri izvajanju zakonov. Prav zaradi slabe kadrovske zasedbe in zaradi pomanjkanja delavcev, bi bilo potrebno razmisliti o enotni službi za vprašanja borcev v občini, ker sedaj marsikdo prav zaradi slabe službe ne more uveljaviti svojih zakonskih pravic.

Člani Komisije za vprašanja borcev in vojaških invalidov so informacijo Skupščine SFRJ ocenili res kot informacijo o resničnem stanju na terenu, kateri pa manjka osti proti neodgovornemu trošenju sredstev.

M. V.

Z občnega zbora odbora koroških partizanov

Koroški partizani o svojem delu

Kritične pripombe o knjigi Veliki finale na Koroškem

Deset let prostovoljnega dela v družbenopolitičnem življenju je sicer kratka doba, vendar se s prizadevnostjo in vsestransko angažiranostjo da veliko narediti. Dokaz za to so uspehi, ki jih je dosegel osrednji Odbor koroških partizanov v Ljubljani na vseh področjih svojega široko zastavljenega programa izpred desetih let. Na občnem zboru koroških partizanov, ki je bil 7. aprila, so ocenili svoje delo ter sprejeli smernice za naprej. Poleg delegatov področnih odborov so se občnega zbora udeležili tudi predstavniki komisije za manjšinska vprašanja pri SZDL tovariš Jože Hartman, sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovariš Tone Turnher ter predsednik Zveze koroških partizanov v Celovcu tovariš Karel Prušnik-Gašper.

V poročilu je predsednik Odbora koroških partizanov tovariš Pavle Zaucer-Matjaž povedal, da so k programu, ki so si ga zastavili pred desetimi leti, dobili številne pripombe. Mnogi so menili, da je preširok in prezahteven. Takšna mnenja niti niso presenetljiva, če se zavedamo, da se v tistih letih naša javnost za manjšino na Koroškem ni veliko zanimala, bila pa je tudi neobveščena o razmerah na Koroškem. In prav tu je odbor koroških partizanov zaoral s plugom. Potrebni so bili veliko moči, da je bil krog premajhnega zanimanja razbit in da smo tudi pri nas spoznali naše obveznosti in potrebo, da dajemo koroškim Slovincem vso pomoč. Večkrat so bili koroški partizani v svojih hotenjih celo »nadležni«, ker se marsikaj ni izvajalo tako, kot so si želeli. Vendar jih trdna zavest in prepričanost v pravilnost svojih zahtev, od dela ni odvrnila. To so jim potrdili tudi številni kongresi, na katerih so dobili priznanja za svoje delo.

Koroški partizani so ostali brez ozemlja, na katerem so se borili. Moralna obveznost do ljudi, za katere in s katerimi so se bojevali, je bila vzpodbuda vsej njihovi dejavnosti, pa naj je bila to moralna ali materialna pomoč ali obveščanje o razmerah in narodnostnemu zatiranju na Koroškem. Z diplomatskimi posegi in prebujanjem slovenske javnosti, se je odnos do Koroške začel spreminjati. Tudi obe osrednji slovenski organizaciji na Koroškem sta našli skupno pot za doseganje istega cilja. Nedvomno je k temu veliko pripomoglo mlado slovensko izobraženstvo na Koroškem, ki svojo dejavnost gradi na tradicijah narodnoosvobodilnega boja ter prebujeni nemškogovoreči demokrati. K spremenjenim razmeram na Koroškem je veliko pripomoglo tudi sodelovanje in skupne akcije obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev nekako po letu 1970, s čemer se prej ne moreta pohvaliti. Tudi pri tem je sodeloval osrednji Odbor koroških partizanov ter tudi področni odbori koroških partizanov v tesni povezavi s Zvezo koroških partizanov v Celovcu. Ta skupna prizadevanja so ro-

dila obilne sadove. Na Koroškem se je utrdila slovenska politična zavest, kar se je še posebej pokazalo pri uspešnem bojkotu popisa prebivalstva posebne vrste 14. novembra lani (dobljeni rezultati so klobuta avstrijski zvezni vladi in dr. Kreiskemu) ter tudi pri organiziranem pohodu na demonstracije na Dunaj 2. aprila letos. Prav s takšnimi akcijami so koroški Slovenci uspeli spraviti svoje nacionalno vprašanje pred mednarodno javnost in v zadnjem času je veliko zanimanje za koroško nacionalno vprašanje tudi med Slovenci v ZDA in Avstraliji. V Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji in Makedoniji, ki ima podobne težave, pa so te akcije vzbudile zanimanje za nerešeno nacionalno vprašanje na Koroškem med širšimi množicami in ni več le stvar Odbora koroških partizanov in drugih družbenopolitičnih organizacij. Tudi v tem je velik prispevek Odbora koroških partizanov.

★

Od kar deluje Odbor koroških partizanov v Ljubljani, je bil storjen velik korak naprej tudi na področju založniške dejavnosti. V teh zadnjih desetih letih je namreč o Koroški izšlo več knjig kot vse od plebiscita leta 1920 naprej. Izdani so bili številni zborniki, izhajati je začel Vestnik koroških partizanov, ki prinaša zelo pomembna aktualna vprašanja. Med največje uspehe je treba šteti Prušnikovo knjigo Gamsi na plazu, katere druga izdaja je že razprodana in pripravljajo že tretjo. Stekli so že tudi uspešni pogovori o izdaji knjige v srbohrvatskem jeziku. Tovariš Zaucer je spregovoril tudi o knjigi Francija Strleta »Veliki finale na Koroškem« ter povedal, da je izvršni odbor Odbora koroških partizanov nameraval predlagati omenjeno knjigo za nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1977. Kasneje je od tega odstopil, ker je natančno branje pokazalo, da sicer delo predstavlja velik in zanimiv prispevek k razčiščevanju zaključnih bojov na Koroškem, lahko pa zaradi svojega načina pisanja, zaradi včasih kar žaljivega tona, zavede slovenskega

bralca pri ocenjevanju deleža, ki so ga imele posamezne enote pri zaključnih bojih na Koroškem. Avtor kaže še posebej podcenjevalni odnos do vloge in deleža 51. divizije pri teh operacijah.

Čeprav je o koroškem partizanstvu zbranega že precej gradiva, ki je največ objavljeno v Vestniku koroških partizanov in v raznih zbornikih, bo treba to delo še nadaljevati. Tovariš Zaucer je opozoril vse koroške partizane, da so tudi oni dolžni čimveč pisati o bojih med narodnoosvobodilnim bojem na Koroškem in s tem dati Vestniku vedno novo vsebino.

Program dela v prihodnje je na-rejen na podlagi današnje situacije in v okviru možnosti, saj je treba upoštevati, da se tudi koroški partizani starajo. Odločili so se, da bodo koroškim Slovincem še naprej vsestransko pomagali, čeprav je Odbor koroških partizanov danes le še »zobček« v stroju jugoslovanske družbe, ki jo razmere na Koroškem zanimajo. Ostali bodo vedno opozorilo matični domovini, da je Slovincem onstran Karavanke dolžna pomagati. Še naprej bodo tesno sodelovali z Zvezo koroških partizanov v Celovcu, pri čemer morajo imeti vidno vlogo tudi področni odbori koroških partizanov. Tudi čimboljše obveščanje jugoslovanske javnosti o razmerah na Koroškem, preko sredstev javnega obveščanja, bo njihova naloga. Pripraviti nameravajo tudi značko, ki bo simbolizirala koroško partizanstvo. Osnova zanjo naj bi bil porušeni partizanski spomenik v šentrupertu pri Velikovu.

Predsednik Zveze koroških partizanov v Celovcu Karel Prušnik-Gašper se je odboru koroških partizanov zahvalil za nenehno pomoč. Z besedami: »Hvala za desetletno organizirano delo. Trud se je splačal!« se je v imenu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije zahvalil tudi tovariš Turnher.

»Dela, nalog in dobre volje ne bo zmanjkalo. S srcem smo bili in bomo ostali s Koroško«, je zaključil dosedanj in tudi novoizvoljeni predsednik osrednjega Odbora koroških partizanov ing. Pavle Zaucer-Matjaž.

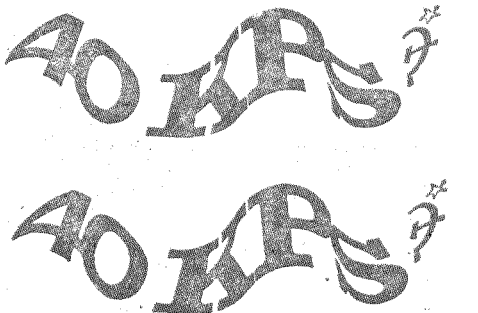
MILAN VOGEL

Čebine v grafični podobi

V okviru osrednje letošnje proslave ob 40-letnici ustanovnega kongresa KP Slovenije na Čebinah, ki bo 17. aprila, je koordinacijski odbor za proslavo razpisal natečaj za grafično upodobitev tega zgodovinskega dogodka. Žirija je sprejela grafično rešitev dipl. arh. Saša Pöschla iz Agens projekta, studia za oblikovanje, kot najboljšo rešitev.

Tako bo v Sloveniji skozi vse leto in na vseh proslavah mogoče videti široko zasnovani program grafične obdelave jubileja KPS v obliki simbola — zastave. Ta preprost, pa vendar najbolj zgovoren simbol revolucije, si je arhitekt Saša Pöschl izbral kot osnovno obliko, ki naj bi izražala vsebino ustanovnega kongresa: napredek, gibanje, množičnost.

Vizualno je množičnost najbolje izražena v horizontalni postavitvi plakata, saj napis 40 KPS, ki mu sledijo srp, kladivo in zvezda, deluje kot plapolajoča zastava, oziroma v diagonalni daje občutek naraščanja in množično-

sti. Plakat je v dveh barvnih variantah, na beli podlagi z rdečim napisom in dodatnim vmesnim besedilom »1937 do 1977 — 40 let ustanovnega kongresa KPS na Čebinah«. Druga varianta je v dveh različnih rdečih odtenkih.

Poleg plakata se osnovni emblem pojavlja še na znački, pisemski ovojnici, dopisnem papirju, poštnem žigu in nalepkah. Značke so zlate z rdečimi črkami teksta »40 KPS«, na robu pa stoji tekst »ustanovnega kongresa«. Izdelala jih je zlatarna Celje v 30.000 izvodi, plakat pa tiska ČGP Delo v 100.000 izvodi.

Vizualni učinek in moč omenjene grafične obdelave teksta v obliki vihrajoče zastave je takojšen in vsem razumljiv. Prav v preprostosti pa je moč njegovega pomena: množična rast komunističnega gibanja vse do danes.

NEVA MUZIC

ŽELEZNIČARJI OD PRVIH SPOPADOV DO REVOLUCIJE

Organizirano delovanje železničarjev sega v same začetke delavskega gibanja pri nas. Bili so ena prvih organiziranih skupin slovenskih in jugoslovanskih delavcev. Prvi železničarski štrajki so bili organizirani leta 1894, v kraljevini Srbiji, deset let pozneje tudi na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini.

Slovenski železničarji so se organizirali leta 1892, ko so na Dunaju ustanovili železničarsko organizacijo. Leto pozneje je izšla prva številka glasila Delavec. Po letu 1918 je bilo revolucionarno gibanje železničarjev nepretrgano vse obdobje bivše Jugoslavije. Eden vrhov organiziranega revolucionarnega gibanja slovenskih železničarjev je gotovo prav njihova stavka 15. aprila leta 1920 na Zaloški cesti v Ljubljani. Teh dogodkov se tovariš Anton Sušteršič-Tine spominja takole.

»Ves ta čas je bilo revolucionarno delovanje železničarjev tesno povezano z delom KP, ki je prav v železničarskih vrstah imela močno oporo in mnogo sodelavcev. Zato ni čudno, da je poziv KP na oborožen odpor in ustanovitev OF močno odjeknila v širokih vrstah slovenskih železničarjev. Dogodki 15. maja leta 1920 so veliko pripomogli k temu, da so takoj po ustanovitvi OF začeli nastajati železničarski odbori OF. V Ljubljani je bil ustanovljen matični odbor OF postaje Ljubljana s terenskimi odbori vlakospremnikov, premikačev, prometnikov ter skladiščnega osebja; matični odbor kurilnice Ljubljana s terenskimi odbori strojevodij, kurjačev, delavcev in administrativnega osebja; matični odbor progovzdrževalne sekcije Ljubljana s terenskimi odbori za sekcij-sko osebje, skladišče, za nadzorništvo visokih stavb in za nadzorništvo proge Ljubljana; matični odbor šiška s terenskimi odbori za postajo, kurilniško delavnico, signalno delavnico, centralno ambulanto, signalno sekcijo in nadzorništvo proge Rakovnik ter matični odbor direktije železnice s terenskimi odbori po strokovnih sekcijah. Na čelu celotne organizacije je bil »odbor OF železnice«. Sekretar odbora je bil Peter Ramovh, obveščevallec Ante Brinar, vojaški referent ing. Ciril Mravlja, intendant Jože Gabrovšek, za propagando pa je skrbel Peter Zlatnar mlajši. Odbor OF železnice je bil neposredno povezan z okrožnim komitejem KPS in okrožnim odborom OF Ljubljana.

Tudi novomeški železničarji so se takoj priključili akcijam OF. Tovariši Jože Zagorc, Jože Hribar in ing. Rado Čotar so organizirali železničarje v matični odbor OF in pripravili »kanale« za sprejemanje gradiva in ilegalcev, ki so prihajali iz Ljubljane. Poseben pomen je dobila postaja Novo mesto ob preselitvi vodstva OF Slovenije v Kočevski Rog, saj je bila takrat na postaji organizirana »TV 22«.

Gorenjski in štajerski železničarji niso imeli svojih terenskih organizacij OF, izjeme so bili le Kamnik,

Kranj in Maribor. Mariborski železničarji so aktivno sodelovali pri ustanovitvi pokrajinskega odbora OF za Štajersko in okrajnega odbora OF za Maribor. Tudi pri nastajanju prvih partizanskih enot na Pohorju sta sodelovala železničarja Besednjak in Trebušek. Središče delovanja mariborskih železničarjev je bila delavnica (danes tovarna Boris Kidrič), vendar v delu niso zaostajali v kurilnici, postaji in sekciji.

● Javne volitve v organe OF

Organizacija OF in odpora pri železnici je bila spontana, a množična in dobro organizirana. V OF je aktivno sodelovalo okrog 5000 ljubljanskih železničarjev. Eno prvih akcij je organiziral ing. Mravlja-Mizek. Organiziral je, da so na ljubljanski železniški postaji s hrano in perilom obdarovali izseljence z Gorenjske, ki so bili na poti proti Srbiji. Ta akcija je hkrati seznanila široko množico Ljubljančanov z organizirano OF. V Zeleni jarni so delavci delavnice, nadzorništva in skladišča verjetno med prvimi izvedli javne volitve v organe OF. S temeljitimi pripravami in demokratičnostjo volitev so dosegli, da so dobili odbori OF na železnici že od začetka značaj prave močne ljudske oblasti, ki je imela avtoriteto tudi nad maloštevilnimi nasprotniki na železnici. Hkrati z odbori so ustanovili tudi obveščevalno službo, v katero so bili vključeni vsi železničarji, ki so bili člani OF. Podatke je zbiral obveščevallec odbora OF železnice od terenskih obveščevalcev preko obveščevalcev pri matičnih odborih OF. Pomembno vlogo pri obveščanju so imeli čuvaji in obhodniki, ker so bili seznanjeni z voznim redom vseh vlakov. Poleg tega so ti železničarji opravljali še pomembno kurirsko delo. Po odhodu tovariša Brinarja, je obveščevalno službo prevzel ing. Ciril Mravlja. Organizirano je bilo dostavljanje vsakovrstnih poročil o vojaških transportih z vsemi pomembnimi podatki, ki jih je prepisoval iz okupatorjeve uradne evidence vlakovodni odpravnik Franc Lužar. Kako natančni so bili podatki, ki jih je zbirala železničarska varnostno obveščevalna služba, se vidi tudi po zbranih podatkih o protivzvijskem zavarovanju proge in objektov med Ljubljano in Rakekom. Ko je tovariš Mravlja prišel med partizane, mu je v imenu zavezniških misij za dobro opravljeno delo čestital Vito Kraigher, saj so ti podatki zaveznikom letalcem prihranili marsikatero žrtev.

● Namesto cisterne interniranci

Nameravali so porušiti tudi borovniški železniški most. Pri Borovnici bi na železniški postaji Verd ustavili vlak s cisternami, ki naj bi ga iz Ljubljane pripeljal vlakovodja, ki je bil tudi član OF. Vlak bi spu-

TUDI PO TIRIH JE PRIHAJALA SVOBODA

Že pred vojno so železničarji spadali med najbolj revolucionarne in tudi organizirane delavce v Jugoslaviji in tudi Sloveniji. Dne 15. aprila 1920 so se slovenski železničarji na Zaloški cesti med demonstracijami spopadli s policijo. Tu so padle prve žrtve. V spomin na ta dogodek praznujemo 15. aprila dan železničarjev. Kakšen je bil njihov doprinos k razvoju narodnoosvobodilnega gibanja takoj po okupaciji, pa naj poskuša vsaj nekoliko prikazati naslednji zapis.

Grazioli in general Ambrosio pred glavno železniško postajo

Porušena proga in prevrnjena lokomotiva pri Ivančni Gorici v začetku junija 1942

stili po klanecu navzdol. Zaradi velike hitrosti bi prebil železno konstrukcijo in tako zaustavil železniški promet. Da bi rušilni učinek še povečali, bi na vlak montirali tempirano bombo. Tistega dne je namesto vlaka s cisternami prišel vlak z interniranci v italijanska koncentracijska taborišča. Partizani so ta vlak ustavili, osvobodili je. Tnike ter nameravali s tem vlakom porušiti most. Med tem pa je vlakovodja, ki je očitno bolj naklonjen Italijanom, kar je bila izjema med slovenskimi železničarji, odklopil lokomotivo in dva vagona ter pobegnil proti Rakeku. Na progi so ostali le vagoni z blokiranimi kolesi. Ko so Italijani spoznali, da je viadukt v nevarnosti, so nad njim naredili kretnico, kjer je bila stalna straža, ki bi vsak vlak, ki bi ga partizani spustili proti mostu, usmerila na slepi tir.

Med posebne uspehe železničarske varnostno obveščevalne službe štejemo tudi informacije o italijanskih pripravah na roško ofenzivo, a so bili na žalost ti podatki premalo resno upoštevani. Železničarji so organizirali tudi vrsto ilegalnih poti iz okupirane Ljubljane. Omenim naj še, da je bil prvi transport za nemška koncentracijska taborišča po kapitulaciji Italije sestavljen prav iz železničarjev, saj so Nemci s tem poskušali zmanjšati vpliv OF med železničarji.

● Zbiranje in pošiljanje blaga partizanom

Pri ljubljanski železnici je zelo uspešno delovala tudi narodna zaščita in prav njena zasluga je, da je blago, ki so ga zbrali Ljubljanci za partizane, prišlo do partizanskih enot. V Ljubljani in Novem mestu je bila narodna zaščita organizirana že konec februarja 1942, v Kočevju pa je bil leta 1943 ustanovljen železničarski bataljon zaščite, ki je trinštirideset dni upravljal železnico in vodil promet do Grosupelja.

Tudi sami železničarji so bili vključeni v zbiralne akcije materiala za partizanske enote. Okrožno zbirno skladišče je imel Martin Kokalj v poslovalnici Železničarske zadruge, na današnji Prešernovi cesti. K njemu se je stekalo blago, ki so ga zbrali železničarji na Gorenjskem kolo-dvoru, pa tudi blago iz raznih rajonov Ljubljane, predvsem iz Centra, Šiške in Bežigrada. Poleg drugega je imel Kokalj v skladišču tudi veliko vojaškega blaga. Del tega je intendant glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet vozila iz Ljubljane s kamioni in vozovi, večino pa so prepeljali železničarji s tovornimi vlaki. Strojvodje so prepeljali blago med premogom, sprevodniki pa kje drugje v vlak. Največ so prepeljali na Gorenjsko in Notranjsko. Pomembno intendantsko skladišče je bilo tudi v železničarski drugi na Masarykovi cesti, od koder so blago na razne skrivne načine pošiljali z vlakom proti Zalogu in Dolenjski. Podobna skladišča so bila tudi za Bežigradom, Trnovem, Mostah in drugod.

● Uničevanje strojev

Med najpomembnejše sabotažne akcije železničarjev takoj po okupaciji spada vsekakor uničevanje železniških strojev in voz. Predvojni komunist Jože Gruden, ki je delal v kurilnici, je po navodilih tovariša Toneta Sušteršiča sestavil sabotažno skupino, ki je kvarila in uničevala stroje. V skupini je delovala tudi Grudnova žena, ki je v kurilnico prinašala vse, kar so pri delu potrebovali. Stroj je uničevali na več načinov. V kotle so vlivali žveplovo kislino, ki je počasi razjedala kotel ter ležaje lokomotive in vagonov. Stroj je kvarili tudi z jeklenimi opilki, ki so jih dajali v ležaje strojev, da so se zagrizli v os in s tem uničili ležaj. Pri ležajih so zabijali tudi svinčene zagozde, da mazivo ni moglo dotekati. S tem se je ležaj močno segrel in kvaril, pri vročini pa se je svinčena zagozda stopila, z njo pa tudi ležaj in italijanski pregledniki niso mogli nikoli najti pravega vzroka, zakaj je do toplotenja prišlo. Vse to je oviralo prevoz italijanskega vojaškega blaga. Podobne sabotažne akcije so delali tudi sprevodniki pri železniških vozilih. Pogosto so stisnili ali prerežali cev, ki napaja ležaje z oljem in so bili ležaji kmalu uničeni.

Železničarji so prepeljali tudi veliko pošte, pri čemer so se pač znašli, kakor so znali. Največkrat je bilo skrivališče pošte brzinomer ali pa posebne posode z dvojnimi dnom za prevažanje olja. Sprevodniki so prepeljali tudi številne ilegalce s Štajerske in Gorenjske, ki so prišli v Ljubljano ali obratno, v delavnici pa so že leta 1941 izdelali neprepustni zaboj iz pocinkane pločevine, v katerega so montirali radijsko postajo.

O pomenu železničarjev za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja piše neposredno tudi tovariš Edvard Kardelj v pismu tovarišu Titu 29. marca 1942: »... Italijani so naredili vse za res zelo večje, tako da je težko najti kanale za prehod. Imamo samo enega stoodstotno zanesljivega (skozi katerega sva prišla v mesto jaz in Angel, toda tega čuvamo za najvažnejše partijske potrebe. Ta edini zanesljivi prehod je bila železnica, saj so po njej prevažali pošto in ilegalno literaturo ter najvažnejše organizatorje osvobodilnega gibanja, kot na primer tovariša Kardelja, Borisa Kidriča, Vido Tomšič in druge.

Takšna dejavnost pa je zahtevala tudi žrtve. Aktivno je sodelovalo v narodnoosvobodilnem boju 1700 železničarjev. Za domovino jih je dalo življenje 528 ali kar pet odstotkov zaposlenih. Osem železničarjev je odlikovanih z redom narodnega heroja, 110 pa jih je prejelo odlikovanje z redom partizanske spomenice 1941. Tako so se žrtvam v demonstracijah na Zaloški cesti 15. aprila 1920 pridružile še žrtve okupatorjevega tiranstva med drugo vojno.

PRIPRAVIL M. V.

»Rodilo me je revolucionarno gibanje, izoblikovale so me krivice teh revirskih kotov,« razmišlja Miha Marinko, »in tako sem se znašel v čvrsto organizirani skupini mladih rudarjev in steklarjev, ki so se borili za boljši, pravičnejši svet!« To je bila torej življenjska šola Mihe Marinka, katere nosilci so bili mladi ljudje in prav zasluga te in takšne mladosti je bila, da revolucionarno gibanje, pa ne le v revirjih, ni več usahnilo.

Miha Marinko: Človek mora imeti spomine

Ko me je pot ondan vodila v prostore Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, sem razmišljala o liku komuniste. Tudi znana misel, da je pravzaprav razmeroma lahko postati komunist, mnogo teže pa je komu-

veduje tovariš Marinko. Zdi se, da je ta lepa in prijetna dolina, stisnjena med pobočja Mrzlice in Svet planine, na katerih obronkih je Miha Marinko preživel otroška leta, pred nama. Tako živo jo opisuje, s tolikšno ljubeznijo.

žno vezan in za katero je skrbel po materini smrti, je ob mnogih še nezacepljenih odprla novo rano.

● »Za vse to je bilo vredno živeti!«

»Rodilo me je revolucionarno gibanje, izoblikovale so me krivice teh revirskih kotov,« razmišlja Miha Marinko, »in tako sem se znašel v čvrsto organizirani skupini mladih rudarjev in steklarjev, ki so se borili za boljši, pravičnejši svet!« To je bila torej življenjska šola Mihe Marinka, katere nosilci so bili mladi ljudje in prav zasluge te in takšne mladosti je bila, da revolucionarno gibanje, pa ne le v revirjih, ni več usahnilo.

Rad se spominja tudi veličastne proslave prvega maja leta devetnajstodevetnajstega. Takrat je prvič doživel in občutil, kaj je množični izbruh domovinske zavesti in udarnega navdušenja. »Iz Kisovca se je vila povorka,« pripoveduje. »Sklenilo pa jo je veličastno zborovanje na prostem, obarvano z rdečimi zastavami in z dotlejšnjo za večino ljudi neznanimi revolucionarnimi pesmimi.

Se en spomin v vrsti spominov, ki potrjujejo, da je bilo njegovo življenje posvečeno eni sami želji: Da bi spoštovali delo in delavčeve želje!

»Za vse to je bilo vredno živeti!« so bile revolucionarne besede, ki sem jim prisluhnila s spoštovanjem.

In kako jim ne bi! Bile so to besede tovariša Mihe, enega izmed redkih še živčih ljudi tiste generacije, ki je sodelovala v vseh

najbolj odločilnih zgodovinskih trenutkih, večkrat zaprtega in stalno preganjanega. Človeka, ki je spoznal izkoriščanje brezpravnih v temnih dneh stare Jugoslavije, izkusil fašistične strahote na naših tleh, sodeloval v zmagovitem narodnoosvobodilnem

Spominja se ga in v svojih spominih ga je takole opisal:

— Vse, kar sem do tedaj vedel in slišal o Titu, mi je to prvo srečanje z njim samo potrdilo. Že pred začetkom seje me je spraševal nekatere podrobnosti

krasiti komunist! To je človek, ki je vzor v vsakem pogledu, ki so mu domovinske želje važnejše od osebnih. Lik komuniste pa se tudi spreminja, dobi nove odtenke. Do vojne je bil to lik neustrašnega borca za osnovne človeške pravice, v vojni vzor junaka in neomajne vere v zmago nad sovražnikom. Danes stoje pred komunistom nove naloge: Učenje, delovna zagnanost, iskrena ljubezen do domovine, skrb za njeno varnost, prihodnost. Komunist se ne sme nikoli ustaviti na pol poti, pred zaprekami, spoprijeti se mora z njimi in jih premagati, to se pravi biti komunist!«

To je bila tudi Titova šola.

● »Ohraniti je treba odnos do preteklosti in iz nje črpati za prihodnost!«

Pred slovesom se še enkrat vrneva v dni našega narodnoosvobodilnega boja.

Tistega boja, v katerem so ljudje umirali z besedami: »Naj živi tovariš Tito! Naj živi Jugoslavija!« Bilo je tako, čeprav je danes to skoraj težko verjeti. »Zato, ker smo bili takšni, je bila tudi naša revolucija med drugo svetovno vojno edina revolucija, ki je držala štiri leta in zmagala,« pravi Miha Marinko. »Ker smo že od vsega začetka mislili s svojo glavo, ker smo se že v mladosti učili ljubiti domovino.« In še nekaj je hudo pomembno: »Ohraniti je treba odnos do preteklosti in iz nje črpati za prihodnost!«

Lepo je tudi, če človek ve, da se ga spominjajo.

»Srečujem tovariše, sojetnike in soborce, ki sem jih že pozabil, oni pa se me še spominjajo,« reče Miha Marinko, ko mi toplo seže v roko. Misel za trenutek zastane. »Človek mora imeti spomine...!« slišim čez čas. »Moral! In Miha Marinko jih ima. Veliko in bogatih, ki niso nič manj njegovi kot naši.

Spomine komuniste, jugoslovanskega revolucionarja.

MILENA STRAJNAR

(Po »Pionirskem listu«)

nist ostati vse življenje, je bila z menoj. Kaj bi drugega razmišljala! Hitela sem na pogovor z Miho Marinkom, narodnim herojem in članom sveta federacije, ki je bil že v revolucionarnem vrenju pred štiridesetimi leti, v času, ko je tovariš Tito prevzel vodstvo Komunistične partije Jugoslavije, eden izmed njenih stebrov. Z enim izmed tistih komunistov, ki so pripravili in izvedli zgodovinski kongres v Čebinah, prav tako pred štiridesetimi leti, imenovan ustanovni kongres slovenske partije.

»Letošnje jubilejno leto pomeni izpolnitev še enega mojega življenjskega dolga,« pravi tovariš Marinko, ko ob črni kavi začne pogovor o nekem življenju, napisanem z veliko začetnico.

● Tam v Gaberskem kotu

»V zgornjem koncu trboveljske doline je ostalo le še nekaj starih bajt... Da, v vsej dolini in tudi v tem Gabrskem kotu, kjer mi je stekla zibelka, se je veliko spremenilo!« pripo-

GOJMIR ANTON-KOS: Ustanovni kongres, olje, 1947

ČEBINE VABIJO!

V počastitev 40-letnice ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije bo v soboto, 16. aprila letos, na Čebinah veliko slavlje z naslednjim programom:

- Ob 15. uri »Srečanje na Čebinah«:
 1. sprejem Titove štafete,
 2. slavnostni govornik: Ljubo Jasnič,
 3. kulturni program v izvedbi kulturnih skupin iz revirjev;
- Ob 18. uri »Slovesna prireditve«:
 1. izvedba kantate Radovana Gobca »Splavarji na ognju revolucije«,
 2. slavnostni govornik: Miha Marinko.

Delovna skupina za pripravo revirske proslave v počastitev 40-letnice KP Slovenije, Trbovlje

boju in odgovorno opravljaj vrsto nalog, ki so mu jih zaupali in ki jih še opravlja v graditvi samoupravnega socializma.

● Prvo srečanje s Titom

»Letos praznujemo štirideseto obletnico dne, ko je tovariš Tito prevzel vodstvo Komunistične partije Jugoslavije... Se spominjate prvega srečanja z njim?«

in videl sem, da je bil obveščen o tem, v kakšnih razmerah sem živel in kakšna je bila moja preteklost. Za temi drobnimi vprašanji sem čutil njegovo zanimanje zame, ne da bi me s tem hotel ocenjevati. To mi je veliko pomenilo, saj kaj takega nisem občutil pri nobenem drugem odgovornem tovarišu. Najbolj pa je Tito presenetil po končani seji, ko mi je ob slovesu dal tri tisoč dinarjev in rekel: »Evo, tu imaš nekaj za priboljšek k tvojemu slabemu zaslužku!« To je bilo veliko denarja in nisem ga hotel vzeti. »Vzemi in molči,« me je opogumil Tito, »saj že mesece nisi nič zaslužil in tebi se ne spodobi prosjačiti!« In ko sva se mnogo let pozneje spet srečala, bilo je že v svoji bodi, mi je Tito smeje dejal: »Eh, zdaj mi jih lahko vrneš, z obrestmi!«

»Kako si vi predstavljate lik komuniste?« vprašam, da bi vedeli, da bi se ravnali po njegovih besedah.

»Doslednost, ubogljivost, skromnost, poštenost... To so lastnosti, ki morajo

Kidričeve nagrade za leto 1977

Podelili so šest nagrad za življenjsko delo, dvajset nagrad sklada Borisa Kidriča in osemnajst nagrad za izume in podlitve.

Slavnostna seja upravnega odbora sklada Borisa Kidriča, na kateri so nagrade tudi podelili, je bila v veliki dvorani Skupščine SRS. Prisostvovali so ji najvišji predstavniki družbenopolitičnega življenja in drugi ugledni gostje. Pred slavnostno sejo sta delegaciji upravnega odbora položili venca na grobnico herojev, ker je pokopan Boris Kidrič in na grob Borisa Zihlerja, premnulega člana upravnega odbora.

Slavnostni govornik na seji in hkrati tudi predsednik upravnega odbora sklada Borisa Kidriča je bil inž. Marko Bulc. V svojem govoru je uvodoma poudaril, da se je počastitvam 65. obletnice Kidričevega rojstva in 24. obletnice njegove smrti pridružila še 30-letnica obstoja Ekonomske fakultete v Ljubljani, ki se je preimenovala po Borisu Kidriču. Njegova zavzetost za razvoj znanosti, za dvig strokovnosti in za široko izobraževanje delovnih ljudi je bila neprecenljiva.

Pri pogledu na sedanje stanje v raziskovalni dejavnosti pa je inž. Bulc ugotovil, da kljub splošno spoznani nujnosti prepletanja prakse z znanostjo, ne moremo biti zadovoljni s proizvodnim in drugim družbenim delom in vlogo znanosti v njem. Na eni strani je v praksi preveč samozadovoljstva s tem, kar imamo in nam do ustvarjalnega raziskovanja ni ali pa ga ne priznamo. Na drugi strani pa raziskovalno dejavnost sama praksa često podcenjuje in se ji odmika. Le najintenzivnejše sodelovanje neposrednih proizvajalcev v TOZD delovnih organizacij in TOZD raziskovalnih organizacij ter v samoupravnih interesnih skupnostih na dohodkovnih odnosih lahko pripelje do večje uporabe znanosti in do hitrejšega gospodarskega in kulturnega razvoja družbe.

Letošnje Kidričeve nagrade so prejeli: akademik prof. dr. Miha Tišler, prof. dr. Branko Stanovnik, prof. dr. Ivan Sovine, prof. dr. France Adamič, akademik prof. dr. Svetozar Ilešič in akademik prof. dr. Kyovsky. Podelili pa so še dvajset nagrad sklada Borisa Kidriča in osemnajst nagrad za izume in dopolnitve.

Med letošnjimi nagradenci je nekaj uglednih znanstvenikov. Nagrade so letos tako po številu kot po kvaliteti nagrajenih del priča, da smo na dobri poti. Vse to dokazuje, da v raziskovalni dejavnosti nadaljujemo Kidričevo izročilo.

N. M.

prof. dr. Branko Stanovnik

prof. dr. Miha Tišler

prof. dr. Ivan Sovine

prof. dr. France Adamič

akademik prof. dr. Rudi Kyovsky

akademik prof. dr. Svetozar Ilešič

Lipa je vasica, ki leži nedaleč od slovenske meje na sosednjem Hrvaškem, le nekaj kilometrov levo, gledano iz ilirskobistriške smeri, od znanega cestnega križišča na Rupi. Še pred vojno je vasica štela 84 hiš in skoraj prav toliko gospodarskih zgradb z okoli 450 vaščani.

Zgodovina Lipe je nadvse zanimiva. Lastili so si jo bizantinsko in francosko cesarstvo, hrvaška država, nemško cesarstvo, akvilejski patriarh, cerkvene leude, goriški grofje, devinski knezi, knezi Walsee, Habsburžani, Napoleonove ilirske province, avstro-ogrska monarhija in fašistična Italija. To je pomenilo tudi dolgi štiristo let, razen redkih izjem, tiranije in zaničevanja ter ubijanja. Štiristo let so vaščane Lipe ubijali, vendar jih niso mogli uničiti, kajti tod okoli živijo kleni ljudje, ki z vsem srcem ljubijo svoje kamnite hiše in zemljo, za katero so krvaveli že njihovi daljni predniki. To jim je že prešlo v kri.

Lipa danes zopet živi, življenje je v njej, čeprav je že večkrat umrla. Nazadnje 30. aprila 1944. leta!

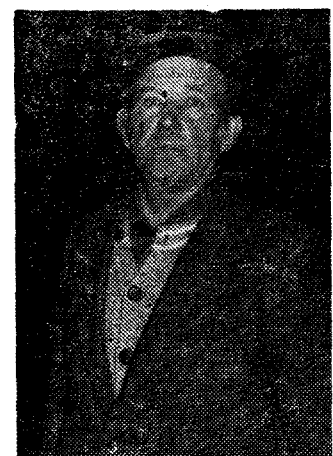
LIPA DRUGI POMPEJI

Živih prič, ki bi vedele povedati, kako je Lipa 30. aprila 1944. leta umirala in končno tudi umrla, ni! Ve se samo eno. Tisti dan je moralo umreti v Lipi 269 vaščanov. V nekaj dneh so zgorele tudi vse hiše v vasi.

● Pokol domačinov je bil načrtovan

Da je bil pokol vaščanov Lipe načrtovan in ni bil le zgolj naključje, kot to morja nekateri še danes trdijo, velja omeniti ob tem nekaj resnic iz let pred vojno.

Vaščani Lipe so imeli že 1935. leta spore s fašisti. Dva fanta so celo ranili. Že

Takrat, ko se je zgodila tragedija v Lipi je bil Jože Gabršnik iz Lipe 9 v Barju. Samo nekaj dni pozneje je že zvedel kaj se je zgodilo v njegovi vasi in da je nastal ta reportažni zapis iz Lipe se moram zahvaliti prav njegovemu pripovedovanju in izrednemu spomnu, ki ga kljub 71. letom, praznoval jih bo prvega maja, ni zapustil.

1921. leta pa je v vasi delovala partijska enota, ki je štela 13 članov. Vodil jo je Ivan Gabršnik.

Najčeste so se pogovarjali o španski revoluciji, o borbi in vlogi komunistov, o razvoju in delovanju fašizma ter o borbi proti nje-mu.

»Nekega večera 1937. leta,« pripoveduje Jože Gabršnik, mlajši Ivanov brat, iz Lipe 9, »smo šli v skupini po cesti iz Lipe proti Novokračinam. Kar naenkrat so nas zaustavili fašisti. Jaz sem imel v žepu nekaj letakov, ki jih fašisti ne bi smeli dobiti. Odločil sem se za beg. Skočil sem prek neke kamnite ograje, skril pod kamen vse letake, razen enega, ki je še ostal v žepu. Fašisti so me sicer ujeli, našli letak, na katerem je bilo napisano o španski revoluciji. Vse so nas

Nekdanja Kwartirina hiša v kateri so zgoreli skoraj vsi vaščani, ki so bili tisto nedeljsko popoldne 30. aprila 1944. leta doma. Zdaj je na tem mestu spomenik, svojci umrlih pa so v stene nekdanje hiše položili spominske splošče.

peljali v zapore na Reko. Tam smo bili tri mesece. Nič kolikokrat so nas zadrževali in pripravljali v Rimu proces. Rojstvo v krajevni družini in amnestija, ki je temu dogodku sledila, nas je rešila dolgoletne ječe. Bili smo sicer prosti, vendar vedno na očeh žandarjev in fašistov.

Pred napadom na Jugoslavijo so me ponovno aretirali. Pred zasliševalcem je bil zopet tisti listek, ki so ga fašisti našli v žepu 1937. leta. Čeprav sem bil uradno pomiloščen, niso pozabili name in na tovariše.

Kar 54 vaščanov je bilo v partizanih. Vsak deveti je bil partizan, vsak deseti prebivalec Lipe pa je bil v internaciji. Lipa je bila fašistom kot trn v peti.

Med vojno so se številne partizanske enote zadrževale tod okoli. Skupaj z vaščani Lipe so napadli cestno križišče Rupa-Reka-Trst—Postojna in tudi železniško progo.

● Dan, ko je Lipa umrla

Iz bližnje fašistične postojanke so domačini dobili sporočilo, da morajo biti vsi vaščani Lipe v nedeljo, 30. aprila 1944. leta, v svojih domovih. Slehernega, ki ga bodo našli zunaj vasi, bodo ustrelili. Domačini so res ostali doma, saj nihče ni niti približno slutil, kaj jih čaka tisti dan. Popoldne je bila vas že obkolje-

na. Kaj se je dogajalo v vasi, pa nihče ne ve! Dva sta se sicer rešila tega pekla, vendar dogodkov v vasi nista videla.

Neki karabinjer je namreč Mariji Skaljanovi namignil, naj hitro zgine iz vasi. Uspelo ji je skupaj s kravam, ki naj bi jih vodila na pašo. Drugi preživeli domačin je bil Jože Juvančič, kateremu so ženo ubili pred njegovimi očmi v kuhinji, njega pa ranili, misleč, da je smrtno zadet. Ko se je zavedel, je hiša že gorela. Mrtvo ženo je zvelkel v klet. Bil je torej priča dogodkov, vendar kaj se je potem dogajalo v vasi, tudi on, ki je bil živ, ni videl.

Aktivisti in partizani, ki so se drugi dan vrnili v vas, so našli v požganih hišah 15 trupel. Kam so izginili drugi domačini in okoli 500 glav živine? Tisti karabinjer, ki je opozoril Marijo Skaljanovo naj zbeži, je pokazal tudi na Kwartirino hišo na začetku vasi, v katero so Nemci in fašisti natrpali več kot 200 ljudi, jih polili z bencinom in vse skupaj zažgali. Tisti dan je izgubilo življenje kar 269 vaščanov Lipe!

● In zdaj Lipa zopet živi

Vse hiše, ki niso tistega aprilskega dne zgorele, so zagorele pozneje, vedno pa potem, ko so jih dodobra oropali in odnesli iz njih kar je bilo vrednega. Prijazni niso niti eni hiši v vasi.

Po vojni so se začeli vračati vaščani na svoje požgane domove. Najprej so mislili, da bodo vas ohranili kot nekakšen živ spomenik, tako, kakršna je bila ob koncu vojne — požgana in izropana, sami pa si zgradili novo vas kje drugje. Vendar s tem predlogom ni bilo nič. Začeli so obnavljati požgane hiše, počasi se je vračalo življenje v Lipo, ki je začela počasi »zeleneti«. Danes, vsaj tako pravijo domačini, njihova Lipa že oveti. Opomogla si je od viharja, ki je mislil, da je že izruval korenine, pa je komaj veje dodobra oklestil. V deblu in koreninah pa je ostalo še toliko moči in volje, da bo prav ta Lipa v prihodnje še bolj močna in trdna!

Prestali so vojno viхро, plačali krvni davek kot malokatera vas, si uredili življenje vredno človeka. Zdaj jih pesti samo ena nadloga! In ta nadloga se imenuje »petrolejska cesta«, ki pelje prav skozi njihovo vas, se vije med hišami in dvorišči. Težki tovornjaki s prikolicami noč in dan, neprenehoma, poleti in pozimi, jeseni in spomladi, povzročajo s svojimi težkimi motorji in tovorom hrup, ki je v zadnjih nekaj letih že dober načel živce sicer mirnih vaščanov. Obvoznico jim sicer obljubljajo tako občinski možje kot tudi predstavniki INE, vendar je do sedaj ostalo le pri besedah. Tovornjaki pa še vedno neprenehoma drviyo s svojim tovorom skozi vas.

TONE URBAS

● 40 let od ustanovnega kongresa na Čebinah ● 40 let od ustanovnega kongresa na Čebinah ● 40 let od ustanovnega kongresa na Čebinah

V času praznovanja 40-letnice ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije, po obdobju, ki je dovolj dolgo, da potrdi ali zanika pravilnost neke odločitve, se lahko vprašamo, kajti zgodovina nam daje odgovore, kako velika je pomembnost ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije aprila leta 1937.

Kongres je bil v času, ko je pričel naraščati val imperialističnega fašizma in ogrožal mir v svetu. V tem pomembnem trenutku, ko je šlo za vprašanje svobode in ohranitve slovenskega naroda, je kongres zrelo

Ta dejstva izpričujejo zgodovinsko resnico, da je Komunistična partija Jugoslavije sploh in Komunistična partija Slovenije posebej pravočasno signalizirala slovenskemu in delavskemu razredu nevarnost, ki mu je grozila in usposobila sebe in slovensko ljudstvo za obrambo. Ta dejstva govore, da je bila Komunistična partija Slovenije edina organizirana politična sila na Slovenskem, ki je bila sposobna organizirati osvobodilni odpor slovenskega ljudstva. Prav tako vse njeno delo priča tudi o tem, da je taka politika Komunistične par-

škega gibanja kot tudi delovanja Komunistične partije Slovenije. Vsebinsko se z vpogledom v nove dokumente lahko vsako leto sproti širi. Zeleti je, da bi po smrti starejših raziskovalcev tega obdobja prevzeli začeto delo mlajši ljudje in tako ohranili narodu, kar je ohraniti treba.

Prav iz tega zornega kota in s pomočjo vseh razpoložljivih dokumentov je nastala tudi bogato zastavljena priložnostna fotografsko-dokumentacijska razstava, nekakšna kronologija razvoja Komunistične partije Slovenije v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Pripravila jo je kustosinja Ljudmila Osjak in jo pospremila z ličnim in vsebinsko bogatim katalogom s štirimi vsebinskimi in časovnimi razčlenitvami. Tako se je tudi Muzej ljudske revolucije vključil v jubilejna praznovanja z razstavo, ki je zahtevala maksimalni napor vsakega posameznika.

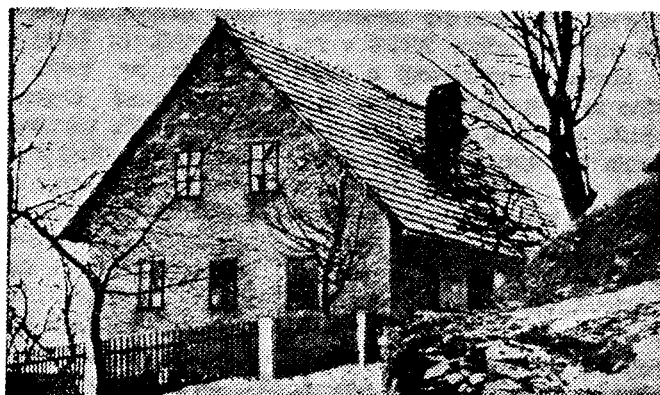
Obdobja, ki jih znanstveno in strokovno zastavljen katalog in hkrati razstava obravnavata so: 1931—1934, obnavljanje partijskih organizacij v času šestojanuarske diktature; 1935—1937, partija snuje ljudsko fronto; 1937—1939, od ustanovnega kongresa KPS do Zveze delovnega ljudstva Slovenije; 1939—1941, od Zveze delovnega ljudstva Slovenije do protiprimeristične fronte slovenskega naroda.

Če iz prebranega gradiva povzamemo rdečo nit in praktično največji pomen Komunistične partije v tistem času, je to na eni strani vzpostavitev organiziranega gibanja in na drugi animiranje najširših množic delavcev, kmetov in študentov v široko ljudsko frontno gibanje kot predhodnic Osvobodilne fronte.

Obnavljanje partijskih organizacij v Sloveniji se je začelo po vrnitvi Borisa Kidriča iz zapora novembra leta 1930. Sledile so mnoge organizirane stavke, napredno miselnost pa je partija širila preko legalnih, pollegalnih in ilegalnih časnikov in revij. Pomembna v tistem obdobju je zlasti ustanovitev legalne zadruge Ekonomska enota in založbe Nova knjiga — ENKA leta 1932. Naslednje leto so namreč s tem lahko izšli prevodi temeljnih del klasičnega marksizma in tako je bila širokemu krogu ljudi dana možnost spoznavati marksistično teorijo.

Uspehi partije med množicami so terjali sklicanje partijskega kongresa ali konference. Četrta pokrajinska konferenca KPJ za Slovenijo je bila v škofjskem dvorcu v Goričanah pri Medvodah, septembra 1934. Poročila so pokazala, da je zaključeno obdobje obnove partije.

Začetek novega obdobja v delu partije pomeni tudi začetek izhajanja Ljudske pravice, katere prva številka je izšla 5. oktobra 1934 v Dolnji Lendavi. To je bilo prvo legalno glasilo KP v Sloveniji po uvedbi diktature. Z Ljudsko pravico je partija v Sloveniji dobila časopis, ki je opravljal nalogo mobilizatorja delovnih množic v ljudsko frontno gibanje.

Ob njej se je izoblikovala mreža dopisnikov in poverjenikov.

Po zmagi nacizma v Nemčiji je morala partija preiti iz boja »razreda proti razredu« v boj proti fašizmu kot glavnemu sovražniku delavskega gibanja. Slovenski komunisti so se pripravljali za nastop na volitvah s samostojno listo; leta 1935 je sledila mogočna manifestacija delavske revolucionarne solidarnosti, zlet delavskih društev Svoboda v Celju. Udeležilo se ga je okoli 12.000 ljudi iz vseh krajev Slovenije. Partija je zlet spremenila v politično zborovanje, zaradi česar je banska uprava čez deset dni razpustila zvezo Svoboda.

V Celju je bil leta 1935 tudi skupen sestanek zastopnikov slovenskih opozicijskih strank, ki so sklenile, da bodo v interesu slovenske kmečke-delavske politike združili tri tedanje liste, in sicer Slovensko zemljo, Bojevnik in Ljudsko pravico v enotno glasilo kmečko-delavskega gibanja. Njih glasilo je leta 1936 postal list Slovenska zemlja z geslom »Za staro pravdo«.

Med glasili, ki so širili napredne ideje in podpirali ljudsko frontno gibanje je bilo tudi »Delo«, ki je leta 1933 začelo izhajati na Dunaju in ga je urejal Lovro Kuhar kot glasilo jugoslovanskih in italijanskih komunistov. Mladina je prav tako izdajala ilegalne liste in brošure, prirejala izlete in propagandne kulturnoprosvetne nastope ter tako budila narodno zavest in protifašistični odpor. Obnovljena organizacija SKOJ je v novembru 1935 razvila široko protifašistično mladinsko gibanje in se zbirala okrog lista »Mlada pota«.

Sledile so mnoge stavke, dokler leta 1936 ni nastala bojna zveza delavskega razreda in pripravila pot enotnemu političnemu nastopu.

Leta 1937 se je vrnil iz Sovjetske zveze Edvard Kardelj in s pomočjo predkongresnega pokrajinskega

komiteja organizacijsko in tehnično pripravil kongres. Tehnično organizacijo kongresa je prevzel Miha Marinko in okrožni komite v Trbovljah. Ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije je bil na Čebinah v noči od 17—18 aprila. Kongresa se je udeležilo 13 delegatov, ki so zastopali 250 članov partije. Kongres je sprejel Manifest slovenskemu narodu, ki je postal idejni politični program partije, poslal pozdrave izvršnemu odboru Komunistične partije Jugoslavije in junaškemu španskemu ljudstvu. Na kongresu je bil izbran centralni odbor Komunistične partije Slovenije s sekretarjem Francem Leskoškom. Tovariš Tito se je pred tem, januarja 1937, v hiši tete Ane Kolar v Trečah pri Podsredi pogovarjal z vodilnimi slovenskimi komunisti.

Po ustanovnem kongresu so komunisti organizirali v okviru kmečko-ljudskega gibanja številne izlete Ljudske fronte, povezanosti s političnimi zborovanji. Oblikovali so tudi enoten program za zbiranje vseh demokratičnih sil v Sloveniji. Glavna dejavnost partije v zadnjih letih pred vojno je bila prenešana na narodnoobrambno delo, hkrati pa je skušala doseči v vodstvu Ljudske fronte čim večjo enotnost. Aprila 1938 so vodilne slovenske revije Sodobnost, Ljubljanski zvon in Dejanje v uvodnih pozivih k obrambi slovenske narodne skupnosti.

Septembra 1939 se je Ljudska fronta preimenovala v Zvezo delovnega ljudstva Slovenije. Koncem leta so se vodilni kadri umaknili v ilegalo, centralni komite KPS pa je organiziral lastno tiskarno. Partija je bila že dolgo finančno neodvisna od Kominterne. Razvila se je v enotno revolucionarno partijo delavskega razreda in v najtežjih trenutkih naše zgodovine ustanovila protiprimeristično fronto slovenskega naroda. Pot do svobode se je pričela.

Pripravila NEVA MUŽIČ

Komunistični pozdrav ob zaključku proslave ustanovitve rudarskega sindikata v Hrastniku avgusta 1937.

KAL S ČEBIN

Idejo ohranja pisana beseda, uresničuje pa jo akcija

in stvarno ocenil situacijo in opozoril slovenski narod na smrtno nevarnost. Še posebej pa je naglasil zgodovinsko odgovornost, ki jo ima slovenski delavski razred za usodo lastnega naroda in s tem tudi za usodo njegovih razrednih interesov ter revolucionarnih socialističnih smotrov.

Kongres je jasno formuliral ustrezno politično osnovo za akcijo komunistov v takih razmerah in s takimi bojnimi smotri. Prav tako je kongres oblikoval tudi konkretni program boja za vsakdanje socialne, ekonomske, demokratične, narodnoosvobodilne, kulturne in druge zahteve slovenskih delovnih ljudi v mestu in na vasi, program, ki je v naslednjih letih usmerjal prizadevanja komunistov, ko so aktivizirali borbene energije delovnih množic.

Objektivno gledano pa seveda tolikšna moč Komunistične partije ni nastala čez noč. Potrebno je bilo veliko organizacijskega in idejnega truda ter napora, da je do ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije leta 1937 sploh prišlo. O vsem tem obdobju obstajajo pisni dokumenti, ki jih hranijo različni politični in zgodovinski arhivi, nekaj tudi policijski. Ker je bilo delo Komunistične partije

tije Slovenije ne le rešila in zagotovila obstoj slovenskega naroda, ampak mu tudi vrnila državno samostojnost, delovnemu ljudstvu pa revolucionarno oblast in ga osvobodila izkoriščanja človeka po človeku.

Slovensko ljudstvo je prekrizalo vse račune nasprotnikom Komunistične partije Slovenije. V različnih oblikah so nastajala in se vse bolj krepila množična gibanja in organizacije frontovskega značaja, ki so se zavestno ali pa spontano našle bolj ali manj na politični platformi ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije in so sprejemale njene politične iniciative. Ta proces v slovenskih ljudskih množicah se je vse bolj širil in dosegel svoj višek že štiri leta po ustanovnem kongresu z ustanovitvijo Osvobodilne fronte.

Slovenije večkrat in dalj časa globoko ilegalno, je do nekaterih virov težje priti, nekateri viri so še vedno nedosegljivi, drugi spet so bili dani na vpogled šele pred kratkim, ko je potekel obvezni čas molka. Zatorej lahko zaključimo, da je lahko letošnje praznovanje obletnice ustanovnega kongresa komunistične partije Slovenije tudi lepa in bogata spodbuda za nadaljnje raziskave tako predvojnega delav-

V Postojni po načrtih

V prvih treh mesecih letošnjega leta je občinski odbor ZRVS v Postojni končal s predavanji o oceni politične in gospodarske situacije v postojnski občini, o zgodovinskih in družbenih temeljih italijanskega iredentizma in reševanje tržaškega vprašanja v luči osimskih sporazumov in o organizaciji ognjenega sistema v oddelku, vodu in četi, v vseh devetih osnovnih organizacijah ZRVS.

Udeležba na predavanjih, ki so bila skrbno pripravljena, je bila še dokaj zadovoljiva, vendar so pri občinskem odboru ZRVS v Postojni sklenili, da bodo ponovili predavanja o organizaciji ognjenega sistema v oddelku, vodu in četi za vse tiste zamudnike, ki se iz kakršnihkoli upravičenih vzrokov niso udeležili predavanj. Pri vsem tem pa gre tudi za izpitno snov in s tem tudi za končni uspeh posameznikov in kot organizacije ZRVS v celoti.

Predsedstvo občinskega odbora ZRVS v Postojni je februarja sklenilo izredno sejo, na kateri so temeljito pregledali dosedanje delo, predvsem pa sklepe zadnjih sej občinskega odbora za letošnje leto. Ob tem so sklenili, da si bodo prizadevali uresničiti vse naloge, ki jim jih nalaga obvezni program in še neka-

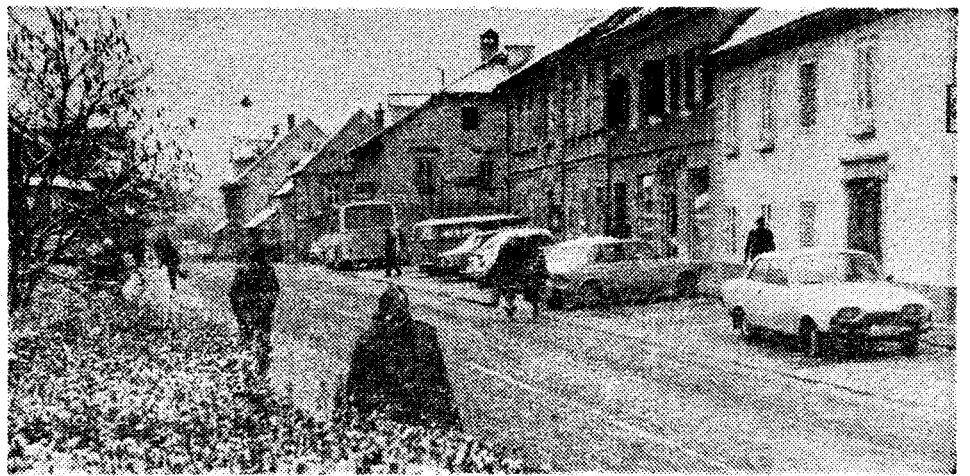
tere naloge, ki jih bodo zagotovo uresničili, če bodo le imeli dovolj denarja na voljo. Med naloge, ki sodijo zunaj obveznega programa ZRVS in jih nameravajo v Postojni uresničiti, je tudi predviden taktično-tehnični zbor, seveda v sodelovanju z JLA in katerega bi se poleg članov ZRVS postojnske občine udeležila tudi mladina. Poleg tega v Postojni načrtujejo tudi tekmovanje rezervnih vojaških starešin vseh Primorskih občin.

Še posebno skrb pa bodo v prihodnje namenili članom ZRVS, ki niso člani ZK. Teh je namreč v članstvu ZRVS skoraj še polovica.

Strokovne in druge literature, namenjene za strokovno izobraževanje svojih članov, imajo pri občinskem odboru ZRVS v Postojni veliko na voljo, žal pa ostaja neizkoriščena, zaklenjena v omarah, kajti občinski odbor ZRVS v Postojni nima niti svojih prostorov, temveč gostuje pri občinskem odboru ZB NOV, ki je s svojimi prostori že sam na tesnem.

Občinski odbor ZRVS v Postojni bo o svojih nalogah, težavah, delu, načrtih in prizadevanjih, skupaj s člani, še posebej razpravljajal na bližnjem regionalnem posvetovanju, ki bo 20. aprila letos v Postojni.

TONE URBAS

Obrambne priprave v Mozirju

Zakon o LO, varnosti in družbeni samozaščiti je dal družbenopolitičnim skupnostim v občini, krajevnim skupnostim in delovnim organizacijam velike obveznosti.

Svet za LO, varnost in družbeno samozaščito skupščine občine Mozirje ter sveti krajevnih skupnosti z družbenopolitičnimi organizacijami, oddelki za LO in štabi TO, so takoj začeli z delom pri ustanavljanju odborov za LO, varnost in družbeno samozaščito v skladu s sprejetim zakonom.

Pri uresničevanju zakona o LO, varnosti in družbeni samozaščiti je bila v veliko pomoč tudi ZRVS, ki je bila organizator številnih predavanj, ki so se zvrstile v krajevnih skupnostih na območju občine.

Odbori za LO, varnost in družbeno samozaščito so tedaj v občini Mozirje ustanovljeni. Čakajo pa jih seveda še številne naloge, ki pa jih bodo uspeli uresničiti ne le zgolj s peščico ljudi, temveč bo moral pri uresnitvi teh nalog tvorno sodelovati sleherni občan, krajevna skupnost, delovna organizacija ter občina kot celota.

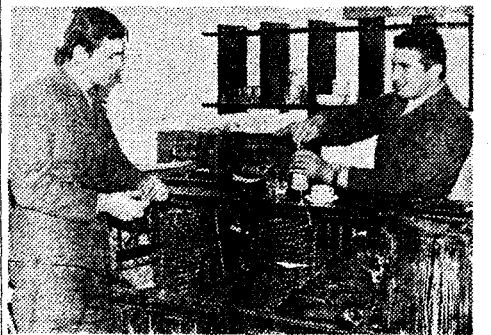
FRANC OMLADIČ

Kadar orožje miruje

Fantje v sivoolivnih uniformah imajo sicer na voljo zelo malo prostega časa, vendar kolikor ga imajo, ga izkoristijo v vojaškem klubu v svoji enoti. Vojaške klube so si vojaki uredili po svojih zamislih in okusih. Inženirci enote Stanislava Pauletića so si uredili svoj klub z različnimi maketami in mostovi, s katerimi se pri svojem rednem vojaškem delu skoraj vsakodnevno srečujejo.

Vojaški klubi so v številnih primerih enkratni, domiselni... Postali so sestavni del njihovega vsakdanjika. Ti klubi so opremljeni s knjigami, gramofoni, radioaparati, televizorji, marsikje pa niso pozabili še na osvežujoče pijače.

Z. B.

Prijetni trenutki v vojaškem klubu

V novogoriški gimnaziji novo strelišče:

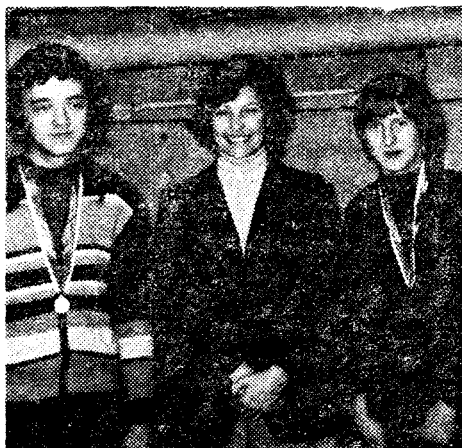
Prvi zmagovalec

Ob koncu letošnjega marca, so v kletnih prostorih novogoriške gimnazije, izročili svojemu namenu sodobno polavtomatsko strelišče za zračno puško. Novo strelišče je nedvomno velika pridobitev za več kot 450 dijakov novogoriške gimnazije, kjer so že ustanovili strelsko sekcijo pri strelski družini »Maksa Perca« v Novi Gorici.

Strelišče v gimnaziji so zgradili na pobudo predavatelja obrambne vzgoje ter v sodelovanju s strelsko družino »Vozila« iz Šempetra, Lesarskim športnim centrom in Cestnim podjetjem v Novi Gorici. Skupno so opravili več ko 400 prostovoljnih delovnih ur. Še posebno pa se je izkazal Ivan Gorjan.

Že na prvem tekmovanju je na novem strelišču nastopilo 32 strelcev iz različnih krajev novogoriške občine. Z 90 krogi je bil najboljši Julijan Fortunat. Drugo mesto je zasedel s 74 krogi Anton Košuta, tretje Ervin Sever z 72 krogi itd.

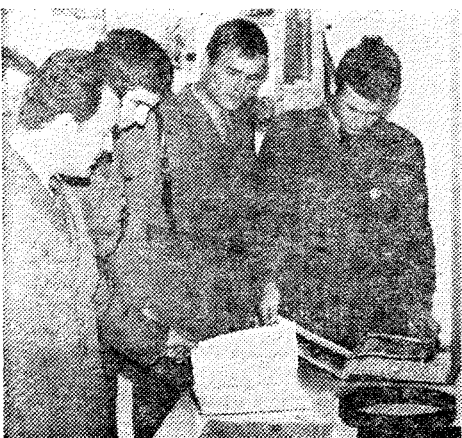
M. G.

Najboljša strelca prvega strelskega tekmovanja na novem strelišču z ravnateljico novogoriške gimnazije prof. Sonjo Caharija

Spominske sobe v vojašnicah

Nedvomno v veliki meri prispevajo k vzgoji in idejno-političnemu izobraževanju, poleg teoretičnih predavanj seveda, tudi zgodovinski dokumenti, orož-

Eden izmed številnih obiskov v spominski sobi

je in orodje ter številni drugi predmeti, ki so se ohranili iz NOV. V zadnjem času namreč prav ti predmeti najdejo svoje mesto v spominskih sobah posameznih vojaških enot.

Bogata zbirka zgodovinskih dokumentov je našla svoj prostor tudi v spominski sobi enote Slavka Marčelje, ki nosi ime in vzgaja ter izobražuje mlade vojake po tradicijah petega bataljona VDV.

Namreč, številne dokumente, slike, orožje in opremo takratnih borcev tega bataljona, so si z velikim zanimanjem ogledali prav vsi vojaki, ki so v tej enoti služili svoj vojaški rok. Tako so uspeli veliko zvedeti o vojni poti svoje predhodne enote.

Spominska soba je bila urejena že 1973. leta s pomočjo občinskega odbora ZB NOV v Sežani, vojakov te enote in komande. V teh nekaj letih so to spominsko sobo obiskali poleg vojakov, ki so služili svoj vojaški rok v tej enoti, še številni domačini, učenci, dijaki in študenti.

Z. B.

Strelci za zlato puščico

Na strelišču v Panovcu pri Novi Gorici je bilo konec prejšnjega meseca tekmovanje najboljših slovenskih strelcev z zračno puško. V predtekmovanjih so nastopili številni strelci iz več kot 400 strelskih družin, normo — 535 krogov od 600 možnih pa je doseglo kar 136 strelcev.

Občinski strelski zvezi iz Nove Gorice in SD Panovec je bilo zaupano letošnje tekmovanje najboljših strelcev za zlato puščico. Številne pohvale organizatorjem, predvsem pa zelo dobri tekmovalni dosežki, so glavne značilnosti tekmovanja. Novi prvak je Edwin Korbar iz Trbovelj, saj je s 557 krogi zaostal za svojim

osebnim rekordom le za dva kroga. Drugo mesto in samo en krog manj je nastreljal Josip Jeram iz Celja, Stane Kramžar iz Zagorja ob Savi pa je bil s 555 krogi tretji.

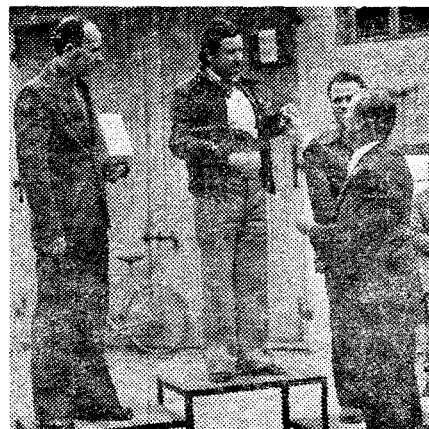
Letošnji zmagovalec tekmovanja za zlato puščico je bil sicer za tri kroge slabši od lanskega zmagovalca, vendar je treba ob nedavnem sklepnem tekmovanju za zlato puščico poudariti tudi to, da je kar 12 strelcev doseglo več kot 550 krogov, kar 37 strelcev pa več kot 540 krogov!

Med članicami je bila najuspešnejša Zdenka Matijašec iz SD Turnišče-Ptuj s 540 krogi, pionirka Alenka Jager iz Celja pa je dosegla 528 krogov.

Na sklepnih slovesnostih je spregovoril tudi predsednik občinske konference SZDL iz Nove Gorice Lojze Lah, predsednik občinske zveze za telesno kulturo Viljem De Brea in predsednik strelske zveze Slovenije generalmajor Kostja Bizjak, ki je med drugim še posebej poudaril, da je treba dati strelstvu ustrežnejšo družbeno veljavo in materialno podporo.

Najboljšim tekmovalcem in tekmovalkam so podelili priznanja, strelski družini Panovec in organizatorju — občinski strelski zvezi iz Nove Gorice pa diplomi za zares odlično organizacijo in izvedbo tekmovanja.

MILE GOJKOVIČ

Predsednik strelske zveze Slovenije Kostja Bizjak podeljuje zlato puščico zmagovalcu Edvinu Korbarju

Zora Vilman je bila rojena v Daruvaru, 8. junija 1905. leta. Na Jesenicah živi že od leta 1935. S pokojnim možem Lojzom Vilmanom se je srečala v Zagrebu.

Lojz Vilman je bil marksist davno pred vojno in tako je bila tudi Zora pogosto v družbi Toneta Čufarja, Staneta Bokala in drugih predvojnih jeseniških komunistov. Skupaj z mnogimi drugimi je bil tudi Lojz interniran v Ivanjici, od koder se je vrnil pred izbruhom vojne. Vse življenje je bil tako slabotnega zdravja, da ga je premagal vsak težji telesni napor.

Tisto jutro po napadu na Sovjetsko zvezo, 21. junija 1941, je Clement Druschke, skupaj z ostalimi, aretirali tudi Zorinega moža Lojza. Tokrat ga je Druschke kmalu spustil. Lojz je v teh najtežjih časih ohranil svoje stike, Zora pa vanje ni maral zaplesti. Vendar je Zora sama poiskala zveze in načine sodelovanja. Lojzu njeno delo ni moglo biti prikrito in zato ji je večkrat govoril:

»Zora, ti ne veš, kaj počno Nemci s človekom. Delaj samo, če misliš, da boš zdržala, če bo morda prišlo do izdaje in bi te aretirali!«

Najprej in največ je v prvem obdobju Zora sodelovala z Viktorijo Bregantovo. Pozneje pa se je krog njenih sodelavcev širil in je bil v letu 1944 že močno razvejan. Vodila je organizacijo, v katero so sodili jeseniški trgovci in zdravniki.

V drugi polovici 1942. leta se je povezala z Anico Čebulj, ki je bila uslužbenka nemške občinske uprave. Čebuljeva ji je dajala živilske nakaznice, potovalne živilske nakaznice in nakaznice za nabavo industrijskega blaga.

Zora si je mislila: »Če lahko pridemo do živilskih nakaznic, zakaj pa ne bi prišli do drugih nemških dokumentov?« Začeli so jih ponarejati in z njimi spravljati internirance iz taborišča Milcheim-Ruhr. Anica Čebulj je, na enak način kot živilske nakaznice, prekrbela formulacije, ki so bili takrat potrebni za vsako potovanje. Skupaj s formularji je prinesla tudi štampiljko Gemeinde Assling — kakor se je za časa tretje-ga Reicha imenovala nemška občinska uprava.

Zora se spominja, da so iz taborišča spravili čez Jesenice med partizane, največ v jeseniško-bohinjski odred, 11 internirancev, preko Maribora na Hrvaško pa pravi, da jih je šlo najmanj petdeset.

Čeprav so bile pred aretacijo v Zorinem stanovanju opravljene štiri preiskave, niso gestapovci nikdar našli nič obremenilnega. Največkrat je skrivala tisto, česar ne bi smela imeti, na dvorišču med drvmi. Živilske nakaznice in prazne formulacije pa je hranila za predalom v kuhinjski omari. In čeprav je pri eni izmed preiskav nek gestapovec vzel predal iz omare in si ga natanko od vseh strani ogledal ter prebrskal njegovo vsebino, k sreči ni pogledal, kaj je v votlini, v kateri je bil predal. Tako je bila nekajkrat odvisna od srečnih okoliščin.

Kadar se je na železniški postaji ustavil transport z izseljenci ali deportiranci, je bila Zora največkrat hitro ob njem. Večkrat se ji je posrečilo s cigareti podkupiti stražarje, da je potem lahko dala ljudem v vagonih hrane. Običajno so dajali izseljencem ali deportirancem hrano in najnujnejšo opremo. Zlasti za otroke.

Kljub preiskavam, ki kažejo na to, da jo je gestapo že dolgo sumil, je Zora uspevala s svojim delom do 19. februarja 1945. leta.

Tega dne zvečer so vdrl v Lojzetovo in Zorino stanovanje gestapovci in ju aretirali skupaj z Lojzetovim bratom Janezom, ki se je pri njima, kot ubežnik iz nemške vojske, skrival že nekaj časa. Spet so natanko premetali vse stanovanje in jih okrog enih ponoči odpeljali k Stanovniku. Preiskavo in aretacijo so izvršili Druschke, Linke, Zwick in gestapovec, ki ga Zora ni poznala.

Zora se s poti proti Stanovnikovim vili najbolj spominja tistega, kar ji je zašepetal Lojz, preden so ju ločili:

»Da mi ne boš izdajala,« ji je dejal. »Raje si jezik pregrizni, če bi imela ziniti kaj takega, kar bodo hoteli vedeti od tebe. Raje te vidim mrtvo, kakor izdajalko,« ji je še utegnil reči. Pri tem jo je potegnil za verigo lisice in nato so ju ločili.

Zaprli so jih ločeno, možka so odgnali drugam, Zora pa so najprej peljali v prvo klet, kjer sta ležala neka ženska in Marinšek iz Naklega. Ženska se je takrat, ko je stala Zora med vrati, pokrila z odejo čez glavo. Nato so Zoro potegnili v drugo klet, in jo pustili v njej. Tod je bila neka žena s Koroške Bele.

Pičlo uro je bila Zora v kleti in v tej uri ji je jetnica ki je bila v kleti, povedala, da so pred nekaj

dnevi nekje nad Jesenicami ustrelili partizana Koselja in ujeli njegovo ženo. Koselj, doma iz Ribnega, je bil pred odhodom med partizane čevljar na Jesenicah in je imela Zora z njim zveze, ki jih je ohranila tudi potem, ko je bil že v gmajni. Tista ženska v prvi kleti je bila ujeta partizanka, Koseljeva žena. In poleg je bil zaprt denunciant Marinšek iz Naklega, ki je imel nalogo opazovati, kaj bosta počeli, ko se bosta znašli v skupni celici. Da bi jo obvarovala, se je Koseljeva pokrila z odejo čez glavo, da je Zora ni prepoznala. Pri ubitem Koselju pa so našli seznam, na katerem sta bila tudi Zorin priimek in ime.

Ko so jo čez približno uro odvedli v zgornje prostore na zaslisanje, so ji najprej odprli omaro, v kateri je bilo zloženo mučilno orodje: gumijevke, bikovke, biči iz pletenih jermenov, rinke, lisice, verige, palice... Opozorili so jo, da jo čaka vse to, če ne bo govorila resnice. Pri zaslišanju so bili tisto noč in vselej poslej prisotni: Druschke, Linke in Regitnik. Slednji je tudi tolmačil. Obljubili so ji, da ji bodo dali, če bo povedala vse po resnici, potpustnico, s katero bo lahko odšla v domače kraje na Hrvaško in tako ne bo nihče zvedel, da je govorila resnico.

Clement Druschke ni prizanašal nikomur

Druschke je obseg svojih vprašanj natančno opredelil:

»... kje, kolikokrat in kakšne zveze sta imeli z banditi, natančno povejte s kom? ...

... kje in s kom ste imeli sestanke? ...

... kaj ste zbirali za bandite in kako ste jim pošiljali zbrano? ...

... kdo vam je najpogosteje dajal sporočila in material? ...

... s kom ste se največ družili? ...

In Zora je govorila. Veliko govorila.

»Dajala nisem nič. Kako neki? Mož je delavec; ena plača in navadne živilske nakaznice. Od česa naj bi dajala? In meni, da bi kdo kaj dajal? Kdo mi pa zaupa? Saj me imajo vsi za klepetuljo. Pa tudi domačinka nisem. Mislite, da nam domačini zaupajo, pa čeprav živim tu že vrsto let? Po partizanih sprašujete. O, ja videla sem enega, pa takrat nisem vedela, da je partizan. Tisti Koselj, ki nam je pred vojno popravljal čevlje, me je srečal, ko sem šla v Rovte iskat voznika, da bi nam pripeljal drva. Ja, tisti me je srečal. Sele takrat, ko je zahteval od mene, da bom morala odslej delati za partizane

v dolini ali pa bom morala iti z njimi, se mi je posvetilo. Takrat me je tudi vpisal na nek seznam. Da bi morala to javiti, pravite? Ja, saj je bilo pred nekaj dnevi. Kako naj to tako hitro človek stori. Ko me je zapisal je rekel, naj pazim, kaj bom počela. Da bi šla na Hrvaško? O kako rada bi šla. Nič na svetu bolj rada. Da bi videla, kaj je z domačimi. Vse bi vam povedala, če bi le kaj vedela...«

In tako je gostolela Zora naprej. Če bi Druschkejev sum ne bil že tako star in če bi nešteto okoliščin ne kazalo na razvejano mrežo ilegalnega dela, ki ga je vodila, bi ga nemara še res prepričala, da je zgolj klepetulja. Tako pa ji Druschke ni verjel niti besedice.

»To so pravljice,« ji je dejal. In Zora se je na to zasmejala. Pravi, da sama ne ve zakaj. Druschke, kakor da ga je zbudila. Zgrabil jo je za lase in zarjovel.

»Mislite, da ste v cirkusu. Ne boste se dolgo smejali.«

Ponovno je zahteval od nje, naj pove, kaj in komu je dajala.

In Zora je ponovno hitela zatrjevati, naj razume, da se od skromnih živilskih nakaznic vendar ne da nič dati. Saj sta z možem imela bore malo, komaj zase. Vprašala ga je, kaj naj bi sploh dala.

Druschke je tedaj spet nekoliko umiril svoj glas in ji rekel:

»Dobro. Vemo, da niste dajali od svojega. Imeli ste široko razvejano organizacijo, v kateri ste bili vplivna oseba. Drugi so vam dajali hrano in najrazličnejši material za partizane. Govorite o tem, pravljice pa prihranite zase.«

A Zora mu je hotela še kar naprej pripovedovati pravljice. Vendar jih Druschke ni bil več voljan poslušati.

Odredil je pretepanje.

Roke so ji zvezali na hrbtni in jo napeli ob steno. V steni so bile rinke, za katere so privezovali jetnike. Tepli so jih s pletenimi usnjenimi biči, na katerih koncu so bile kovinske kroglice. To prvo noč, so jo izmenoma tepli vsi trije: Druschke, Linke in Regitnik. Tisti, ki je počival, se je zleknil na divan in si prižgal cigareto. Zora misli, da so pretepali več kot uro in vmes so neprestano spraševali. Najpogosteje so jo spraševali, če ji še ni dovolj. Tudi propustnico za na Hrvaško so ji obljubljali ves čas.

Zora pa je trdila, da njej ni nihče zaupal, ker jo imajo pač za klepetuljo in zato ne ve ničesar.

Ko so se vsi trije utrudili in jo odvezali, se je zgrudila. V sobi pa je ves čas pretepanja igral radijski sprejemnik na ves glas.

Prvič so jo polili z vodo že med pretepanjem, drugič, ko se je zgrudila. Potem so jo dvignili in stresli, a ker ni mogla stati, so jo za noge odvezali po stopnicah v klet. Njena koža je bila po vsem telesu razrezana in na mnogih mestih otečena in krvava od kovinskih kroglic na koncu bičev.

V Stanovnikovih kleti je bila devet dni. Vseh devet dni so ji dajali trikrat jesti, pa pravi, da ji do hrane niti ni bilo. Zaslišali in tepli pa so jo vsako noč. Po nekaj dneh so ji začeli prigovarjati:

»Ali ni neumna, da se pusti takole tepsti, ko bi bilo lahko vsega v trenutku konec. Samo povejte nam resnico in šli boste takoj na Hrvaško.«

Druschke je bil vsako noč prisoten, a je pogosto med pretepanjem odhajal ven in se včasih vračal, včasih pa tudi ne. Vendar jo je mučil prvi dan in poslej vseh devet dni ni minila nobena noč, da bi ne imel vsaj nekaj časa biča v rokah.

Dne 28. februarja so jih naložili na pokrit kamion in jih odpeljali v Begunje. Izgleda, da so ta dan spravili vse kleti pri Stanovniku, kakor bi vedeli, da bodo naslednji dan, prvega marca, zavezniški bombardirali Jesenice in bo dobila Stanovnikova stavba polni zadetek. Zora ni mogla hoditi. Ko so bili že vsi na kamionu, so prinesli še njo in jo vrgli mednje.

Tu je spet videla svojega moža, Lojzeta, ki jo je stisnil za roko in jo vprašal, če je kaj izdala.

»Saj vidiš, da ni nikogar iz naše organizacije

tu,« mu je odvrnila s slabotnim glasom.

V Begunjah je bila v Belgschaftu 16. Od tod so jo še trikrat peljali na konec hodnika ob samicah v kleti k zaslišanju.

Tudi v Begunje so jo hodili zasliševati in pretepati jeseniški gestapovci. Poleg Druschkeja, Linkeja in Regitnika je bil enkrat prisoten tudi Zwick, vendar je ni tepel. Tudi v Begunjah so jo privezovali za rinke v stenah in jo tolkli z bikovkami. V bunker in iz njega so jo nosili na nosilah, ker hoditi ni mogla.

Ko so zvedeli, da so zavezniški bombardirali Jesenice in da je razdejana tudi Vilmanova hiša, se je na moč ustrašila. Bala se je, da bodo med ruševinami našli kaj obremenilnega zanjo. Saj je imela pod streho celo trobojnico, razen tega pa vse polno drugih predmetov, ki bi jo lahko obremenjevali.

Na zaslišanjih in po njih so jo obujevali k zavesti, jo lasali, klofotali, po obrazu in bradi, polivali z vodo...

Zelela si je le še to, da bi jo nekdo tako udaril, da bi umrla.

Nekega dne so jo odnesli iz zaporniške sobe v ambulanto. Tam sta bila doktor Šarc iz Radovljice in nek nemški zdravnik z Bleda. Oba sta zmajala z glavo, ko sta jo videla. Doktor Šarc ji je povedal, da ji ne moreta pomagati, pač pa bosta predlagala jeseniškim gestapovcem, ki so bili prav ta dan v Begunjah, naj dovolijo, da jo pošljejo v bolnišnico na Golnik. Zora ne ve, zakaj je Druschke dovolil. Nemara je le upal, da bo iz nje izgrebel kakšno priznanje. Ali pa je bil konec nemškega poraza res že preblizu.

Odpeljali so jo na Golnik, kjer so z njo lepo počeli in ji zacelili večino ran na telesu. Ko se je približal konec in so Nemce na Golniku zamenjali belogardisti, je Zora pobegnila. Neka sestra jo je skrivaj odpeljala iz bolnišnice skozi stranski izhod. Na njenem kartonu je pisalo, da je zapornica iz Begunj, zato se je bala belogardistov bolj kot Nemcev. Peš je hodila proti Tržiču in od tod proti Begunjam. Tja je prišla, ko so borci Kokrškega odreda zapornike že osvobodili. Skupaj z nekaterimi drugimi so se s konjsko vprego peljali proti Jesenicam. Tja, od koder so jo dobra dva meseca prej stepeno in na pol pri zavesti odpeljali na pokritem kamionu.

Spotoma so jim ljudje podajali roke, nosili so jim hrane in pijače, celo konja in voz so jim okrasili. Vračali so se kot zmagovalci nekaj dni po tem, ko je Druschke pobegnil.

☆

Zora Vilman je Druschke dvanaestkrat pretepel in mučil, osebno jo je aretirali štirikrat je bil prisoten pri preiskavah njenega stanovanja. Danes je Zora izmučena in bolehnata. Druschkeja se spominja, kakor bi bilo tisto, kar je počel z njo, včeraj. Druschke s svojim »slabim« spominom pa se seveda Zore Vilman ne more spomniti. Kako neki, če se sprva ni spomnil niti tega, da je bil na Jesenicah.

FRANC ZVAN

Nedolžne so mučili v ječah, Nikolaj Pirnat »Domovi, ječe, gozdovi«

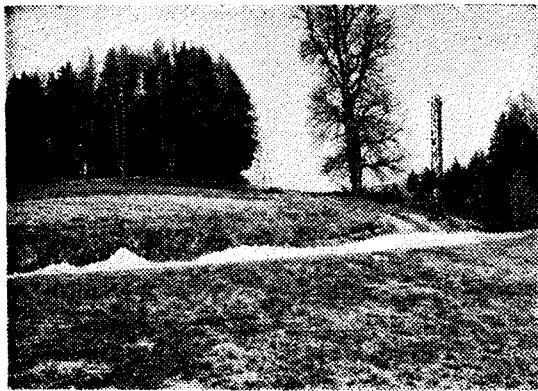
RAVNE NA KOROŠKEM

Prežihovo 77

Osrednja prireditev republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije ob 40-letnici ustanovnega kongresa KPS, 40-letnici prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in ob njegovem življenjskem jubileju, bo 17. aprila 1977 na Preškem vrhu pri Ravnah na Koroškem. Pobudo za prireditev je dala Zveza tabornikov Slovenije, ki je akcijo Prežihovina vzela za svoj vsakoletni osrednji shod tabornikov iz vse Slovenije. O ideji te akcije je povedal sekretar OK ZSMS na Ravnah, tovariš Milan Klemenc, naslednje: »Akcijo so spodbudili taborniki odreda Samorastnik iz Maribora pred 12 leti. Na Preškem vrhu pa je pisatelj in predvojni revolucionar preživel zadnja leta življenja. Druga akcija pod istim naslovom pa je stekla preko odreda Koroški jeklarji iz Raven, seveda v

manjšem obsegu. Ta je na dan Prežihove smrti, 18. februarja, prva pa 22. aprila. Lani je akcija postala shod vseh tabornikov Slovenije. Letos jih bo približno 8 tisoč.»

Organizacija je že stekla, vse je pripravljeno. Prijave so prispele, program je zastavljen, celotna prireditev bo potekala v dveh delih. V programu je 6 smeri iz katerih se bodo mladinci usmerjali na Preški vrh. Poti vodijo ob znanih pomnikih iz časov NOB na Koroškem. Ob 12. uri pa se bo pričela osrednja prireditev akcije Prežihovo 77. Najprej bo govor, sledil bo kulturni program, nato pa bo prihod zvezne štafete mladosti. Prebrali bodo tudi pismo Titu. Na koncu si bodo udeleženci ogledali še mesto in njegovo življenje, saj bo takrat v Ravnah tudi akcija »Dnevi mladine«.

Prireditveni prostor akcije Prežihovo 77 z vrisanim obeliskom v spomin pisatelju, kjer se bo 17. aprila zbralo 8000 mladih iz vse Slovenije

v nekaj vrsticah

ŽALEC

Še do nedavnega smo v vojaških šolah zasledili izredno majhno število učencev iz Slovenije. Z ustanovitvijo vojaške gimnazije »France Rozman-Stane« v Ljubljani pa se je to stanje zboljšalo. K temu stanju je gotovo pripomogla tudi vsestranska informiranost družbenih dejavnikov o vojaških šolah. Komisija za vključevanje mladih v vojaške šole in poklice pri OK ZSMS Zalec je zelo aktivna. V aprilu bo organizirala v sodelovanju z OO ZRVS in Odelkom za ljudsko obrambo pri SO Zalec razstavo modernega pehotnega orožja. Ob razstavi bodo tudi razgovori pod vodstvom rezervnega poročnika Alojza Kampuša.

DARKO NARAGLAV

HORJUL

Med najpomembnejše naloge letošnjega programa ZB sodi pomoč pri postavitvi spominskega doma na Ključu, ki naj bi bil dograjen drugo leto, se pravi do krajevnega praznika Dobrovo. Na seji so imenovali koordinacijski odbor za usklajevanje borčevske organizacije na območju Dolomitov, ki bi vključevali tudi ZB Dobrovo in ZB Polhov Gradec. Dotaknili so se nadalje predpisa zemljišč pri spomenikih NOB ter drugih spominskih obeležjih. To bo potrebno urediti zaradi nemotenega vzdrževanja in urejanja spomenikov in neoviranega dostopa do njih. V tem smislu bi bilo potrebno prestaviti tudi avtobusno postajo v Horjulu, ki je v neposredni bližini postajališča. ZB Horjul načrtuje tudi udeležbo na pohodu na Rupe pri Zazanju (16.

aprila) in sodelovanje pri proslavah v počastitev letošnjih jubilejev.

BRANKO VRHOVEC

GRIŽE

V okviru programa gojenja tradicij NOB se je 50 planincev udeležilo spominskega pohoda na Porezen in nato obiskalo še bolnico Franjo. Na osnovni šoli »Nada Cilensek« pa so imeli obrambni dan. V pohodu so sodelovali učenci in učitelji pa člani ZB, ZRPO, strelske družine »Zarko Kveder« in prvoborec Ludvik Zupanc-Ivo. Bil je tudi kurir in je pripovedoval dogodke iz NOB. Starejši pionirji so obiskali Gozdnik, mlajši pa Sprajčev vrh. Na poti so se vsi poklonili številnim spomenikom in obeležjem iz časa NOB. Pionirji so se seznanili tudi z ravnanjem orožja.

FRANC JEZOVIK

MURSKA SOBOTA

Kurirčkova pošta 77 je prispela tudi v te kraje. V Kržčevo hrastje v Gančanih so jo prinesli pionirji lendavske občine, prevzeli pa pionirji osemletke iz Belincev. Prevzem je bil na mestu, kjer je leta 41 padel eden izmed organizatorjev narodnoosvobodilnega boja v Prekmurju Stefan Kovač-Marko. Pionirjem je na proslavi spregovoril Rudi Rapl-Savo, nato je pošta odšla proti Bogojni. Obiskala je še številne kraje v Prekmurju in odšla s pozdravi čez Muro v Petanjcih, v občino Gornja Radgona.

FILIP MATKO

GORJE

Organizacija Rdečega križa, ki šteje na tem področju 802 člana, je imela občni zbor. Na njem je dr. Borut Rus imel predavanje o povišanju krvnega pritiska in ožilja. Aktivisti so lani sodelovali v zbiranju materiala za Posočje. Zbrali so preko treh starih milijonov denarja, obleko, obutev itd. Vsako leto organizirajo tudi krvodajalsko akcijo. Organizacija skrbi še za omarico prve pomoči v posameznih vaseh. Je ena najboljših organizacij na področju radoseljske občine. Volili so tudi nov izvršni odbor, predsednica je še nadalje Slavka Zalokar iz Spodnjih Gorij.

JOZE AMBROZIC

RAVNE NA KOROŠKEM

KEFROV MLIN — TRETJI KONGRES SKOJ

Več kot 350 učencev in dijakov šolskega centra na Ravnah je pred kratkim obiskalo Kefrov mlin na Brdnjah pri Ravnah, kjer je bil leta 1926 3. kongres SKOJ. O tem kongresu je zapisal črtico »Generalna vaja v mlinu« star revolucionar in pisatelj ter udeleženec tega kongresa Lovro Kuhar — Prežihov Voranc. Med drugim lahko beremo: »Pa ti pride iz Ljubljane tisti, kateri je držal z nami zvezo, in ti reče: »Organizirati morate prostore za petdeset ljudi. Pripraviti morate zanesljivo mesto, pripraviti hrano, pripraviti prenočišče, organizirati dohod in odhod, organizirati stražo.« O revolucionarnem delu članov KPJ po prvi svetovni vojni v Mežiški dolini, o 3. kongresu SKOJ, je zbranim dijakom in učiteljem spregovoril nekdanji sodelavec Prežihovega Voranca, član KPJ pred vojno in španski borec, domačin Ivan Kokal-Imre, ki se je tega kongresa tudi sam udeležil. Udeleženci shoda so obiskali še druga obeležja iz časa NOB ter položili vence talcem in padlim partizanom.

FRANJO SREBOTNIK

DOMŽALE

PRIJETNO PRESENEČENJE ZA VOJAŠKE VOJNE INVALIDE

Vojaški invalidi občine Domžale so letos slavnostno praznovali mednarodni dan invalidov in 30-letnico obstoja in dela svoje organizacije. Ob tem dvojnem jubileju je predsednik skupščine občine Domžale, tovariš Jernej Lenič, sprejel predstavnike vseh invalidskih organizacij občine. Med udeleženci je bilo tudi precej takih, ki že polnih trideset let delajo v organizaciji. Kljub temu, da je za invalide družba primerno poskrbela, pa vsakdanje življenje prinaša nova vprašanja in nove probleme, je dejal gostitelj. Predvsem je potrebno urediti vprašanje klimatskega zdravljenja in zdravljenja sploh. V imenu povabljenih invalidov se je zahvalil predsednik občinske komisije za vprašanja vojaških invalidov tovariš Bojan Bogataj in podaril knjigo »Svetovna zgodovina« kot darilo vojaških invalidov občine Domžale. Zahvalil se je tovariš Franc Avbelj-Lojko, v imenu telesnih invalidov pa tovariš Jože Vodlan. Prvič v tridesetih letih se je družba spomnila tudi na vojaške vojne invalide in na invalidske upravičence v takšni obliki.

MILE DEDIČ

NOVO MESTO

KRITIČNO IN DELOVNO VZDUŠJE

To poročilo ima namen podati kratek prežet dela ZBZ NOV v preteklem letu. Člani zveze smo aktivni v vseh družbeno-političnih organizacijah v kraju in sodelujemo po svojih močeh in izkušnjah pri akcijskih programih.

Večletna prizadevanja za podružbljanje razvoja tradicij NOB in skrb za borce so v preteklem letu pokazala vidnejši napredek. Končno smo uspeli organizirati dispanzer za borce, sklenjen pa je tudi dogovor med pristojnimi organi za klimatsko zdravljenje borcev. Ko bo urejeno splošno zdravljenje, se bo rešilo tudi vprašanje zobozdravstva. Široke razprave v lanskem letu glede enotnih priznavalnin v republikah, so prišle v zaključno fazo. Družbeni dogovor je podpisan, potrebna so še denarna sredstva. Trenutno še ni znano od kdaj bo sporazum veljaven.

Novost v pridobivanju kreditov za stanovanja borcev v praksi še ni preverjena.

Ponovna možnost uveljavljanja posebne dobe v dvojnem trajanju, tudi zahteva dosledno izvajanje navodil. Predsedstvo se je zato odločilo za tolačenje v odborih krajevnih organizacij.

Poskusi prenašanja tradicij NOB na mlajše generacije so rodili obilne sadove. Lani je bil pohod brigade na osvobojeno ozemlje, pa kurirčkova pošta, pohodi domičnih brigad s sodelovanjem borcev itd. Letošnji programi bodo predvsem v vzdušju jubilejev partije in tovariša Tita.

V Novem mestu se je pričela tudi gradnja Muzeja NOB. Celotno akcijo vodi posebni odbor, ki ima v svojem sestavu več komisij. Skladno z gradnjo Muzeja se zbira

tudi material NOG na Dolenjskem. V tem smislu se ZBZ NOV povezuje z zgodovinskimi krožki po šolah.

Določen problem v občini predstavljajo tudi spomeniki in obeležja. Ni še čisto jasno, kdo za kaj skrbi in kakšnega reda naj bi bili. Malo bolje je le z Rogom in Bazo 20. Za vzdrževanje posameznih objektov je sprejet sporazum z nekaterimi OZD.

Pred borčevsko organizacijo je tudi naloga izvajanja določil zakona o ljudski obrambi, varnosti in samozaščiti. Prav borci smo moralno odgovorni pri tem delu in se moramo vključiti v krajevne skupnosti in drugim.

POBEGI — ČEŽERJI

KONFERENCA ZB

V preteklih dveh letih je organizacija delala zadovoljivo. V tem času je umrlo devet borcev. Organizacija je sodelovala ves čas z drugimi krajevnimi organizacijami pri reševanju skupnih vprašanj. Zgradili so otroški vrtec, napeljali rižanski vodovod, asfaltirali ceste po vaseh in zaselkih. Ostajajo pa še nerešena gradbena vprašanja. V kraju so z zadovoljstvom sprejeli sporazum med našo državo in Italijo, kar je za kraje na meji izrednega pomena. Odbor skrbi zlasti za varstvo in zdravje borcev in za negovanje tradicij. Pretresli so dodelitev priznavalnin in poslali dva člana na klimatsko zdravljenje. Za umrlimi pa so vsaj simbolno izrazili hvaležnost družinskim članom. Julija, na Dan borca, so odkrili spominsko ploščo padlemu Karlu Božiču. Osrednja slovesnost v tem kraju pa je 2. oktobra pred spomenikom padlih. Na njej se zbere vsi krajanji, v programu pa sodeluje predvsem mladina. Organizacija bo letos izvedla izlet članstva v kraje, pomembne iz časov NOB. Skrbeli bodo tudi za čistočo kraja. Na konferenci so izvolili nov odbor in druge organe.

AVGUST PRIMOŽIČ

PODART

LETNA KONFERENCA ZB

Vsi člani ZB so poleg dela v organizaciji zelo aktivni tudi v drugih družbeno-političnih organizacijah, društvih in v krajevni skupnosti. Sodelovali so tudi v raznih prostovoljnih delovnih akcijah. Člani ZB so zelo aktivni pri organiziranju in razvoju ljudske obrambe in družbene samozaščite. ZB v Podnartu tesno sodeluje s pionirskim odredom Alojz Rakovec iz osnovne šole Osiše. Na seji so borci izrekli pionirjem posebno priznanje, ker redno skrbijo za urejenost sedmih spomenikov padlih na območju KS Podnart. Pionirji redno prinašajo k spomenikom sveže cvetje in skrb za njih zunanji izgled. V času praznikov prižigajo tudi sveče. Borci se redno udeležujejo vseh prireditev, ki jih v Podnartu že prirejajo v počastitev letošnjih praznikov KP in tovariša Tita. Osrednja proslava bo v Kulturnem domu v Podnartu na obletnico ustanovitve OF, 27. aprila. Slavnostni govor bo imel sekretar občinskega sveta ZKS za Gorenjsko tovariš Ludvik Kežar, sledil pa bo bogat kulturni program. Na skupščini so izvolili za predsednika ZB Alojza Jelenca, za podpredsednika pa Roka Šolarja.

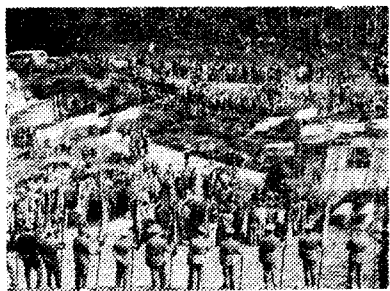
CIRIL ROZMAN

Osrednja prireditev ob Dnevu mladosti v jeseniški občini bo 21. maja, sredi prelepih narcisnih poljan na Pristavi. V občini se delovno približujejo proslavam letošnjih jubilejev. Ves mesec bodo številne kulturne, športne in politične manifestacije in tudi jubilejni pohod po partizanskih poteh. Slika je z lanskega pohoda na Pristavo. BRANKO BLENKUS

Na Rovtu na Planici je bila velika spominska slovesnost v spomin na dogodke 26. marca, ko je v boju z Nemci padel narodni heroj Stane Zagar in njegovih štirinajst soborcev Selške čete. Na fotografiji so prapori odborov ZB NOV občine Kranj. Slavnostni govor je imel Vinko Hafner, sekretar mestnega komiteja ZK Ljubljana. V svojem govoru je tudi omenil, da je bil Stane Zagar med ustanovitelji KP Slovenije. Vod garnizije z njegovim imenom je med enominutnim molkom izstrelil častne salve. Kulturni program so izvedli učenci osnovne šole Lucijana Seljaka iz Stražiša ter harmonikaši glasbene šole iz Kranja.

BRANKO BLEKUŠ

VELENJE

NA SEJI ZELO ŽIVAHNO

Na prvi seji odbora ZZB NOV Velenje center — desni breg smo razpravljali poleg tekočih problemov tudi o naročinah na časopis TV-15. Prisotni so našli nekaj ovir, kot druge časopise s podobno tematiko, povečano naročnino, premalo pisanja o problemih borcev, pa o Štajerski itd. Ali je temu res tako ali ni, presodite sami. Na seji smo na široko in kritično razpravljali tudi o nepravilnostih pri zdravljenju in skrbi borcev. Pa brez zamere, gre za konstruktivno kritiko in pripombe.

MIHAEL SLIVAR

PTUJ

POHOD PO POTEH REVOLUCIJE

Pod tem geslom bo tudi letos v Ptuj pohod mladine po poteh, kjer so leta 1942 hodili ptujski partizani, na območju Slovenskih gor. Začetek pohoda bo v soboto, 23. aprila. Na zbornih mestih se bodo zbrali mladi, pa tudi člani SLO, nekdanji še živeči borci in drugi. Med potjo bodo obiskali spominska obeležja iz časa NOB, znane partizanske domačije, in se spomnili dni, ko je izkpravela prva slovenskogoriška četa. Mladim bodo o bojih pripovedovali nekdanji borci in jih tako seznanili tudi z njihovo zgodovino in še posebej o vlogi tovariša Tita za naše revolucionarno gibanje in danes.

FRANJO HOVNIK

NOVA GORICA

KORISTNO SODELOVANJE Z BORCI NOV V ZAMEJSTVU

V drugi polovici marca je bil v Novi Gorici sestanek naših borcev s protifašističnimi borci, včlanjenimi v organizaciji italijanskih partizanov ANPI, pokrajine Gorice in Vidma. Srečanja so se udeležili vidnejši predstavniki obeh organizacij in je potekalo v delovnem vzdušju. Ugotovili so, da so bili dosednji dogovori zadovoljivo realizirani. Gre za urejanje grobnic, spominskih obeležij v obmejnem pasu, vsakoletna tradicionalna srečanja in drugo. Mladina obeh dežel obiskuje partizanske kraje na tej in oni strani. V prihodnjih letih naj bi rešili še grobnice padlih borcev NOV v Benečiji in Reziji. Delo je v zaostanku zaradi potresa. Med neresenimi vprašanji je pa še vedno grobnica slovenskim partizanom v Gorici in na pokopališču v Tržiču ter prekop enega izmed treh borcev v Standrežu v skupni grob. Pričakuje se rešitev

teh vprašanj, ko bo skupna jugoslovansko-italijanska komisija, zadolžena za urejanje teh vprašanj na podlagi 9. člena pogodbe iz leta 1964 ter protokola iz leta 1971, pričela z delom. K ugodnim rezultatom bo gotovo v veliki meri prispeval tudi Osimski sporazum. Delo, ki še čaka organizacijo, je ugotavljanje imen borcev, ki so se borili v 9. korpusu, mesto, kjer so padli in kjer so pokopani, kar vse potrebujejo za napise na grobnici. Isto velja za borce, ki so padli onstran meje. Domenili so se tudi o odklopanjih borcev in aktivistov goriške in videmske pokrajine. V goriški pokrajini je potrebno dokončno urediti tudi status borcev. Na koncu je bilo poudarjeno, da je tudi zasluga borcev, da so demokratične sile v Italiji prišle do spoznanja, da je vzajemno sodelovanje nujno in koristno in da je bil podpis Osimskega sporazuma le vprašanje časa in tega spoznanja. Vseh neresenih nalog se morajo borci obeh pokrajin čim prej lotiti in jih tudi uspešno opraviti.

LEOPOLD KOTAR

MURSKA SOBOTA

DELO OBČINSKIH ORGANIZACIJ ZZB NOV

Na zadnji seji je občinski odbor Zveze združenj borcev NOV v občini Murska Sobota razpravljala tudi o dopisu uredništva TV-15 in njegovi finančni situaciji. Sklenili so, da v tekočem letu vsak naročnik prispeva še po 10 dinarjev v tiskovni sklad TV-15.

Nadaljnji razgovor se je dotaknil resolucije o družbenoekonomskem razvoju občine Murska Sobota za leto 1977, ki jo je v primerni obliki obrazložil Rudi Rapi-Savo, član družbenopolitičnega zbora murskoboške občine.

Tovarišica dr. Anica Gregorc-Kastelic je nadalje poročala o potrebah in težavah pri ureditvi zdravstvene zaščite borcev. V začetku leta je bila v tej zvezi imenovana posebna komisija za zdravstveno varstvo borcev NOV pri RSZ Murska Sobota in ta naj bi pripravila sezname članov ZZB. Zanimljivo je, da ni dovolj denarja za zdravljenje v zdraviliščih pod indikacijo »B«, v okviru pomurskih občin bi potrebovali v ta namen približno 300 tisoč dinarjev.

Člani občinskega odbora so z odobravanjem sprejeli predlog pionirskega odbora na osnovni šoli, da pionirji oskrbujejo spominska obeležja NOB.

Ob zaključku seje je bil sprejet še pravilnik o pogrebi članov ZZB, ki so ga v občini pripravili po mariborskem vzorcu.

FILIP MATKO

KAMNJE NA VIPAVSKEM

POSTAVILI BODO SPOMENIK ŽRTVAM V NOB

Še pred jesenjo imajo v kraju namen postaviti spomenik pri pokopališču. Vaščani so sodelovali v NOB od pomladi 1942. Upor je organiziral Ivan Kosovel, narodni heroj iz Sela. Osem mladincev je odšlo v partizane že januarja in februarja 1943. V kraju je večkrat taborila četa Gregorčičevega bataljona pod vodstvom Martina Greifa-Rudija.

Vasica je bila v času NOB prehodna postaja za živež in drug material, ki ga je potrebovala vojska. Pri hiši št. 65 je bilo skladišče v izpraznjenem rezervoarju za vodo. V isti hiši je bila nastanjena tudi četa VOS, v kraju »Bojunc« nad vasjo pa so imele enote IX. korpusa NOB telefonsko postajo, pri Zvirku premična bolnica.

Kamnje so bile tudi izhodiščna točka enot XXX. divizije na nemške motorizirane kolone na glavni cesti Ajdovščina-Gorica. Kraj pod Kakanjami so domačini imenovali pokopališče nemških kolon.

21. junija 1944 so Nemci zverinsko ubili pet vaščanov iz bližnje vasi Potoče, 13. oktobra istega leta pa ustrelili pet kandidatov za volitve v KNOO. Požgali so tudi pet stanovanjskih poslopij, pet gospodarskih poslopij in šolo. Decembra istega leta so Nemci internirali dvajset vaščanov v nacistična taborišča.

V oboroženih enotah NOV se je borilo trideset domačinov; od teh jih je padlo osemnajst, pobitih je bilo deset talcev, dva vaščana pa sta umrla v taborišču.

V letošnjem letu bodo vaščani odkrili tudi spominsko ploščo na hiši predvojnega komunista in borca za delavske pravice Albina Vodopivca.

FELIKS HLADNIK

Metod Jurčič

Ognjeni ples pri Jančah in Muljavi

V jeseni in pozimi 1941/42 so se začele ustanovljati na širšem področju grosupeljskega in stiškega področja in Dolenjske prve partizanske enote, vzporedno s hitrim razvojem in utrjevanjem organizacij OF.

Na zastavo smo zelo ponosni, zato jo oom skušal v nekaj vrsticah opisati. Zastava je iz težke rdeče svile z zlatim robom. V sredini ima zlato petokrako zvezdo, okoli na robovih pa z zlatom tkane napise. Na eni strani »V boj za svobodo«, na drugi pa »Največ sveta otrokom sliši Slave«. Zastavo je v ilegali ročno izdelala tovarišica Nada Zikelbach iz Polja pri Ljubljani.

Po slovesnosti je sledila nova reorganizacija. Iz dotedanjih dveh bataljonov smo ustanovili dva odreda s štirimi bataljoni in prištavnimi enotami. Novi komandant in komandirji pa so ustanovili še enove enote. V mesecu aprilu je bil zelo velik priliv borcev-prostovoljcev, zato je številčno stanje hitro rastlo. Enota je takrat štela že več kot petsto mož.

- Prvi poskus prehoda čez Savo na Štajersko
- Prvi pohod II. grupe

V maju mesecu leta 1942 je bila II. grupa monolitna enota, močna, dobro oborožena in vojaško organizirana. V tistih časih je bila verjetno najmočnejša, najbolje oborožena in najbolj vojaško organizirana enota v Sloveniji, sposobna za kakršnokoli nalogo ali manevriranje. Enota je bila organizirana v dva odreda in štiri bataljone. Bataljoni so imeli po tri čete, vsaka četa pa tri desetine. Vsaka desetica je imela poleg pušk tudi lahki mitraljez. Imeli smo dovolj orožja in municije. Poleg bataljonov je imela grupa še prištabne enote, pozadinsko, štabno zaščito, vod težkih mitraljezov in okoli petindvajset konj. Pretežni del enote so sestavljali mladinci. Več kot dvesto borcev je bilo včlanjenih v Komunistično partijo Slovenije, približno isto število pa v SKOJ. Vsi so bili prostovoljci.

Tako organizirani in pripravljeni smo približno sredi meseca maja dočakali dan, ko je imel politkomisar Tomaž govor, ki smo ga vsi že dolgo in željno pričakovali. Povedal nam je, da je prišel čas, ko bomo začeli izpolnjevati nalogo, ki nam jo je poverilo glavno poveljstvo. S tem je mislil odhod na štajersko področje, ki so ga zasedli Nemci. V tistih krajih naj bi začetli nagli narodni upor. Pot na Štajersko nam je orisal v prijetnem zagonu. Bil je dober govornik in vsi smo mu neomajno zaupali. Ni nas bilo težko prepričati in navdušiti. Po tistem govoru smo se premestili na izhodiščni položaj za odhod. To je bilo taborišče na Polici, kjer smo opravili še poslednje priprave.

- Pohod iz taborišča do Koških poljan

Prišel je predvečer 19. maja leta 1942. Lep, tih, topel majski večer je bil to. Kolono je osvetljevala polna luna. Premikala se je iz taborišča na Polici. Borci smo stopali prijetno zaspani, polni hrepenenja, saj smo bili sami mladi ljudje in noč kot nalašč za sanjarjenje. Pravzaprav smo s tesnobo v srcu zapuščali kraje in ljudi, kjer smo doživeli toliko lepega, prijetnih srečanj in sodelovanja. Poslovili smo se od ljudi, ki so nam vedno in povsod pomagali, od ljudi, ki so nam v preteklih mesecih poklonili pristne vezi prijateljstva. Ostali so nam v trajnem spominu.

Marsikdo med nami je zapuščal tudi mlado ljubezen, dekleta, s katerimi smo sklenili globoke vezi kot mladi to počno povsod in vedno. Še prav posebno v težkih časih se pristne vezi tako hitro sklepajo. Vsakdo med nami je imel zato kakšen razlog, da je zapuščal prijazne, romantične vasi na Dolenjskem, s tesnobo v srcu. Zapuščali smo skromne ljudi in tihe gozdne stezice, ki so nam postale tako domače.

Po drugi strani pa smo odhajali v popolno neznanko. Nismo poznali krajev, nismo prav vedeli, kako se bomo bojevali z Nemci. Italijane smo že nekako poznali, z bojznijo pa smo pričakovali spopad z Nemci. Ta spopad naj bi bil že na razmejitveni črti, kilometer, dva na poti pred nami.

Pred umetno mejo smo krenili s ceste in hodili po grebenu. V mesečini so se že na daleč črtale na nebo silhuete dolge kolone. Bojazen pa je bila odveč. Čez mejo smo prišli brez spopada ali nezgode, verjetno so se nemške patrole pritajile ali skrile.

(se nadaljuje)

Na fotografiji je italijansko poveljstvo, ki je vodilo operacije v muljavski bitki pred začetkom spopadov v Ivančni gorici

NAŠA ZEMLJA V TUJI BESEDI

Nekega dne, tako se navadno začnemo pravljice, to pa je, žal, naša vsakdanjost, sem imel priložnost, da sem v enem dnevu videl precejšen del Slovenije. Iz Ljubljane sem se odpeljal z avtobusom v Maribor, od tam naprej na Ravne na Koroškem in se vrnil še isti dan skozi Slovenj Gradec nazaj v Ljubljano. Takšno »potovanje« pač spada v poklic, s katerim se ukvarjam in ga sploh ne bi omenjal, če...

Ce me ne bi na vsej poti nekaj motilo. Naj grem kar po vrsti. Vozili smo se v udobnem avtobusu podjetja CERTUS iz Maribora. In ko je avtobus za nekaj minut ustavil v Slovenski Bistrici, sem na voznem redu istega podjetja videl, da vozi njihov avtobus vsak dan tudi v GRAZ, o čemer me je prepričal tudi napis v avtobusu istega podjetja, ki vozi skozi Lipnico prav tako v GRAZ. Ob prihodu v Maribor me je najprej »pozdravila« velik napis nad podvozom: »POHIŠTVO MÖBEL FURNITURE«. Da je ironija še večja, je trgovina s tem Möblom na Partizanski cesti! Mar kupujejo pri nas Avstrijci in Nemci pohištvo neposredno v trgovini in hočemo na takšen način priti do dragocenih deviz? Vsaj jaz takšnih kupcev še nisem videl in ne vem, zakaj potem tako vneto pisanje v nemščini, če po drugi strani vidimo, da Avstrija ne izpolnjuje niti najmanjši del svojih obveznosti do manjšine na Koroškem in tudi na Štajerskem? Sicer ne vem natančno, a mislim (in prav bi bilo tako!), da je za vsak reklamni napis treba nekje dobiti dovoljenje. In kje so možje, ki takšne napise dovoljujejo?

Ne da bi hotel, je tudi v Dravogradu najprej pritegnil mojo pozornost reklamni napis za cigarete Milde Sorte na oknu hotela Košenjak pri avtobusni postaji. Napisan je seveda v nemščini dobesedno takole: »Urlaub Sonne Milde Sorte... aus reiner Freude an Genuss«. Kaj mislite (jaz in še marsikdo si lahko natančno odgovori že sedaj), kako dolgo bi ostal podoban napis v slovenščini nalepljen nekje v Pliberku, Velikovcu ali drugje?

Ko sem se z avtobusom ljubljanskega VIATORJA vračal v Ljubljano, sem se zamislil, kako bi si v primeru prometne nesreče omenjenega avtobusa pomagal nekdo, ki ne razume — nemško. Ne bi vedel, kje v avtobusu lahko najde prvo pomoč (piše namreč samo Verbandkasten an Seiten — wand links neben fahrer, druga omarica s prvo pomočjo pa je »unter instrumentafel«). Tudi s šoferjem se lahko med vožnjo mirno pogovarjava, saj ne razume napisa »Während der Fahrt bitte nicht mit dem Wagenführer sprechen! Sedel sem tik za šoferjem in slučajno pogledal v košaro za smeti. In glej zlomka! Se je mogoče kdo razjezil in vrgel vanjo prospekt o celovškem gostinskem sejmju, ki je bil napisan tudi samo v nemškem jeziku? O napisih kot so Zimmer frei, Camera, Rooms, ki po vsej Sloveniji opozarjajo na vsako hišo, kjer lahko prenočiš, verjetno ni vredno zgubljati besed, saj lastnikom teh »vcmrov« še dolgo ne bo jasno, da bi narisana postelja pred hišo isto ali celo več povedala, saj bi jo lahko razumel vsak, pa naj bi bil Kitajec ali turist iz naše sosedne države. Tudi nad tem, da številni ljubljanci, Kranjčani... še vedno hodijo v Klagenfurt, Villach... bi se morali zamisliti.

Minulo »velikonočno« soboto sem bil spet na poti z avtobusom. Takšen pridevnik sem uporabil namenoma zato, ker so prišli na nekajdnevni dopust številni naši delavci, ki začasno delajo v tujini. Nekateri so se vozili z omenjenim avtobusom in med njimi mož blizu petdesetih let, ki živi nekje na Nižozemskem s hčerko desetih let in nekoliko mlajšim sinom. Z nekim drugim, začasno v tujini zaposlenim delavcem, se je začel pogovarjati. To je sicer normalno, »normalno« pa ni bil jezik — nemški. Kolikor sem videl, otroka ne znata niti besede slovensko. Se mogoče oče, ki je bil do otrok sicer zelo pozoren, ne zaveda, da je njima storil veliko krivico — prikrajšal ju je v bistvu za njun jezik, za pogovore z njuno teto v šmartnem ob Paki in s sorodniki, ki živijo v Šoštanju, od koder je mož doma. In kaj bo, če se bo lepega dne moral z družino vrniti domov?!

Omenil sem le nekaj primerov in menim, da je čas, da se nad njimi zamislimo. Bomo res sami storili to, kar nemškemu pritisku ni uspelo dolga stoletja — potujčili bomo svojo domovino? Le kako bi danes Oton Zupančič nadaljeval svoj stavek: »Hodil po zemlji sem naši in...«?

MILAN VOGEL

Jože Černe

Sredi lanskega leta smo se za vedno poslovili od Jožeta Černe, ki se je rodil leta 1909 v Ameriki. Štiri leta star je prišel v vas Strmci. V Prestranku se je izučil za kovača. Italijani so ga vtaknili v poseben bataljon. S prekomorsko brigado se je vrnil v Jugoslavijo in se bojeval v vrstah NOV. Bil je nosilec medalje za zasluge za narod, ordena za hrabrost in medalje prekomorskih brigad.

Srečko Mozetič-Feliks

Srečko Mozetič-Feliks se je rodil pred 69 leti. Kot zavednega Slovence so ga takratne fašistične oblasti aretirale in poslale v posebni bataljon. Po kapitulaciji Italije je odšel v Gradnikovo brigado in kasneje v podoficirsko šolo 9. korpusa. Po osvoboditvi je opravljal dolžnost gradbenega delovodje pri oddelku goriškega vojnega področja in SGP Gorica. Bil je odlikovan z medaljo za zasluge za narod, za hrabrost in z ordenom za zasluge za narod. Njegova smrt nas je močno prizadela.

Anton Škulj

Decembra lani smo se za vedno poslovili od Antona Škulja, ki se je rodil leta 1896 v Dolščakih pri Robu na Dolenjskem. Udeležil se je prve svetovne vojne, njegova hiša pa je postala v drugi vojni skrivališče in zbirališče ilegalcev. Bil je sodelavec Osvobodilne fronte. Zaradi tega je bil leta 1942 interniran na otok Rab, kasneje v Renicci. Tam so na njem opravljali medicinske poskuse. Posledice s tem v zvezi je imel vse življenje.

Mirko Tretnjak

Na poboškem pokopališču v Mariboru smo se januarja letos poslovili od Mirka Tretnjaka-Romija. Rodil se je pred 50 leti v Slovenj Gradcu. Talkoj po okupaciji je začel z svojo družino sodelovati z NOB. Na pomlad leta 1943 je odšel med partizane. Boril se je v Pohorskem odredu, Pohorski brigadi in Laskovem odredu, kjer je kot obveščevalni oficir končal vojno na Koroškem. Bil je stoo odstotni vojaški invalid.

Zdravko Lipušček

V začetku letošnjega februarja smo na pokopališču v Škofji Loki pokopali Zdravko Lipuščka, ki se je rodil v Dolenji Tribuši. Bil je borec prve tankovske brigade. Od leta 1948 je delal v upravi za notranje zadeve. Bil je odlikovan za hrabrost in z ordenom dela s srebrnim vencem.

Josip Bančič

Na piranskem pokopališču smo pokopali marca letos Josipa Bančiča. Rodil se je leta 1911 v Zminju pri Pazinu. V Slavonskem Brodu se je povezal z aktivisti NOV, avgusta 1944 pa se je vključil v 18. Brodsko udarno brigado. Odlikovan je bil z medaljo za zasluge za narod.

Francka Glešič

Po hudi bolezni nas je v 77. letu starosti za vedno zapustila dobra partizanska mati in aktivistka Francka Glešič iz Smihela pri Ozeljanu. Pokopali smo jo marca letos na pokopališču v Smihelu. Francka je začela sodelovati že leta 1942. Septembra istega leta je bila odgnana v taborišče Frossenone. Po kapitulaciji Italije je nadaljevala z aktivnim delom za NOB. V internaciji sta bila tudi njen mož in hči Ivanka. Sinova Franc in Anton pa sta že leta 1942 odšla med partizane.

Rudi Komar

Rudi Komar se je rodil leta 1920. V NOV je stopil leta 1943 kot borec Gregorčičeve brigade. Tam je bil tudi ranjen. Po vojni je bil 60-odstotni invalid. Zaposlil se je v Blaznikovi tiskarni v Ljubljani. Po dolgotrajni in neozdravljivi bolezni je umrl v Novi Gorici.

Milan Ciglar

Inženirja Milana Ciglarja smo pokopali 10. marca letos na ljubljanskih Zalah. Njegovo življenje se je utrnilo na Grintovcu. Od leta 1941 do osvoboditve je preživel številne nevarnosti aktivista; uspešno se je prebijal skozi zasede in pomagal v bojih kot politkomisar partizanskih enot. Le sebi, na zadnji gorski poti, rešujoč svojo hčerko, ni mogel več pomagati. Vsi ki smo ga poznali, med njimi tudi številni borci ljubljanske in Levstikove brigade, se ga bomo vedno spominjali.

Alojz Bregar

Na prvi pomladanski dan letos je nenadoma umrl Alojz Bregar, ki se je rodil pred 78. leti. Tovariš Lojze je bil aktiven borec NOB od leta 1943. V jeseni 1944 je bil odpeljan na zdravljenje v Italijo, od koder se je vrnil po osvoboditvi. Med partizani sta bila tudi njegova brata Janez in Tone. Okupator je njegovo ženo, hčerko in starše izselil. Hčerka se ni več vrnila.

Vladimir Rotar-Maj

Marca letos smo se tiho, na željo pokojnika, poslovili na litjskem pokopališču od Vladimirja Rotarja, ki se je rodil leta 1917. Med partizane je odšel aprila leta 1943 in je bil nekaj časa komandant Dolenjskega odreda.

Jakob Šavor

Jakob Šavor se je rodil leta 1900 na Vogrskem. Devet let je zidaval v Argentini. Leta 1942 je začel v domačem kraju aktivno sodelovati v OF. V začetku leta 1943 je odšel sin Miro med partizane, žena Angela, hči Zorka in Javor pa so odšli v ilegalo. Delali so v ciklostilni tehniki na Vogrskem. Kasneje je Jakob postal borec Vojkove brigade. Umrl je februarja letos v Novi Gorici.

Peter Terlikar-Proda

Peter Terlikar se je rodil leta 1900 v Podutani pri Št. Lenartu v Beneški Sloveniji. Pred vojno je z ženo živel v Franciji in Belgiji. Bil je rudar in livar. Ženo sta se dobila v Hrastovju pri Klodiču. Septembra 1943 je postal borec prve Soške brigade, leta 1944 pa je bil tudi član okrožnega odbora OF v Beneški Sloveniji. Po vojni se je preselil na Jesenice in na Reko. Upokojil se je kot delavec tovarne Salonit Anhovo. Umrl je marca letos.

Jože Krivec

Februarja letos smo se za vedno poslovili od Jožeta Krivca, nekdanjega borca za severno mejo in borca NOV. Rodil se je leta 1897 v Vičavi pri Ptujju. Gestapo ga je že na začetku okupacije zasledoval in ga nameraval preseliti v Srbijo. Jože Krivec je bil nekaj časa med vojno tudi v Trbovljah, avgusta 1944 pa je postal član okrožnega odbora OF Revirje. Bil je referent za ugotavljanje vojnih zločinov. Po upokojitvi je živel v Litiji. Bil je odlikovan z medaljo za zasluge za narod.

OPRAVIČILO

Zaradi izredno velikega števila nekrologov, ki jih pošiljate v naše uredništvo, smo primorani le-te močno krajšati. Zavedamo se, da so posamezne osmrtnice na ta način osiromašene s sicer dragocenimi podatki, a žal drugače ne gre. Bralcem se opravičujemo!

UREDNIŠTVO

Obrambni dan pravne fakultete v Ljubljani

NE POZABIMO NA PRETEKLOST

Študentje in delavci Pravne fakultete smo 30. marca 1977 izvedli pohod na Urh pri Ljubljani, v okviru našega že tradicionalnega obrambnega dne, v počastitev 85. rojstnega dne tovariša Tita in njegove 40. letnice prihoda na čelo KPJ ter 40. letnice ustanovnega kongresa KP Slovenije na Čebinah.

Namen tega pohoda je obujanje težkih in slavnih dni, ki so se za naše narode in narodnosti začeli spomladi 1941. leta in po krvavih borbah, številnih žrtvah, odpovedovanju, kakor tudi radostnih dni ob zmagah nad okupatorjem in domačimi izdajalci, končali maja 1945. leta.

V pripravi na obrambni dan so sodelovali pod vodstvom izrednega profesorja polkovnika Boltežarja Kastelica zlasti študentje prvega in drugega letnika naše fakultete v okviru študijskega predmeta 'Osnove splošne ljudske obrambe SFRJ'.

Prejšnje leto smo organizirali pohod na Rašico, kjer so prebivalci 1941. leta najprej okusili sovražnikovo ost in trpeli pod njegovimi udarci, letos pa smo izvedli pohod na Urh pod geslom: »Ne pozabimo na preteklost, na kontrarevolucionarno in protinarodno izdajalsko delovanje belogardistov in domobrancev ter z gestapom povezane Črne roke.«

Zbranim na Urhu je spregovoril tovariš Miha Marinko

V vaseh pod Urhom je bilo že pred vojno močno razvito delavsko gibanje, predvsem v vevški papirnici in med železničarji v Zalogu. Temu naprednemu delavskemu gibanju pa je že od vsega začetka nasprotovala duhovščina, ki se je ob okupaciji takoj povezala s sovražnikom. Nasprotniki osvobodilnega gibanja so skušali zatreti upor zavednih rojakov s krutimi sredstvi in načini. Zbirališče za slovenske četnike so klerikalni voditelji izbrali na Urhu. Člani lažnega štajerskega bataljona, sestavljenega iz slovenskih četnikov, so pobili vsakogar, ki se jim je misleč, da so partizani, pridružil.

Dne 27. septembra 1942. leta so v Bizoviku padle prve žrtve. Po tem prvem zločinu so belogardisti, z okupatorjem na čelu, ustanovili prvo sovražno postojanko pod Urhom, imenovano vaško stražo.

Ob okupaciji Italije so belogardisti bežali iz svojih postojank proti Turjaku, kjer so jih zajeli partizani, sodilo pa jim je vojaško sodišče v Kočevju.

Izdajalci so se nato povezali z Nemci in se preimenovali v slovenske domobrance. Dne 24. oktobra 1943. leta se je začelo množično pobijanje na Urhu. S prihodom narodnoosvobodilne vojske pa je vsem omahnila zločinska roka.

Po prikazu zgodovine Urha med narodnoosvobodilno vojno, sta naša pripadnika enot teritorialne obrambe položila venec k spomeniku žrtvam belogardističnega in domobranskega nasilja, mi pa smo njihov spomin počastili z enominutnim molkom.

V programu, ki se je odvijal pred spomenikom žrtvam, padlim na Urhu, so študentje recitali pesmi Mateja Bora, Karla Destovnika-Kajuha, Iga Grudna in Juša Kozaka.

Našem povabilu se je ljubeznivo odzval tovariš Miha Marinko,

ko, član sveta federacije. V svojem govoru je zlasti poudaril, da ima pripravljenost za obrambo velik pomen za današnji in juturni dan. Udeležence pohoda je pozval, da naj vplivajo na zavest tistih, ki se izmikajo dolžnosti sodelovanja v splošnem ljudskem odporu, kajti čimbolj bodo mladi sodelovali v splošnem ljudskem odporu, tembolj bodo izkušeni in pripravljeni za obrambo domovine.

Profesor polkovnik Boltežar Kastelic je nato govoril o vlogi KPJ in tovariša Tita v pripravah na oboroženo vstajo in delovanje KPJ kot vodilne sile, ki je jugoslovanske narode in narodnosti med vojno povedla v boj za socialno in nacionalno osvoboditev.

Med narodnoosvobodilno vojno je obstajala enotna vojaška strategija za celoten jugoslovanski prostor, izhajala pa je iz enotne politične strategije KPJ z visoko stopnjo samostojnosti nacionalnih poveljstev v oblikovanju strateških dejavnosti.

Danes v tujini nekateri napačno prikazujejo zasnovo splošnega ljudskega odpora kot nekaj povsem novega z namenom, da bi prikazali zasnovo kot odgovor na nevarnost pred agresijo nekaterih držav in da zasnova za

Jugoslavijo nima trajnega in univerzalnega pomena; vendar pa so bili prvi temelji sistema ljudske obrambe položeni že leta 1941 in poprej.

Udeleženci pohoda smo poslali pozdravno pismo tovarišu Titu:

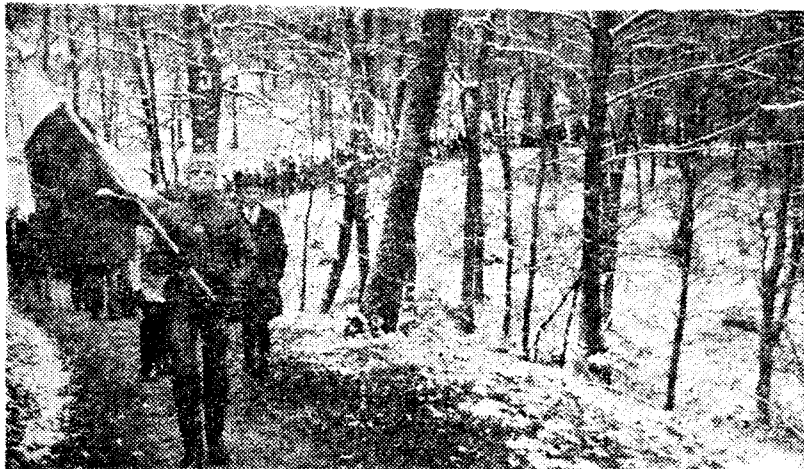
»Študentje ljubljanske Pravne fakultete, kot tudi mladina vse Jugoslavije, razvijamo našo revolucionarno pot in se ravnamo po vaših načelih graditve neuvrščene, socialistične samoupravne družbe. Revolucionarni razvoj, kateremu ste veliko doprinesli ravno vi, tovariš Tito, nam predstavlja vodilo in spodbudo v boju proti vsaki agresiji, ki bi imela namen ogroziti našo domovino, ki so jo narodi in narodnosti Jugoslavije v boju z RAMO ob rami gradili tako v NOB kakor tudi v povojni izgradnji.

Prispevek naše fakultete je v aktivnem sodelovanju v družbeni samozaščiti in SLO, v okviru katerega so študentje in delavci organizirali tudi ta pohod na Urh pri Ljubljani, kjer so okupatorji in domači izdajalci izvršili mnogo gnusnih zločinov nad najzvestejšimi sinovi in hčerami slovenskega naroda. Namen tega pohoda je obuditi spomin na te naše velike revolucionarje, ki svojih življenj niso žrtvovali zaman. Toda ta pohod nam ne predstavlja le ohranjanje tradicij NOB, temveč preko kontinuitete obujanja revolucionarnih tradicij krepki našo moralno-politično zavest. S to dejavnostjo, ki jo v naši sredini izvajamo že drugič, želimo tudi druge visokošolske mladinske organizacije spodbuditi k podobnim akcijam, katere pomenijo negovanje naše slavne preteklosti.

V naši samoupravni teoriji in praksi, v kateri predstavlja dialektično smernico vaš revolucionarni prispevek k razvojni poti naše družbe, je pomemben mejnik prav vaš prihod na čelo KPJ, leta 1937.

S tem jubilejem, ob 40. letnici vašega vodstva naše revolucionarne KP, se spominjamo načela, da rezultati naše partije niso odvisni od lepo ubranih proglovov, ampak da se za dobro in uspešno politiko oziroma strategijo lahko predstavlja le tisto, kar resnično daje konkretne rezultate.

Vaša zgodovinska osebnost, mnogostanska in bogata, ki je prav tako pisana kot jugoslovanska socialistična revolucija,

Študentje in delavci pravne fakultete smo odšli na pohod ob »črti«, kjer je okupator ograbil Ljubljano z bodečo žico. Naš cilj je bil na Urhu, nekdanjem zloglasnem okupatorskem morišču.

neustavljiva na svojem pohodu, nam predstavlja vzor, ki mu želimo vsi slediti.

Dragi tovariš Tito! V zgodovinskem gibanju, kot je narodnoosvobodilna vstaja, ste se zavedali, da je politična in vojaška strategija v popolni medsebojni odvisnosti. Vi nikoli niste bili le vojak, da obenem ne bi bili tudi politik in nikdar samo politik, da obenem ne bi bili tudi vojak. Med prvimi ste razumeli, da mora priti v dobi socialnih revolucij in protikolonialnih gibanj, do katerega prihaja v ekonomsko nerazvitem in neenotnem svetu, do formiranja gibanja neuvrščenih in s tem tesnejše povezave vseh tistih, ki so bili še včeraj zatirani in izkoriščani.

Za ta vaš prispevek se vam zahvaljujemo in hkrati obljubljam, da bomo nadaljevali z vašo revolucionarno potjo. Ob tej priložnosti vam iskreno čestitamo za vaš 85. rojstni dan in 40. letnico prihoda na čelo KPJ in želimo, da bi še dolgo ostali v naši sredini in nam pomagali pri našem boju za utemeljitev smeri razvoja naše družbe.

Pridobljena svoboda, samoupravna socialistična Jugoslavija ter bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti nas zavezujejo, da ne pozabimo na preteklost, kar je bilo tudi geslo našega obrambnega dne.

DUSANKA WEISS
DARINKA SINKOVIC

Okupator je iz izdajalcev in petokolonašev napravil poslušne hlapce, ki so mu pomagali pri vzpostavitvi okupatorjevega sistema in pri vodenju boja proti lastnemu ljudstvu. Okupator je vpeljal tudi nekatere »državne oblike« in na čelo postavil domače izdajalce: ustaše, četnike, belogardiste, domobrance, baliste, ljotičevce in ostale, ki so že v naslednjih mesecih okupacije potrdili, da so zakleti sovražniki narodov Jugoslavije, NOV in KPJ.

Izdajalci jugoslovanskih narodov so se hitro spremenili v zločince. Skupaj z okupatorji so morili nedolžno ljudstvo v Jasenovcu, Banjici, v Sremski Mitrovici, v Stari Gradiški, Sabcu, Cetinju, Višegradu, Lepoglavi, Bihaču, Smederevski Palanki, Ljubljani, Strišču pri Ptuj, Kragujevcu, na Rabu, v Gonarsu, Reniciju, Auschwitzu, Dachauu, Mauthausenu in drugod. Okupator je začel masovno streljati talce, veliko ljudi je bilo zaprtih v zaporih, ki so se spreminjali v mučnice. Iz policijskih zaporov pa so vodili politične zapornike na morišča. Eno takih je bilo »urhovo morišče«, kjer so belogardisti in domobranci zverinsko mučili in morili rojake — Slovence.

Ob koncu vojne je zaslužen kazni ušlo več kot sto tisoč zločincev, ki so brezglavo bežali pred narodnoosvobodilno vojsko Jugoslavije.

Danes preživeli zločinci iz druge svetovne vojne govorijo, da podatki o milijonih žrtvah niso resnični, zagotavljajo, da v koncentracijskih taboriščih ni bilo plinskih celic... Želijo omiliti strahote genocida iz druge svetovne vojne. Poskrbeli so celo, da v nemških in avstrijskih knjigah ni zapisane niti vrstice o zločinih med drugo svetovno vojno.

Še vedno tičijo po najrazličnejših krajih sveta neonacistične skupine in skupine ekstremne jugoslovanske emigracije, ki širijo lažno propagando v boju proti neuvrščenosti in samoupravni socialistični Jugoslaviji. Naša dolžnost je, da na vsakem koraku onemogočimo to neonacistično in emigrantsko dejavnost ter poskušamo rehabilitacije nacistov in ekstremne emigracije.

Pridobljena svoboda, za katero so dali svoja življenja najboljši sinovi in hčere Jugoslavije, samoupravna socialistična Jugoslavija ter bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije nas zavezujejo, da ne pozabimo na preteklost. Tisti, ki ne pominjajo preteklosti, so največkrat obsojeni, da jo ponavljajo. Česa podobnega pa naša sedanja in prihodnje generacije ne smejo dovoliti.

Iz govora Boltežarja Kastelica

Mi, študentje, kot tudi mladina vse Jugoslavije, razvijamo našo revolucionarno pot in se ravnamo po tvojih načelih, tovariš Tito.

DELO

CASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastičnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstodnevnik NAŠI RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP, revijo JANA, ZABAVNIK.

Zakaj FRUCTA JUICE ni slabši od doma iztisnjenega pomarančnega soka?

Zato, ker ne vsebuje ničesar, kar ni že v sveže iztisnjenem pomarančnem soku. Je brez dodanega sladkorja, nerazredčen, brez vsakršnih konzervativ, aromato ali drugih dodatkov. Fructa juice je preprosto čist, pasteriziran pomarančni sok. Embaliran je v praktični in popolno zaščiteni hypa embalaži, ki ne daje soku nikakršnega priokusa.

Zakaj je FRUCTA JUICE boljši od doma iztisnjenega pomarančnega soka?

Zato, ker je iztisnjen iz dozorelih sveže obranih pomaranč, kakršne najdete samo na sončnih plantažah Brazilije in Bližnjega vzhoda.

Zato, ker sveže iztisnjen sok takoj globoko zamrznejo in zato med transportom ne izgubi prirodnosti in vitaminov. V Fructa juicu je več vitaminov kot v ustrezni količini soka, iztisnjenega iz umetno dozorelih pomaranč, ki so bile obrane že pred meseci.

Zato, ker 2 dcl Fructa juica vsebuje sok pol kilograma pomaranč, 7 dcl Fructa juica, kolikor ga je v hypa embalaži, pa sok skoraj dveh kilogramov pomaranč in ker je preprosteje odpreti hypo, kot pa iztisniti 15 pomaranč.

Zato, ker je cenejši!

NOVOST – ELITNA KONFEKCIJJA

LJUBLJANA, Čopova 9
obrat KONFEKCIJA, LJUBLJANA, Trg MDB 11

izdeluje žensko modno konfekcijo

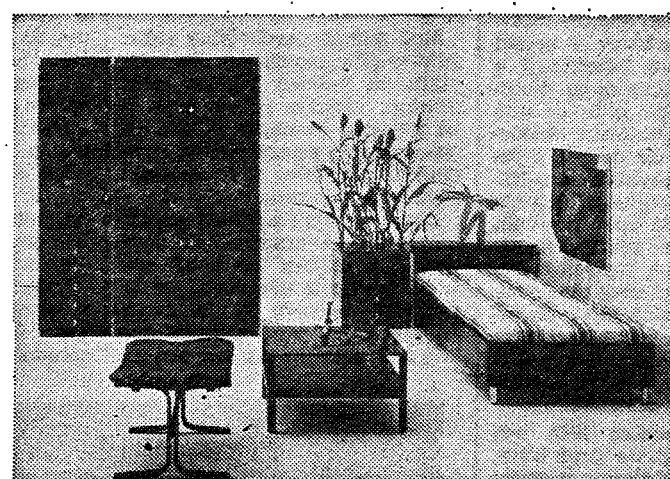
**ZA PRIJETNO
POČUTJE V
VAŠEM DOMU**

VSAKOVRSTNO SODOBNO IN
STILNO POHIŠTVO IN OPREMA
ZA VSE VASTE PROSTOROV
KREDIT DO 30.000 DINARJEV

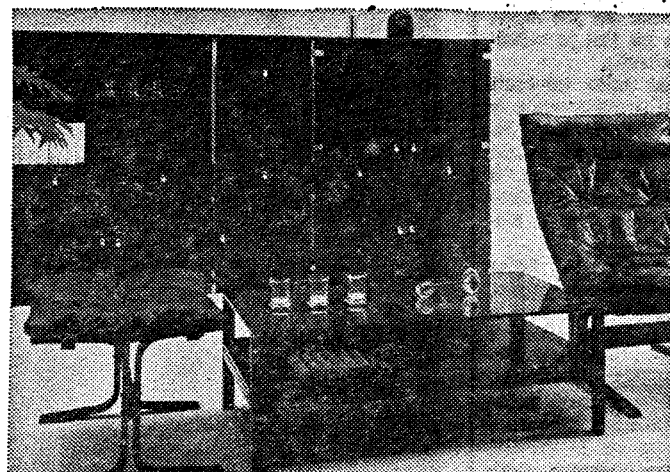
V PRODAJALNAH

lesnina
unles

V VSEH
VEČJIM MESTIH
JUGOSLAVIJE

Proizvodni program „DOMUS 2000“ predstavlja nadaljnjo stopnjo razvoja nove tehnologije. Zasnovan je na rezultatih preučevanja opremljanja sodobnega stanovanja. Odlikuje se po funkcionalnosti, eleganci, večjem številu možnih prostorskih kombinacij. Novost v programu omar so estetsko rešeni aluminijasti profili, regulacijske sponke in metalni ročaji. Omare so sestavljene iz kombinacij predalov, polic, lesenih vrat. Eleganco dajejo knjižnim omaram steklena vrata v barvi fume. Priporočajte se o funkcionalnosti in kvaliteti pohištva! In prav kvaliteta je tista, ki ima mnogo prijateljev. Prav zato je pohištvo iz programa „DOMUS 2000“ usto, ki ga že dalj časa iščete.

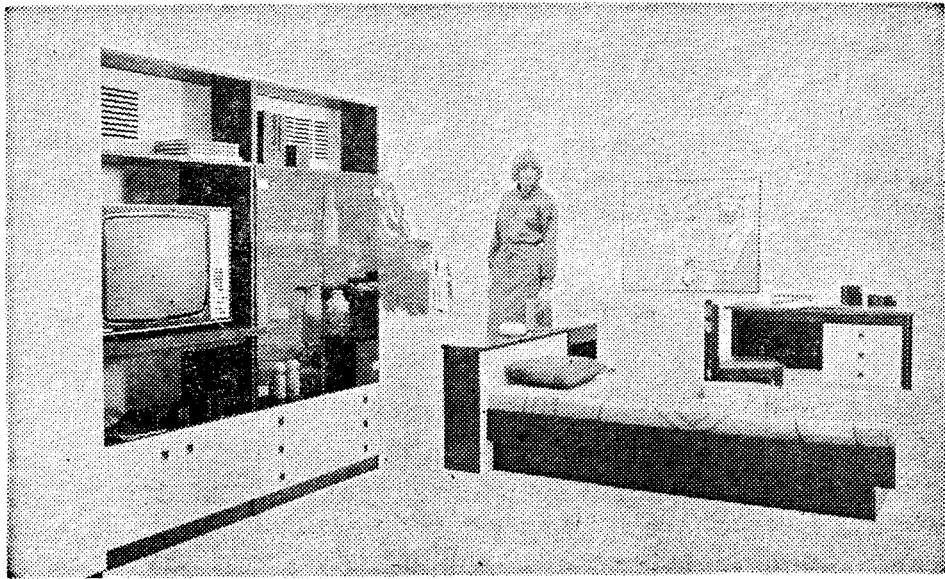
TOVARNA POHIŠTVA

AJDOVŠČINA – JUGOSLAVIJA – TELEFON 065-73010/73011 – TELEKS: 34340

Kmetijska zadruga Litija

P. O. Valvazorjev trg 3 — 61270 Litija

telefon: n. e. (061) 88-322 žiro račun pri SDK Litija 50150-601-33049

brest
cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31167

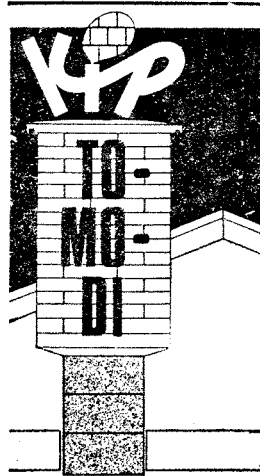
dekliška
soba
katarina

program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom

za devne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru, kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000.-
10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust
dostava na dom brezplačna

TOPLI

MONTAŽNI DIMNIK

Z GIBLJIVO

KISLOODPORNO

OGNJESTALNO

ŠAMOTNO CEVJO

Uporablja se za peči in kotle od 4.000
do 100.000 Kcal/h

Informacije in strokovni nasveti:

Montažno industrijsko podjetje

61000 Ljubljana, Opekarska 13
Tel. 22-113 in 20-641, Telex: 31 420 YU KIP

Borci, invalidi, rezervni vojaški starešine!

Pri gradnji svojega doma se posvetujte
s strokovnjaki Montažno industrijskega
podjetja!

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošnjakova 8 — Ljubljana

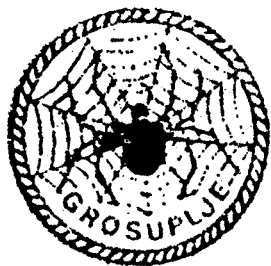
TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2
Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, industrijska prodajalna 61-965 in 61-805,
Obrat: BRDU 61-802, INDOF 58-546
Teledižalni račun: 50100 601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in stropne, ter ostali gradbeni
material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, beton-
ske strešnike.

Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane
in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 6* 565

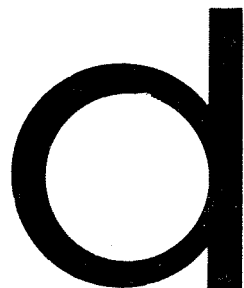
Železniška postaja Grosuplje — Tel. h. c. 771-311,
direktor 771-096 — Brzov-
jav: Motvoz Grosuplje

Tekstilna tovarna
MOTVOZ IN PLATNO
Grosuplje - Slovenija
Jugoslavija

IZDELUJEMO:

Kot nov proizvod izdelujemo sintetično polipropilensko vezivo,
ki nadomešča sisal vezivo. Glavne prednosti polipropilenskega
veziva pred vezivi iz naravnih vlaken so:

kvalitetne polipropilenske tkanine za embalaranje
izdelkov tekstilne, kemične in prehranske in-
dustrije
polipropilenske vrečke za krompir, čebulo in
povrtnine ter gosto tkane vrečke za moko,
sladkor in razna semena
poleg motvozov in vrvi iz konoplje tudi motvoz
in vrvi iz propilena
gladka površina brez vozlov
zanesljivo in čvrsto vezanje bal
nemoteno delo mehanizma za vezanje
odpornost na vremenske vplive
nenevarno za domače živali
plesen ga ne napada
glodalci ga ne napadajo
cenejše od naravnih veziv

dekorativna
INDUSTRIJSKA PRODAJALNA

Ljubljana, Celovška cesta 280, telefon 54-241

nudi po tovarniških cenah:

POHIŠTVENE TKANINE, DEKORATIVNE TKANINE, ROČNO TKANE
VOLNENE TAPISARIJE, BLAZINE, POSTELJNA PREGRINJALA.
STROKOVNI NASVETI!

Odprto od 8.—19. ure, ob sobotah od 8.—13. ure.

Avtobus štev. 1 — Parkirni prostor

NAGRADNA KRIŽANKA št. 144

ALPINA

RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

Tovarna obutve »ALPINA« Žiri se nam bo s svojo bogato dejavnostjo predstavila v tej nagradni križanki. Sloves, ki ga uživajo domala po vsem svetu njeni izdelki, je potrdilo vztrajnosti, kvalitete in posluha željam in potrebam potrošnikov. Znak »ALPINA« je znak kvalitete in trpežnosti njihovih izdelkov.

Kdor se je bo lotil, naj vztraja do konca. Vaše rešitve pričakujemo do 25. aprila 1977.

Pripravili smo dve nagradi: unikat — keramično vazo iz prodajalne Založbe »BOREC« na Titovi cesti 17 v Ljubljani.

Kot vidite, so se naši potniki v zadnjem času kar precej potrudili, tako da vam lahko kar na tekočem traku ponudimo v rešitev nagradne križanke. Pravilna rešitev in sreča pri žrebu — pa se vam bo trud obrestoval.

Lepo pozdravljeni.

Uredništvo in uprava

Nagradni kupon št. 144

Priimek in ime _____

Točen naslov stanovanja

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	NAUK O RAVNOTEŽJI SIL	ODSLUŽEN VOJAK	FINSKO JEZERO	KRAJ OB VODI	UREJEVALEC IZLOŽB						
TKANINA											
M. PEVSKI GLAS											
NAPAD											
PRIMORSKO VINO						PETER ČERNE					
RAZLIČNI CRKI						ANDREJ ZADNIK					
				LJUBLJAN. POKOPALIŠČE							
		KOPER	ZIDOVSKO M.IME EMIL ADAMIČ								
SIDRO						NIKALNICA					
RINA						STARA MERA					
	IRIDIJ	VEZNIK			KONEC DIRKE KARLOVAC						
		PRIRODA	NOV STAVEK	GORA V BOSNI							
			DANSKI OTOK KONJSKO POKRIVALO			VZKLIK TRPEČ ČLOVEK					
ALPINA	PTICA SEV. MORIJ OPOMBA			TVORNIK TOALETNA TORBICA							
				BEGUNSKA ORGANIZAC. RENATA RASCEL				THOMAS MANN STARA LJUBLJANA			LJUDSKI PLES
				NAPOVEDO. BODOCNOSTI KOLIBA, LISTNIK							
	BENETKE		ORODJA ŽANJIC REŠETAR			TREFALT					
	REKA V ŠVICI			OS.ZAIMEK M.IME		PASTA ZA ZOB E					
	IGRALNE KARTE	OSEBA IZ MAHAB- HARATE*	KRATKA RAZPRAVA TOMOSOV AVTO			TV-15 RIMSKI CESAR VEZNIK					
IZODČENJE						MESTO V MOLDAVIJI ANA KARIĆ					ŽIVALSKA NOGA
USMILJEN ČLOVEK							ESTONEC VRSTA BARVE				
ILIREC				LOŠČILO			MARIBOR. OPER.PEVKA AMERIŠKO M.IME				
						POVABILO, OKLICEV.					
						SUNDSKA PALMA					
						HARI					ALPINA

Odbor za pohod
»PO POTEH
PARTIZANSKE
LJUBLJANE«

RAZPIS

POHODA »PO POTEH
PARTIZANSKE LJUBLJANE«
ZA LETO 1977

Odbor za pohod »PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE« (v nadaljnjem besedilu: odbor) razpisuje v počastitev obletnice osvoboditve mesta Ljubljane, 85. rojstnega dneva maršala Tita, 40-letnice delovanja tovariša Tita na čelu komunistične partije Jugoslavije, manifestativno-tekmovalno prireditev

XXI. POHOD »PO POTEH
PARTIZANSKE LJUBLJANE«

PROGRAM PRIREDITVE:

Torek, 26. aprila 1977 dopoldne

- Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« za pionirske odrede nižjih razredov osnovnih šol (od 1. do 4. razreda) v organizaciji občinskih zvez prijateljev mladine ljubljanskih šol.

Sobota, 7. maja dopoldne

- Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« na 10.000 m dolgi progi za člane osnovnih organizacij, za mladino srednjih, višjih in visokih šol, za pripadnike Odredov mladinskih učnih enot, JLA, Teritorialne obrambe in Milice ter za občane krajevnih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: organizacije).

- Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« na 5.000 m dolgi progi predvsem za pionirje in mladino višjih razredov osnovnih šol (od 5. do 8. razreda) ter pionirje — člane osnovnih organizacij.

- Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« za člane SNOUB NOV, domoljubnih brigad NOV mesta Ljubljane, TV kurirjev in člane delegacij organizacij ZZB NOV.

Ponedeljek, 9. maja 1977

- Tekmovalni pohod »Partizanski marš« na 25.000 m dolgi progi za moške ekipe, ločeno za veterane in ostale organizacije, za vse osnovne organizacije. Odrede mladinskih učnih enot ter za ekipe enot JLA, Teritorialne obrambe in Milice (v nadaljnjem besedilu: organizacije).
- Tekmovalni pohod »Partizanski marš« na 8.000 m dolgi progi za ženske ekipe za vse osnovne organizacije.
- »Štáfeta zmage«, 3 x 1000 m, za mladinske moške ekipe, ločeno za osnovne šole, za srednje šole, za osnovne telesnovzgojne organizacije, za vse ostale osnovne organizacije in za ekipe enot JLA, Teritorialne obrambe in Milice.
- »Štáfeta zmage«, 3 x 600 m, za mladinske ženske ekipe, ločeno za osnovne šole, srednje šole, osnovne telesnovzgojne organizacije in za vse ostale organizacije.
- »Tek prijateljstva« na 4.226 m dolgi progi za moške domače in inozemske mestne reprezentance ter za posameznike.

TEKMOVALNI POGOJI:

- »Partizanski marš« na 25.000 m — V vsaki ekipi morajo nastopiti 3 tekmovalci. Pravico nastopa imajo tekmovalci, rojeni leta 1959 in prej. Obvezen zdravniški pregled.
- »Partizanski marš« na 8.000 m — V vsaki ekipi morajo nastopiti 3 tekmovalke. Pravico nastopa imajo tekmovalke, rojene leta 1960 in prej. Obvezen zdravniški pregled.
- »Štáfeta zmage«, 3 x 1.000 m — Pravico nastopa imajo tekmovalci, rojeni v letih 1956—1963. Obvezen zdravniški pregled za tekmovalce, ki nastopajo v skupini »ostale osnovne organizacije«.

- »Štáfeta zmage«, 4 x 600 m — Pravico nastopa imajo tekmovalke, rojene v letih 1959—1964. Obvezen zdravniški pregled za tekmovalke, ki nastopajo v skupini »ostale osnovne organizacije«.

- »Tek prijateljstva«, 4.226 m — Pravico nastopa imajo samo vabljene mestne reprezentance in posamezniki. Za vsako mestno reprezentanco lahko nastopijo 3 tekmovalci, ki se upoštevajo za plasma reprezentance. Pravico nastopa iz SFRJ imajo tekmovalci, rojeni leta 1960 in prej. Pravico nastopa iz inozemstva imajo tekmovalci po pravilniku njihovih nacionalnih federacij. Zmagovalna reprezentanca je tista, ki zbere najmanjše število točk s tem, da se točkujejo tekmovalci po vrstnem redu prihoda v cilj od 1 do številke zadnjega tekmovalca, ki pride v cilj.

- »Po poteh tovarštva in spominov«, 10.000 m — Ekipo sestavljajo vsi udeleženci oziroma udeleženske organizacije, ki je prijavila njihovo udeležbo. Pravico nastopa imajo vsi, ki so rojeni leta 1968 in prej.

- »Po poteh tovarštva in spominov«, 5.000 m — Ekipo sestavljajo vsi pionirji in mladinci, ki so jih prijavile posamezne šole oziroma vsi pionirji, ki so jih prijavile posamezne osnovne organizacije.

● Vabimo na otvoritev »Podmornice«

Člane in sodelavce Centralne tehnike Komunistične partije Slovenije, aktiviste Osvobodilne fronte, borce narodnoosvobodilne vojke in druge občane vabimo na otvoritev obnovljene ilegalne tiskarne »Podmornice«, in odkritje spominske plošče na hiši Cesta na Brdo 95, ki bo 21. aprila 1977 ob 11. uri.

Posebni vabil ne bomo pošiljali.

Odbor Centralne tehnike Komunistične partije Slovenije

● Popravek

K članku Invalidnine in ortopedski dodatek večji za 16 odstotkov, ki je bil objavljen v letošnji 12. številki TV-15, smo dolžni dati tri popravke. V zadnjem odstavku beri namesto »dodatek za ortopedske pripomočke« pravilno ortopedski dodatek. Predzadnji odstavek druge kolone pa bi se moral pravilno glasiti: »Družinska invalidnina za enega člana družine znaša 384 dinarjev mesečno.« Za storjene napake se bralcem opravičujemo.

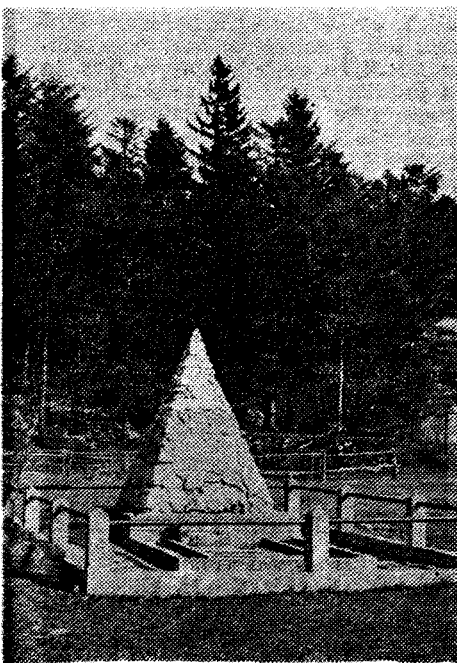
● Srečanje nekdanjih jetnic

Nekdanje jetnice so že pred časom izrazile željo, da bi se ponovno srečale in obudile spomine na težke čase bivanja v begunjskih zaporih. Pri medobčinskem svetu SZDL za Gorenjsko so ustanovili pripravljalni odbor za organizacijo tega srečanja. Dokončno so potrdili program in datum, 7. maj, ob 10 uri dopoldne. Prireditve bo v prostoru Krpin v Begunjah pod geslom »Se pomnite, tovariši«. Na poziv za udeležbo se je prijavilo več kot 300 nekdanjih zapornic, pretežno iz gorenjskih občin, računajo pa še na najmanj 100 prijav iz drugih slovenskih občin. Vabljeni so tudi zastopniki teh zaporov, pa borci Koroškega odreda, ki so 4. maja leta 1945 osvobodili Begunje, pripadniki teritorialne enote, ki nosi ime tega odreda in mladina z območja cele Gorenjske. Nekdanje zapornice so prejele tudi vprašalne pole, kamor vpišejo svoje podatke o bivanju v zaporih in jih bodo na dan srečanja izročile pripravljalnemu odboru. Takrat bodo dobile tudi spominske značke. Predviden je kulturni program in tovariško srečanje. Pripravljalni odbor poziva vse občinske organizacije ZZB NOV, da obveste o srečanju vse tiste jetnice, za katere pripravljalni odbor ne ve in pošljejo prijavo na medobčinski svet SZDL v Kranju.

JOŠT ROLC

● Slovesnosti v Vipavi in na Nanosu

Vipava je svoj krajevni praznik posvetila spominu na prvo večjo bitko, do katere je prišlo na Nanosu 18. aprila 1942. Tega dne, v zgodnjih jutranjih urah, je iz vseh strani pritiskala fašistična vojska na četico utrjenih partizanov, ki se je utaborila na Nanosu.

Kljub ogromni premoči je skupina partizanov sprejela neenak boj na življenje in smrt ter iz njega izšla kot zmagovalec.

Ta zmaga je imela po vsej Primorski velik pomen. Pomenila je upanje v dokončno osvoboditev in klic k orožju ter vsesplošnemu sodelovanju v NOB. Desetega aprila 1943 je bila ustanovljena slavna brigada Ivana Gradnika. Njene borbene tradicije prenašajo iz roda v rod vojaki, ki opravljajo svojo vojaško obveznost v Vipavi.

Letos bodo združili s praznovanjem krajevnega praznika Vipave tudi praz-

novanje 40. obletnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in njegov 85. rojstni dan in 40. obletnico ustanovnega kongresa KP Slovenije. Praznovanja se bodo začela že v petek, 15. aprila, ko bo ob 20. uri slavnostna akademija. Tega dne zvečer bodo mladina, taborniki in planinci po okoliških hribih prižgali kresove.

Osrednja prireditve bo v soboto, ko se bodo na trgu v Vipavi zbrali nekdanji in sedanji gradnikovci, mladina in ostali borci in na slavnostnem zborovanju obudili spomine na slavne dni NOB. Po prireditvi bo odšla mladina po poteh nanoške bitke Ob spominu padlim na Nanosu pa bodo zaprisegli mladinci-prostovoljci partizanskih enot. Ob vseh spominskih obeležjih in k spomeniku narodnega heroja Janka Premrla-Vojka, bodo mladi položili vence.

Omenjenega dne bodo v Vipavi pomenovali vojašnico po pokojnem prvoborcu, predvojnem revolucionarju in predsedniku ajdovske občinske skupščine, tovarišu Martinu Greifu-Rudiju.

FRANC TOMAZIC

UPRAVNI ODBOR ENOTE ZA
DRUŽBENO POMOČ V STANO-
VANJSKEM GOSPODARSTVU OB-
CINE AJDOVŠČINA objavlja

● Razpis

za dodeljevanje posojil udeležencem NOV in drugim upravičencem iz tega naslova za gradnjo in adaptacijo stanovanjskih hiš. Razpisana vsota znaša 800.000,00 din.

Upravičenci lahko dobijo posojilo:

- do 100.000,00 din za novogradnjo stanovanjske hiše
- do 40.000,00 din za adaptacijo stanovanjske hiše

Drugi pogoji:

- Odplačilna doba je največ do 20 let
- Obrestna mera je 2%

Vse drugo bo določeno v sklepu o odobritvi posojila.

Upravičenci morajo predložiti prošnjo na posebnem obrazcu, ki ga dobijo pri strokovni službi Samoupravne stanovanjske skupnosti občine Ajdovščina, Goriška c. 25/b.

Razpis velja 30 dni od dneva objave! Prošnjo pošljite na naslov: Samoupravna stanovanjska skupnost občine Ajdovščina — Komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV — Goriška 25/b Ajdovščina.

● Išcem Marijo Lakota

Iščem tovarišico Marijo Lakota, rojeno v Gradištu—Zupanja. Pred vojno je bila v Čabru, vas Trapete. Po kapitulaciji Italije je odšla k partizanom in od takrat sem njo izgubil sled.

Prosim, da se mi vsi, ki karkoli vedo o Mariji Lakota, javijo na: Franjo Hudolin, Narodnog ustanka 41/a, p. Reka

● Išcem Alojza Debeljaka

Tovariš Hajdar Memić, rojen leta 1917 v Bosni, ki se je leta 1942 bojeval v Srebru išče soborca Alojza Debeljaka, s katerim sta bila skupaj na Fruški gori v mitralješkem oddelku, kjer so imeli tudi manjši top »pit«.

Hajdar Memić prosi, naj se mu Debeljak oglasi na naslov: Hajdar (Hasana) Memić, ulica Petra Dokića 2,72220 Zavidovići, Bosna in Hercegovina.

● Rešitev križanke 142

Vodoravno: PK, Imam, rakavina, sram, mrvica, itinerar, peta, veta, krvavica, Enos, ZO, kocine, Eva, Cali, Lah, ala, Arakan, iu, via, Iasi, slit, LE, alt, kloščec, cerit, LTH, Tara, AFZ, Ane, Po, ilo, teta, Orson, Ljadov, diesel, OT, PA, kombi servis, aloa, Anja, Ems, sanitet, voz, re, Ivačić, Nikola AC, kaj.

Nagrado — unikat keramično vazo prejmeta po pošti od poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani: Alenka TAVCAR, Janežičeva 25, 61000 Ljubljana in Polidka KUK, Kolodvorska ul. 8. p. 61330 Kečevje

Uredništvo in uprava

rašica
tovarna
pletenin
ljubljana

30

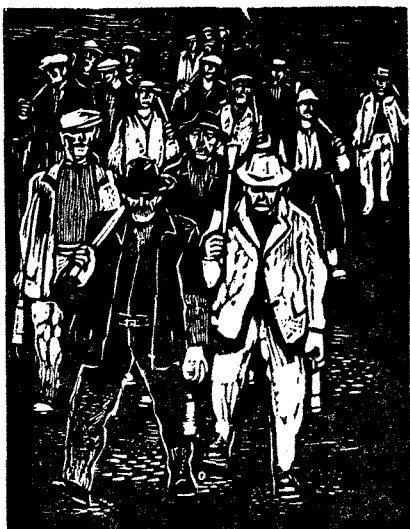
Ko se mesec april prevesi v svojo drugo polovico, mineva štirideset let od zgodovinske noči v hribovski vasi Čebine, tam pod današnjim Partizanskim vrhom v zasavskem hribovju...

Kako pomemben je bil zbor delegatov na ustanovnem kongresu Komunistične partije Slovenije, se pravzaprav lahko zavedamo šele danes, ko pobiramo sadove tega časa, ko na teh sadovih gradimo še lepši in bogatejši jutrišnji dan!

Mladi, ki teh dogodkov niso doživljali, poskušajo najti povezavo med revolucionarno akcijo pred štiridesetimi leti z današnjo, tudi revolucionarno, lastno aktivnostjo. Kajti prav mladi so najbolj sprejemljivi za vse novo in tako je nujno, da se jim približajo vrednote, pridobljene v boju članov Komunistične partije Jugoslavije in Komunistične zveze mladine Jugoslavije v težavnih dneh šestojanuarske diktature. Le tako bodo znali ceniti to, kar v naši samoupravni socialistični skupnosti ustvarjamo, le tako bodo vedeli, da se je vredno za takšne cilje boriti iz dneva v dan, z vso miselno in akcijsko sposobnostjo.

Prav devetnajstosedemdeset let je spet eno prelomnih — leto, ko ocenjujemo prehojeno pot novih, delegatskih odnosov, sklepe kongresov zveze komunistov in kongrese zveze socialistične mladine, ne nazadnje tudi sklepe kongresov zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojske. Opravljene ocene dosedanjega dela pa bodo dober napotek za odpravljanje napak, kakor tudi za razmišljanje o novih oblikah dela, organiziranja in delovanja.

ČEBINE — noč svetlobe

Pri vsem tem mlada generacija ne bi smela ostati na robu dogajanja, gradila naj bi naprej, tudi na revolucionarnih tekušnjah preteklosti.

Čebine mladega delavca danes so vsebinski napori temeljnih organizacij združenega dela za uresničitev zakona o združenem delu, saj bodo mladi pravzaprav še najdlje uživali sadove te male ustave. Novi odnosi se marsikje, kljub vsem dogovorjenim rokom, vse prepočasi uveljavljajo v vsakdanji praksi. Mladi v organizacijah združenega dela morajo dati svoj prispevek takrat, ko se pripravljajo merila za delitev po delu in merila za nagajevanje po delu. To so ključni interesi tudi mlade generacije v delovnem procesu, s ciljem, da se zagotovijo osnove za še aktivnejšo rast v prihodnje. Tako se mora vsak mladi delavec organizirano povezati v osnovni organizaciji zveze socialistične mladine ter v zvezi sindikatov, ki morata postati delavni nosilki vsebinskih preokretov, v katerih so mladi komunisti dolžni po idejni in akcijski plati prispevati svoj delež.

Za dijake in študente so Čebine danes lahko svetel zgled ob naporih za vsebinske premike, ki jih uveljavljajo na področju vzgojnoizobraževalnega procesa za socialistično preobrazbo in angažiranost šol v celotni družbi. Dobro namreč vemo, da je samoupravljanje s temelji marksizma na velikem številu šol še vedno samo tedenska ura predavanja, ki pa se ne uveljavlja znotraj vzgojnega zavoda v vsakdanji praksi. Dijaki in študentje naj bi zato aktivno sodelovali v dobi pripravljanja in sprejemanja odločitev, pomembnih za njihov samoupravljalški položaj, kakor tudi pri vsakodnevnem spremljanju in analiziranju izvajanja sprejetih odločitev. Tudi tistih, ki zadevajo njih same! Neuresničeno je treba uresničevati najprej pri sebi, v svoji osnovni sredini življenja in dela, kakor tudi v celotni samoupravni socialistični skupnosti naših narodov in narodnosti.

Da bo dela dovolj, ni potrebno posebno poudarjati.

V tem skromnem prazničnem razmišljanju z naslovom »Čebine — noč svetlobe«, ne bi smeli mimo prostovoljnega dela mladih vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki je pri obnovi porušene domovine pokazalo visoko stopnjo predanosti mlade generacije novi družbeni ureditvi. To delo smo nekaj let opustili, a kaj hitro ugotovili, da je mladinsko prostovoljno delo resnična samoupravljalška šola, ki mora postati in ostati naša stalna praksa. Ne samo glede na delovne izsledke, ponosni smo lahko na vse, ki so in ki še vedno skozi to obliko dejavnosti nadaljujejo tradicije narodnoosvobodilnega boja: tovarštvo, samoopovedovanje, ljubezen do domovine, bratstvo in enotnost. Zato naj tudi letos in v prihodnje širom po Jugoslaviji odmeva pesem mladinskih delovnih brigad, kar je in kar bo še enkratna potrditev besed, zabeleženih na ustanovnem kongresu Komunistične partije Slovenije, da bosta »prihodnost slovenskega naroda in njegov narodni obstoj zagotovljena le v svobodni zvezi bratstva narodov Jugoslavije.«

Čebinska noč iz leta devetnajstoosemintridesetega je še vedno noč svetlobe, tudi za mlade.

FILIP MATKO

**RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ
V OGLEDALU NAŠEGA ČASA**

Naša draga gostja: Nada Vrečko

»Z današnjimi učenci sem tudi zadovoljna, ker iz vsake otroške duše odseva iskrenost«

»Bili ste partizanska učiteljica... Ali nam lahko poveste, kako je bila vaša šola leta 1941 pripravljena na vojno?«

— Trava je bila kočevska vas. Sem so spadale še vasi Lazec, Podpreska, Draga in Srednja vas. Kočevarji so bili s Hitlerjem. Ko je nemška vojska napadla Poljsko, so Kočevarji začeli ustanovljati organizacijo Kulturbund. Začeli so popisovati, kdo bi se boril za Hitlerja. Hitler je osvajal državo za državo, zato so Kočevarji z veseljem pričakovali, kako bo napadel Jugoslavijo. Prepevali so nemške pesmi in imeli tajne sestanke, na katerih so že zapisovali imena zavednih Slovencev, nad katerimi bi se maščevali v času, ko bi Nemčija napadla Jugoslavijo.

Vse to nam je dalo misliti, da bo res prišel čas, ko bo Hitlerjeva vojska prestopila naše meje. O vsem tem smo se pogovarjali z učenci v šoli in se z mislijo pripravljali na vojno, na odpor. Da pa bo tako hitro prišla, si nismo mislili!

Takoj po zasedbi smo nekoliko važnega šolskega arhiva spravili na podstrešje pod deske, a je žal 22. julija 1942, ko so šolo zažgali partizani, vse zgorelo. Zažgali so jo, da Italijani ne bi v njej mogli ustanoviti svoje postojanke, ker je imela šola primerno lego za opazovanje.

Naj povem še to, da so bili Kočevarji zelo razočarani, ker je ta del ozemlja

zasedla italijanska, a ne nemška vojska, kakor so želeli. Spominjam se, kako so nekoč prišli Italijani ter govorili: »Manžare, manžare!« kar pomeni jesti. Neka Kočevarka pa je dejala: »Sedaj so prišli Madžari, mi pa smo pričakovali Nemce.«

»Katerih posameznih akcij vaših pionirjev se spominjate?«

— Pionirka Ankica Troha je med vpadom četnikov na Travo, bilo je to aprila 1945, nesla važno sporočilo partizanom v Podplanino. Sporočilo je imela v čevlji. Dvakrat je padla v četniško zasedo med Travo in Podplanino. Ker je bila izredno bistro dekletce, se je vsakikrat znala izgovoriti, da ima v Podplanini teto, ki je bolna in ki nima nikogar, da bi ji stregel in pomagal. Srečno je prišla do partizanov in jim oddala sporočilo.

»Kako ste zadovoljni z vašimi sedanjimi učenci? Ali se vam zdi, da so bili tisti med narodnoosvobodilnim bojem bolj požrtvovalni, bolj tovariški?«

— Učenci so živeli v težavnih razmerah, zato so bili navajeni skromnosti, trpljenja in požrtvovalnosti. Z današnjimi učenci sem tudi zadovoljna, ker iz vsake otroške duše odseva iskrenost. Nagajivi so tudi včasih, so pač otroci. Če bi prišlo do vojne, sem prepričana, da bi mi sledili.

NEVENKA SKEDER,

NEVENKA GAŠPARAC,

6. e, OŠ Vas-Fara, Kolpska dolina

Pripoved mojega dedka

Preden so odšli, so zagrozili: »Še enkrat, pa vas pobijemo in hišo požgemo!«

Veliko lepih in tudi žalostnih spominov mi je pripovedoval moj pokojni dedek. Preživel je dve vojni, ki mu, kot mnogim drugim, nista prinesli dobrot. Še živo se spominjam, ko je ob večerih pripovedoval o vojni. Veste, njegova hiša je stala v samotni grapi v vinski gorici, zato je bila mnogim borcem toplo zavetje.

»No, povejte, dedek, še kaj o vojni!« sem ga večkrat nadlegovala.

»Ja, veš, tako je,« začne pripovedovati potem, ko se malo zazre skozi okno.

»Hudo je bilo, moja mala deklica. Prepevali so me, a ne samo mene, tudi tvojo babico. Posebno hudo je bilo, ko sta pozno popoldne nekega zimskega dne prišla k nam partizani. Bila sta domačina. Povprašala sta, če je kaj pošte zanju. Z nasprotnega hriba ju je opazoval belogardist, domačin in moj sošolec. Dedek malo pomolči in spet nadaljuje: »Šel je in jih prijavil na belogardistično postojanko v Kostanjevico. Komaj smo zvečer legli k počitku, že je močno butnilo na vrata. »Odprite!«

Babica je hitro vstala, prižgala petrolejko, jaz pa sem odprla vrata. Bili so belogardisti. Spraševali so, kje sta in od kod sta prišla tista partizana. Bandita so jima rekli. Vprašali so tudi, kje imamo sina in hčerko. Ne vem, to je bilo vse, kar sem jim povedal. Pretepali so me s puškinimi kopiti in brcali. Babica in otroci so trepetali od strahu. Ker niso dobili dokazov, so preiskali sleherni kotiček. Preden so odšli, so zagrozili: »Še enkrat, pa vse pobijemo in hišo zažgemo!« Končno so odšli. Hudo mi je bilo za sina in hčerko, ker nisem vedel, če sta še živa, nase takrat nisem mislil. Imeli smo srečo! Končno je minila vojna in po štirih mučnih letih se je nekega dne zbrala vsa družina. To je bil zame najlepši dan v življenju.

Prepričana sem, da bi mi dedek povedal še veliko doživetij iz narodnoosvobodilnega boja, če bi še živel.

MILENA KUJAR,

7. b osnovne šole Pobočje

Hec, pa vendar res!

To je samo eden izmed spominov moje stare mame Ivanke Brežič

Moja stara mama, Ivanka Brežič, je med vojno živel v Prezidu. To je kraj na Hrvaškem, ki leži ob slovenski meji! Bratstvo in enotnost je bilo močno čuti tudi med narodnoosvobodilnim bojem, pa so Slovenci in Hrvati izvedli v teh krajih mnogo skupnih akcij proti sovražniku.

Tako mi je ondan povedala samo eno izmed njih:

V svojem stanovanju je imela nekoč partizana. Ker so ustaši in Nemci takrat pogostokrat napadali, je moral biti človek presneto iznajdljiv, če je hotel odnesti zdravo kožo. Bilo je nekega jutra, ko so tovariša Smolniča obvestili o nenadnem napadu. »Ivanka, znajdi se, napadeni smo!« je rekel stari mam. Vse je pustil in s svojo skupino partizanov pobegnil. Moja stara mama je v strahu vrgla telefon v stranišče.

Dve brzostrelki je skрила pod odejo, kjer sta ležali že dve njeni hčeri. Zaboju z municijo je porinila pod posteljo. Potem je hitro skočila k vratom in jih odprla na stežaj. »Hitro, postrelite nas!« je rekla. »Zakaj?« je nekdo vprašal. »Mi vsi imamo hudo srbečico in bomo živi segnili!« S temi besedami, to je tudi pričakovala, jih je zmedla. Zaradi tega se niso ničesar in nikogar dotaknili. Verjetno so se bali nalezljive bolezni. Vzeli so le Smolničev aparat za britje. Nato so odšli.

»Se je tovariš Smolnič še vrnil?« sem jo vprašala.

»Seveda se je in še presneto dobre volje je bil,« je odgovorila moja stara mama. Za ukano je že zvedel. »Zlata in pohvale si vredna!« ji je še rekel in jo potrpežljivo po ramli.

IRENA LIPOVEC

To je bil naš samoupravni dan

Želim, da bi bil takšen dan vsako leto, saj se s tem pripravljamo na čas, ko bomo odrasli in ko bomo morali prevzeti dolžnosti socialističnih samoupravljalcev

Dne 26. februarja je obletnica Jankove smrti in na ta dan praznujemo dan šole. Dan poprej pa smo imeli dan samoupravljanja. Ravnatelj in vse učitelje so zamenjali učenci. Jaz sem bil učitelj matematike! Učence sem pripeljal v razred, nato smo utrjevali poštovanke. Pisali smo tudi kontrolno nalogo. Vsi učenci v našem razredu so bili pridni. Zelo sem bil vesel, da sem lahko poučeval. To delo želim še večkrat opravljati.

ROBERT BUŽAN, 2. a

★

V petek smo imeli na osnovni šoli Janka Premrla-Vojka v Kopru samoupravni dan. Samoupravni dan je tisti dan, ko vsa dela na šoli opravljajo učenci, od ravnatelja in učiteljev do kuharic in hišnika. Ta dan smo imeli tri šolske ure po trideset minut. Imeli smo biologijo, tehnični pouk in slovenščino. Pouk je hitro minil. Odhiti sem domov, da sem ponovil svojo vlogo! Ob petih, ko smo imeli slavnostno akademijo, sem nastopil tudi v gledališču pred starši. Nastop je hitro minil, kot je prehitro minil tudi dan samoupravljanja na naši šoli.

RUDOLF ROBERT, 6. d

★

Naša šola je letos prva na Primorskem uvedla dan samoupravljanja. Imeli smo ga v petek. Šolo so vodili učenci. Vsi učenci smo se obnašali tako, kakor da učijo pravi učitelji. Skrbeli smo za red in poslušali učiteljico-učenko. In kako smo se pripravljali na dan samoupravljanja? Tovarišica razredničarka nam je nekaj dni prej dala napotke in nam dejala, naj se primerno vedemo. To smo tudi uresničili. Mislim, da so bili učenci, ki so nas učili, zadovoljni! Po pouku smo vsi veseli odšli domov. Popoldne pa je bila otvoritev pionirske hranilnice. Želim, da bi bil takšen dan vsako leto, saj se s tem pripravljamo na čas, ko bomo odrasli in bomo morali prevzeti dolžnosti socialističnih samoupravljalcev.

DRAZENKO RADANOVIČ, 6. a

★

Za naš prvi samoupravni dan sem bila knjižničarka. Že dneve prej sem se veselila tega dne. Pa sem 26. februarja vstala zelo zgodaj. Odšla sem v knjižnico. Pot se mi je zdela strašansko dolga. Pred šolo sem korak še pospešila, saj sem se bala, da bom zamudila. V šoli sem slekla plašč in stekla v knjiž-

nico. Tam so bili zbrani že knjižničarji. Sedla sem na stol in zavijala knjige. V knjižnico je prišla Teodora. Pozdravila nas je in nato sedla k meni. Povedala sem ji, da pri meni ne sme sedeti, temveč da se mora uvesti za mizo tovarišev učiteljev. Teodora je potem odšla tja, kjer je bilo danes njeno mesto. Kljub temu sem kdaj pa kdaj odšla k njej, da bi poklepetali. Kmalu je minila prva šolska ura in hkrati prva šolska ura v dnevu samoupravljanja. Začela se je druga. Učencev, ki so prišli v knjižnico, je bilo zelo malo. Tako je minila druga, nato tretja ura in potem sem odšla po malico v učilnico matematike, ki je sicer naš razred. Zame je malica zmanjkala, a mi jo je polovico odstopila Daniela. Po malici sem šla na sestanek, kjer so učenci poročali o svojih prvih šolskih urah. Po sestanku sem šla spet v knjižnico, kjer smo s pomočjo učencev zavili stopetinsedemdeset knjig. Tako je minil in to kar se da uspešno naš prvi samoupravni dan na koprski osnovni šoli, ki nosi ime narodnega heroja Janka Premrla-Vojka.

IRENA GAŠPARAC, 6. a

★

Letos smo imeli na dan šole kar vrsto slovesnosti. S proslavo smo počastili obletnico smrti narodnega heroja Janka Premrla-Vojka. Za to priložnost smo odprli tudi pionirsko hranilnico in isti dan smo imeli samoupravni dan. Za slednjega je dala pobudo mladinska organizacija, za kar smo ji zelo hvaležni! Povedati moram, da smo ta dan pričakovali z nekakšnim nemirrom. Končno smo ga dočakali. Tisto jutro je bilo na naši šoli polno nemira, klicev in tekanja sem ter tja. Med poukom smo se prvih nekaj sekund smejali, nato pa smo delo kar resno vzeli v roke. Učenci so bili zelo mirni in celotisti, ki ponavadi razgrajajo, so mirno sedeli in poslušali. Tako lepo so sodelovali, da se kar načuditi nisem mogla. Meni je bilo zelo zelo všeč in upam, da so bile tovarišice z nami zadovoljne. Seveda, če bi bili ti dnevi prepogosti, ne bi bilo nič, tako pa smo dokazali, da smo sposobni delati, če je to potrebno, tudi brez nadzora pravih tovarišev učiteljev.

VRŠA HOČEVAR, 6. b

Ne le mladi iz koprskе osnovne šole, ki nosi ime narodnega heroja Janka Premrla-Vojka — s prizadevnostjo v učenju in zunajšolskih dejavnostih pa z uspešno izvedenim samoupravnim dnevom, se lahko pohvalijo tudi naši najmlajši iz novomeške osnovne šole, ki nosi ime narodne heroine Katje Rupena. Kar na fotografijo pogledajte! Poslal nam jo je VLADO JUREKOVIČ, predstavlja pa podelitev priznanj razrednim prvakom.

»Zdravo, naši tovariši vojaki!«

To je bilo nepozabno doživetje, ki se lahko sklene samo z željo, da bi se še srečali

Pionirji in mladinci osnovne šole »Milojke Štrukelj« iz Nove Gorice vsako leto slovesno praznujemo dan Jugoslovanske ljudske armade. Čeprav je od tistih dni preteklo že kar precej vode, je spomin na obisk v karavli Ajševica še vedno živ.

Pred vhodom v karavlo nas je čakal tovariš Radovanović in nam izrekel dobrodošlico. Obloženi z oblekami za nastop, gramofoni in ploščami, smo s pes-

mijo vkorakali v karavlo. Vojaki so nas burno pozdravili, saj so bili veseli našega obiska. Cestitali smo jim ob njihovem prazniku ter jim izročili darilo. Nato smo nastopili. Mlajše pionirke so plesale, pele in recitirale, učenke višjih razredov pa so izvajale vajo na parterju, moderni ples in zapele venček partizanskih pesmi. Vojake je s svojim nastopom najbolj navdušila mala nadarjena pevka Marjetka Vendramin, učenka drugega razreda. Po končanem pro-

gramu je nastopil vojak, čigar igranje na harmoniko nas je presenetilo. Občudujoče smo strmele v njegovo harmoniko. Njegovi prsti so po tipkah dobesedno plesali. Ob njegovem nastopu se nam je zdel naš neenoten, čeprav so bili vojaki z njim zadovoljni. Po nastopu so nas vojaki peljali v sosednjo sobo, kjer so nas pogostili s keksi, napolitankami, bomboni in malinovcem. Mnogo napolitank sem že pojedla v svojem življenju, toda izmed vseh so se mi zdele te najboljše. Ko smo se najedli, nismo vedeli, kaj bi. Iz zadrege so nas rešile male pionirke, ki so šle po vojake in se skupaj z njimi zavrtle v kolu. Potem smo se jim pridružili še drugi in tako nas je veselo razpoloženje spremljalo vse do odhoda. Pri avtobusu smo se ob spremljavi harmonikarja, ki je igral Marš na Drini, poslovili. »Zdravo, tovariši vojaki!« se je razlegalo iz avtobusa.

To je bilo nepozabno doživetje, ki se lahko sklene samo z željo, da bi se še srečali.

JANKA VITEŽNIK,
7. f osnovne šole
»Milojke Štrukelj«

Nastop pionirk v karavli na Ajševici

kramljanje

»Na našem srečanju v Mariboru sem obljubila, da bom še kaj napisala za vaš in tudi naš TV 15,« piše Branka Semrov z Jesenic. »Končno sem res napisala sestavek. In zakaj sem se tako odločila? Odgovor je enostaven: Ne zdi se mi prav, če bi dovolili, da bi kdorkoli ohranil zase spomin iz dni narodnoosvobodilnega boja! Vem, da moj sestavek ni najboljši, je pa vendarle eden izmed tisočev utrinkov, ki sestavljajo zgodovino, imenovano tudi oboroženi del naše revolucije.«

Naj opozorim, draga Branka, še na eno lepo misel iz tvojega pisma! Tisto, v kateri si zapisala, da je sleherni spomin, objavljen na straneh TV 15 spomenik našemu narodnoosvobodilnemu boju, pa na tisto prijetno, s katero nam sporočaš, da se boš kmalu spet oglasila.

Nekoliko pozno sicer, a vendar iskreno in toplo, bi želela pohvaliti pionirke in pionirje iz Osnovne šole »Milojke Štrukelj« iz Nove Gorice. Ne le njihovo že tradicionalno akcijo, ko tretješolci ob osmem marcu obiščejo borke in aktivistke narodnoosvobodilnega boja z željo, da jim iskreno čestitajo k njihovu prazniku, da prisluhnejo njihovim spominom. Zahvaliti bi se želela tudi novinar-skemu krožku imenovane šole, katere članice in člani so vrsto teh pogovorov, zapisanih v sestavkih, poslali na naš naslov. »Se posebeno smo zadovoljni zato,« pišejo ob koncu spremnega pisma, »ker so gostje izrazile željo po stikih z mladimi in pripravljenost, da nas še večkrat obiščejo.«

Poslani sestavki, dragi mladi prijatelji iz Nove Gorice, so že pripravljeni za objavo!

Milena Kuhar iz Osnovne šole Podbočje ob Krki je v pisemcu zapisala, da ima na voljo še dosti spominov iz narodnoosvobodilnega boja. »O tem mi lahko pripovedujete: mama in očka, teta in strici!« je ponosno zapisala. Samo imen in priimkov ne pozabi, pa še kakšno fotografijo priloži!

In ob koncu prošnja Irene Lipovec:

»Moja stara mama Ivanka Brežič, ki je med vojno živela v Prežidu, se rada spominja vojnih dni. Delala je v narodnoosvobodilnem gibanju in bi rada vedela, če od skupine, v kateri je sodelovala, še kdo živi. Želi, da bi se ji kdo ogledal s kartico na naslov: Ivanka Brežič, 61330 Kočevje, Ljubljanska 8.«

Upajmo, draga Irena, da bomo uspeli!

Lepo pozdravljeni!

Milena

NABIRALNA AKCIJA PAPIRJA

V tistih in petih smo imeli nabiralno akcijo staroga papirja. Mlajši, tudi v in javno odšli na Vojkovo materejo. Sami smo nabrali polni kamion čaropisa. Vendarov stis mar je odražal tudi šola. Sami smo pomagali tovarišom, saj so vsi, tudi mi, imeli naravnost tovarišice. Kavnateljica mar je pohvalila, ker smo prinesli toliko papirja.

Robert Bužan 2a
TV Koprsko
NOVINARSKI KROŽEK

besede in dejanja

● Titovo pismo ZK v JLA

Komunisti se lahko izkažejo le v akciji. Njihova naloga je takšna, kakršna je njihova dejavnost, pomembna je v tolikšni meri, kolikor znajo voditi in pritegniti ljudi k izpolnjevanju nalog naše socialistične graditve in obrambi pridobitev revolucije. Ko-

Portret Tita iz leta 1931, delo Moše Pijade.

munisti se ne smejo nikoli sprijazniti s tistim, kar so dosegli. Pri delu morajo biti še bolj kritični in samokritični. Dosledno si morajo prizadevati, da se bo sleherni posameznik v naših oboroženih silah še bolj uveljavil kot subjekt pri krepitvi naše vojaške organizacije in graditvi borbene in moralnopolitične enotnosti jugoslovanske ljudske armade in teritorialne obrambe, ki sta v naših razmerah konkretni obliki uresničevanja Marxove zamisli o oboroženem ljudstvu.

Posebna dolžnost komunistov v naših oboroženih silah je v vztrajnim delom zagotoviti, da bodo naše oborožene sile vselej tako borbene in moralnopolitično pripravljene, da bodo lahko skupaj z drugimi subjekti našega široko razvejanega sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite preprečile napad na našo državo in, če bi do napada prišlo, premagale napadalce.

DELAVSKA ENOTNOST, 9. 4. 1977

● Primer v Kumanovem, sodelovanje med garnizonom in rezervnimi starešinami

Zahteva po skupni obrambi in pripravljenosti za SLO je pripeljala do sodelovanja med komandami posameznih enot in komando garnizona ter občinsko konferenco ZRVS Kumanovo. Rezervni starešine ne sodelujejo z vojsko samo v času vaj, ampak tudi pri slavnostih, pri zaobljubi novincev, kot tudi pri začetku in koncu šolanja. Važno je, da so v vrstah z aktivnimi starešinami in vojakmi, ko skupaj pregledujejo rezultate dela, ko se izrekajo pohvale ali podeljujejo nagrade. Z eno besedo, vključeni so v živo delo enot, s katerimi bi v primeru nevarnosti tudi skupaj branili svobodo in sadove revolucije. Prav za Kumanovo pa je značilno, da je prenovljen dom JLA eno najbolj obiskanih družbenih prostorov. V okviru doma se organizirajo predavanja, pripravljajo učne ure, pa tudi športne, rekreativne in zabavne aktivnosti, ki še pomagajo približati rezervne starešine z ostalimi aktivnimi člani redne vojske. Ta vzor bi veljalo posnemati.

CETVRTI JUL, 5. 4. 1977

● Delitev premalo spodbuja

Razvoj samoupravnih odnosov zavira tudi neusklajenost delitve z delom. Sedanji sistem delitve dohodkov in osebnih dohodkov ne spodbuja dovolj delavcev, da bi si prizadevali za čimvečji dohodek na osnovi uresničevanja dohodkovnih odnosov v razmerah objektivne povezanosti posameznih

organizacij združenega dela v sedanjem delu in razvoju.

Bolj kot doslej bi se morali zavedati, da vsa poraba — splošna in skupna — vse družbene in državne ustanove, solidarnost ter socialne dajatve živijo od dohodka, ki ga ustvarja delavski razred. Od tod v naši družbi specifične motnje: v razmerah, ko proizvodne sile in zmogljivosti še niso toliko razvite, da bi lahko zadovoljili vse osnovne potrebe in zagotovili enakomernejši razvoj vseh struktur družbe, se pojavljajo pritiski na družbeni sektor gospodarstva, zlasti na industrijo. Pritiski prihajajo z več strani: od nezaposlenih, da bi se zaposlili v družbenem sektorju, od socialno ogroženih prebivalcev za socialne dajatve, povzročajo pa jih tudi porabniška psihoza, ki se je zelo razmahnila, saj se poraba razvija dokaj avtonomno. Potrošniška psihoza se sicer zakonično pojavlja povsod, kjer je blagovna proizvodnja, vendar pa ne sme ogroziti sedanjega našega boja za dohodek in načel delitve po storilnosti in udeležbi. Pojavljata se dva porabniška pojava, ki sta v navideznem nasprotju: »etatistično-birokratski in radikalistični pritisk na dohodek delavskega razreda pod geslom tako imenovane socialne pravičnosti in uravnilovke ter pritisk na delitev dohodka s tehnokratske in elitistične strani.

DELAVSKA ENOTNOST, 9. 4. 1977

● Mladina in vojska gradijo »Otok mladosti«

Ponovno so pričeli z deli na največjem objektu za počitek in rekreacijo otrok na nenaseljenem otoku Obonjan pri Šibeniku. Dela opravljajo pripadniki inženirske enote JLA in drugi strokovnjaki. Letos bodo na otoku organizirali tudi prvo mladinsko delovno akcijo, v kateri bodo sodelovali mladi iz vse Jugoslavije. Poleg pripadnikov JLA bodo pomagali pri gradnji pristanišča še strokovnjaki splitskega podjetja »Brodospas«, ki bodo s pomočjo dvigala »Veli Jožek« prepeljali na otok betonske bloke, težke tudi do 60 ton. Do leta 1978 bo končana prva faza gradnje in takrat bo na otoku lahko letovalo 2500 otrok v eni izmeni. Druga faza bo dograjena do leta 1980, glavni investitor pa je »Zveza izvidnikov Hrvatske«.

BORBA, 11. 4. 1977

● Na kaj opozarjajo zaključni računi za leto 1976

Bili bi nepravilni, če bi vzroke izgub iskali samo v organizacijah združenega dela, ki slabo gospodarijo. V dosedanjih razpravah o tem pojavu je bil zastavljen eden še kako važen politični vidik gledanja. To je težnja, da imamo vsi vse, »svojo« železarno, »svoje« prometno podjetje, »svojo« visoko šolo ali znanstveno ustanovo... Vse — za ceno izgub in razširitve proizvod-

nje in mimo tega, s čimer pravzaprav razpolagamo! V koncipiranju takšne politike in pri sprejemanju takšnih odločitev najmanj sodelujejo ljudje iz organizacij združenega dela, pa se o tem odloča v njihovem imenu, velikokrat na njihovo škodo.

Oni v končni liniji plačajo napake in neracionalne poteze, zahteve.

O vsem tem se le redko govori s pravim političnim jezikom, jezikom zveze komunistov, ki nosi odgovornost za politiko in politično obnašanje svojih članov. Zaradi tega številke in zgodbe o izgubah trajajo v nedogled, omalovažujejo tudi naš sistem in očigledno pripravljenost ogromne večine delovnih ljudi, da se v proizvodnji in potrošnji obnašajo resnično samoupravljalško in socialistično.

KOMUNIST (Beograd) — 31. III. 1977

TITO — 5 graditelj miru in neuvrščenosti

„Bolje je
stoje umreti,
kot pa kleče
živeti“ TITO

V zambijski metropoli se je zatem, od 8. do 10. septembra 1970 sestalo 54 polnopravnih udeleženk ter devet opazovalk. Konferenca je sprejela deklaracijo o neuvrščenosti ter ekonomskem napredku, poleg te tudi 14 resolucij, nanašajoče se predvsem na posamezna vprašanja dekolonizacije, agresije, OZN, mednarodnega prava idr.

Maršal Tito se je v svojem govoru zadržal predvsem na naslednjih vprašanjih:

- a) razizem in imperializem na jugu Afrike,
- b) politika sile v Indokini ter na Bližnjem vzhodu,
- c) gospodarsko zaostajanje dežel v razvoju ter vloga OZN.

V zvezi s prvo točko je predsednik Tito med drugim dejal: »Mi tukaj se moramo dogovoriti ne samo o moralno-politični podpori, marveč tudi o čim bolj učinkoviti materialni pomoči tistim, ki se z orožjem v roki borijo proti kolonialnemu zaslužnjanju ter rasni diskriminaciji — razločevanju.«

Prav materialna podpora, vključno z orožjem ter vojaško opremo,

Piše: ADOLF PUŠNIK

je bila in je še šibka točka ter domena ozkega kroga neuvrščenih dežel — SFRJ, Libije, Alžira, in Kube, kar pušča veliko praznino ter manevrski prostor za blokovsko pomoč, prvenstveno ZSSR. Navedeno Titovo stališče je dandanes še posebno aktualno v zvezi s tovrstno pomočjo (ali premajhno pomočjo) osvobodilnim gibanjem v Zimbabvi, Namibiji ter Južnoafriški republiki na eni ter velikim interesom ZSSR po prisotnosti in zapolnitvi tega prostora. Primer Angole in Vietnama se ne bi smel ponoviti v tako drastični obliki sovjetske prisotnosti in vpliva, saj ostaja dolgoročno vprašljiva neuvrščena usmeritev teh dežel z ozirom na vplivni blokovski dejavnik.

Vietnamskemu ljudstvu in drugim indokinskim narodom je Tito vselej dosledno ter neomajno stal ob strani ob najtežjih trenutkih, dolgih desetletja, ter najostreje obtoževal ameriško intervencijo in fašistoidno politiko. Ugotovimo lahko, da je prav indokinska vojna preprečevala simpatije ter tesnejše vezi med SFRJ in ZDA.

Eno najtežjih ter najbolj zapletenih mednarodnih problemov je nedvomno izraelsko-arabsko sočuenje ter ustanovitev palestinske države kot srčike zapletla. Skorajda ni mogoče najti govora našega predsednika na mednarodnih srečanjih, v katerem ne bi Tito omenjal Palestincev in njihove pravice do samoodločbe ter suverene države.

Neizpodbitna ter v sodobnih mednarodnih odnosih samopotrjujoča

resnica je naslednja Titova misel:

»Podpora in pomoč žrtvam agresije je neobhodna, ne samo kot izraz solidarnosti in prijateljstva, temveč kot zaščita življenjskega narodnega interesa vsake dežele, a predvsem neuvrščene. Odkrito in brezkompromisno zoperstavljanje sili ter napačnosti, skupni odpor pritiskom ter poskusom vmešavanja v notranje zadeve drugih, posredovanju in vsiljevanju tuje volje — predstavljajo, po mojem mnenju, imperativ (pogoj, nujnost, opom. avt.) časa ter vsebine neuvrščenosti v sedanjih mednarodnih pogojih.«

Kot vidimo, je Titov prispevek obema konferencama neuvrščenih v jedru še vedno aktualen, živ in samostojen dejavnik preobrazbe mednarodnih odnosov.

Alžirska konferenca

Odnosi v Evropi so se v obdobju med 1970. in 1973. letom, to je med tretjo in četrto konferenco neuvrščenih dežel, razvijali sorazmerno dobro. Tudi ameriško — vietnamska pariška pogajanja so napovedovala skorajšnji zaton tujega gospodarstva v Indokini. Na politično vročem in nemirnem Bližnjem vzhodu je jordanška hašeminska dinastija v krvavih pokolih črnoseptembrskih dni nad Palestinci poskušala uničiti njihovo gibanje in pravice. Afriško in latinskoameriško politično prizorišče so, kot običajno, pretresle kronične politične krize ter vojaški udari.

V obdobju med lusaško ter alžirsko konferenco so neuvrščene dežele razvijale pospešeno politično in diplomatsko aktivnost. Tako so se 30. septembra 1971. leta sestali v New Yorku zunanji ministri 46 držav ter šestih opazovalk. Leto kasneje, od 8. do 12. avgusta 1972, se je v gvajanskem glavnem mestu Georgetownu sestala konferenca zunanjih ministrov ter razpravljala prvenstveno o ekonomskih vprašanjih. Udeleženih je bilo 59 polnopravnih članic ter 11 opazovalk.

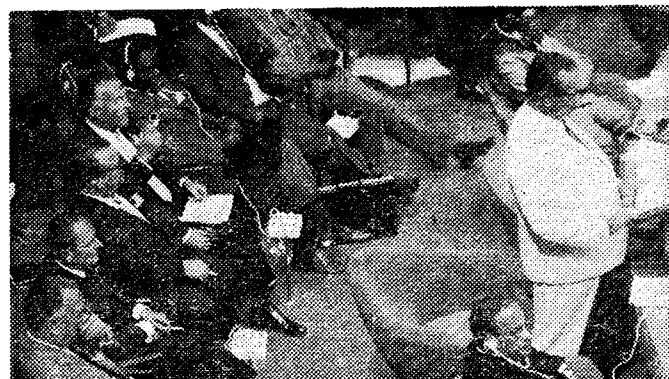
Pripravljalni komite pooblaščenih zastopnikov 11. držav, vključno s SFRJ, ter 5 opazovalk, se je od 13. — 15. maja 1973. leta sestal v afganistanski prestolnici Kabulu. Tu so sprejeli dnevni red četrte konference na vrhu ter določili za njen sedež alžirsko glavno mesto.

Le-ta se je sešla od 5. do 9. septembra istega leta, ob udeležbi 75 polnopravnih članic, 9 opazovalk, 12 osvobodilnih gibanj in tremi gosti. Sprejete so bile zelo obsejna politična in ekonomska deklaracija ter deklaracija o borbi za narodnostno osvoboditev, poleg le-teh tudi 14 resolucij.

Sef jugoslovanske delegacije tovariš Tito se je v svojem nastopu zadržal predvsem na naslednjih vprašanjih:

(Se nadaljuje)

S konference
v Lusaki

naš
tovariš

•TV-15• izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

• Uprava in naročniški oddelek •TV-15•, Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61000 Ljubljana; tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana

• Telefon, uprava: 320.486

• Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERŠEK

• Novinarji: NEVA MUŽIČ, MILENA ŠTRAJNAR, TONE URBAS, LEOPOLD VERBOVSEK, MILAN VOGEL

• Tehnični urednik: SINE KOVIČ

• Tajnica uredništva: MARA OKORN

• Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarjev

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo •TV-15•, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za •TV-15• ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišei CGP Delo Ljubljana, Titova 35